

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Politická ekonomie současných hospodářských vztahů USA
a Číny

The Political Economy of Contemporary US-China Economic
Relations

STUDIJNÍ PROGRAM

Projektové řízení inovací

VEDOUcí PRÁCE

Mgr. Vít Klepárník, Ph.D.

JANEČEK

JAN

2023

I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení: **Janeček** Jméno: **Jan** Osobní číslo: **460737**
Fakulta/ústav: **Masarykův ústav vyšších studií**
Zadávající katedra/ústav: **Institut pedagogických a psychologických studií**
Studijní program: **Projektové řízení inovací**

II. ÚDAJE K DIPLOMOVÉ PRÁCI

Název diplomové práce:

Politická ekonomie současných hospodářských vztahů USA a Číny

Název diplomové práce anglicky:

The Political Economy of Contemporary US-China Economic Relations

Pokyny pro vypracování:

Téma americko-čínských obchodních vztahů se stále více profiluje jako jeden z ústředních hybatelů světového ekonomického a geopolitického vývoje. Práce definuje ústřední problémy politické-ekonomie americko-čínských hospodářských vztahů. Klade si za cíl zodpovědět, za prvé, které okruhy problémů tímto vztahům dominují a proč a, za druhé, jakou roli sehrává vzájemný obchod a investice v hospodářském rozvoji obou zemí.

Seznam doporučené literatury:

LEE, Kai-Fu. *AI Superpowers: China, Silicon Valley, And The New World Order*. Houghton Mifflin Harcourt Company, 2018. ISBN 978-1326546395
GEWIRTZ, Julian. *Unlikely Partners: Chinese Reformers, Western Economists, and the Making of Global China*. Harvard University Press, 2017. ISBN 978-0874971134
ZHAO, Minghao. *Is a New Cold War Inevitable? Chinese Perspectives on US-China Strategic Competition*. *The Chinese Journal of International Politics* [online]. 2018 [cit. 2021-6-12]. Dostupné z: <https://academic.oup.com/cjip/article/12/3/371/5644745>
MELTZER, Joshua a Neena SHENAI. *The US-China Economic Relationship: A Comprehensive Approach*. SSRN [online]. 2019 [cit. 2021-6-12]
MAHER, Richard. *Bipolarity and the Future of U.S.-China Relations*. *Political Science Quarterly* [online]. 2018 [cit. 2021-6-12]. Dostupné z: doi:10.1002/polq.12801

Jméno a pracoviště vedoucí(ho) diplomové práce:

Mgr. Vít Klepánek, Ph.D. Masarykův ústav vyšších studií ČVUT v Praze

Jméno a pracoviště druhé(ho) vedoucí(ho) nebo konzultanta(ky) diplomové práce:

Datum zadání diplomové práce: **05.01.2022**

Termín odevzdání diplomové práce: **05.01.2023**

Platnost zadání diplomové práce: _____

Mgr. Vít Klepánek, Ph.D.
prof. vedoucí(ho) práce

doc. Ing. David Vaněček, Ph.D.
podpis vedoucí(ho) konzultanta(ky)

prof. PhDr. Vladimíra Dvořáková, CSc.
prof. vedoucí(ho) práce

III. PŘEVZETÍ ZADÁNÍ

Diplomant bere na vědomí, že je povinen vypracovat diplomovou práci samostatně, bez cizí pomoci, s výjimkou poskytnutých konzultací. Seznam použité literatury, jiných pramenů a jmen konzultantů je třeba uvést v diplomové práci.

_____ Datum převzetí zadání

_____ Podpis studenta

JANEČEK, Jan. *Politická ekonomie současných hospodářských vztahů USA a Číny*. Praha: ČVUT 2023. Diplomová práce. České vysoké učení technické v Praze, Masarykův ústav vyšších studií.

**MASARYKŮV ÚSTAV
VYŠŠÍCH STUDIÍ
ČVUT V PRAZE**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci vypracoval samostatně. Dále prohlašuji, že jsem všechny použité zdroje správně a úplně citoval a uvádím je v příloženém seznamu použité literatury.

Nemám závažný důvod proti zpřístupňování této závěrečné práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění.

V Praze dne: 05. 01. 2023

Podpis:

Poděkování

Chtěl bych velice poděkovat vedoucímu mé diplomové práce, panu Mgr. Vítu Klepárníkovi, Ph.D. za vedení, vstřícnost a cenné rady, které mi v průběhu zpracovávání této diplomové práce poskytnul. Dále bych chtěl poděkovat studijním referentkám za bezproblémový průběh studia a jejich neochvějnou ochotu pomoci. Samozřejmě pak také své rodině a přátelům za podporu během celého studia.

Abstrakt

Diplomová práce pojednává o politicko-ekonomických vztazích USA a Číny od jejich historických počátků po současnost. Vzhledem ke geopolitickému významu obou těchto velmocí a probíhajícímu obchodnímu konfliktu se tyto vztahy stále více profilují jako jedny z ústředních hybatelů světového ekonomického a geoeconomického vývoje. Cílem této diplomové práce je definování hlavních problémů americko-čínských politicko-ekonomických vztahů, jež vedly k současnému zhoršení a jejich vliv na bilaterální obchod a investice. Jelikož technologický aspekt hraje v současných vztazích zásadní roli, je vzájemný obchod zkoumán také s ohledem na hi-tech sektor. V rámci případové studie byla do diplomové práce vybrána společnost Huawei, jež má pro technologické ambice Číny strategický význam a před vypuknutím obchodního konfliktu měla dominantní postavení nejen ve výrobním sektoru informačních a telekomunikačních technologií ale také v rámci technologických inovací. V této části je tak zkoumán dopad konfliktu na tyto oblasti.

Klíčová slova

USA, Čína, politicko-ekonomické vztahy, mezinárodní obchod, obchodní válka, mezinárodní politická ekonomie, hi-tech, inovace

Abstract

This diploma thesis deals with the contemporary political and economical relations of US and China since their historic beginnings. These bilateral relations are - considering the geopolitical significance of both superpowers and the ongoing trade war – increasingly more significant and are becoming the central drivers of global economical and geoeconomical development. Aim of this thesis is to determine real impact of those worsening relations and the ongoing trade war on bilateral trade and investments, and define main problems behind this worsening. Since the technological aspect plays major part in the contemporary relations, bilateral trade will be examined also with regard to the hi-tech sector. As part of the case study in this thesis, the case of Huawei was chosen, as it represents strategic importance for China's technological ambitions. And since the company has been the leader in ICT manufacturing and also in the field of technological innovation this case study examines the impacts of the trade war in those areas.

Key words

US, China, political-economic relations, international trade, trade war, international political economy, hi-tech, innovations

Obsah

Úvod	5
Metodologie	8
1 Historie politicko-ekonomických vztahů USA a ČLR	9
1.1 Historický úvod	9
1.2 Počátek politických a obchodních vztahů (70. léta).....	10
1.3 Období sblížování a normalizace vztahů (80. léta).....	12
1.4 Konec studené války (90. léta).....	15
2 Současné politicko-ekonomické vztahy USA a ČLR	17
2.1 Vstup ČLR do WTO (2000-2010).....	17
2.2 Politicko-ekonomický obrat (2011 – současnost)	20
2.3 Komparace amerických a čínských dat.....	26
3 Obchodní válka (2018-2022)	28
3.1 Začátek obchodního konfliktu (2018).....	28
3.2 Nová cla a příprava obchodní dohody (2019).....	31
3.3 (Ne)plnění dohody a nové restriktce (2020)	35
3.4 Nová administrativa a hodnocení obchodní dohody (2021).....	37
3.4.1 Hodnocení úspěšnosti amerických cílů v obchodní válce	40
3.5 Strategická konkurence v novém desetiletí (2022).....	44
4 Dopad obchodní války na bilaterální obchod v hi-tech sektoru	49
4.1 Definice hi-tech sektoru	49
4.2 Podíl hi-tech sektoru na bilaterálním obchodu.....	50
5 Případová studie Huawei	51
5.1 Huawei ve vztahu k ČLR a USA.....	52
5.2 Ekonomické dopady obchodní války na Huawei	53
5.3 Technologické inovace – 5G technologie.....	59
Závěr	67
Seznam obrázků	74
Seznam tabulek	75
Seznam grafů	75

Úvod

Spojené státy americké (dále také USA) jsou od začátku 20. století světově největší ekonomickou velmocí. Tuto pozici nadále upevnily po skončení druhé světové války, jež zanechala Evropu v ruinách, následkem čehož se staly i hlavním hybatelem světového geopolitického dění. Výsadní pozici Spojené státy americké zaujímaly i z hlediska technologického výzkumu a inovací, jejichž hnacím motorem byla Studená válka vedená se Sovětským svazem. Po pádu Sovětského svazu se pak stala globálním hegemonem, jenž neměl ve světě konkurenci.

Čínská lidová republika (dále také ČLR) naopak byla po svém vzniku v roce 1949 - následkem komunistické revoluce a navazujících radikálních politik – ekonomicky i technologicky zaostalým státem. Situace se ovšem postupně začala měnit a díky strategické zahraniční pomoci Spojených států amerických, se během následujících desetiletí proměnila na světovou velmoc. V současnosti druhá nejsilnější světová ekonomika se pod vedením prezidenta Si stala globálně významným aktérem se značnými ambicemi, jež začínají ohrožovat i prozatím dominantní, ale postupně slábnoucí postavení Spojených států amerických.

Koncept Thucydiovovy pasti – jež vytvořil americký politolog Graham Allison – pak praví, že takovéto situace historicky většinou vedly k vzájemnému konfliktu mezi zavedenou (ruling power) a nově vznikající (rising power) mocností. Tento koncept se s ohledem na probíhající – prozatím pouze obchodní konflikt – ukázal jako pravdivý.

Politicko-ekonomické vztahy mezi oběma světovými velmocemi a probíhající obchodní konflikt se tak stále více profilují jako ústřední hybatelé současného geopolitického a geoekonomického vývoje.

Tato diplomová práce tak chce zmapovat tyto bilaterální vztahy, hlavní důvody jejich postupné proměny a roli vzájemného obchodu a investic – obecně i z hlediska high-tech sektoru. Hlavní výzkumná otázka této práce zní: Jaké jsou hlavní okruhy problémů, které dominují americko-čínským hospodářským vztahům a proč přispívají k jejich zhoršení?

Dílní výzkumné otázky jsou:

Otázka 1: Jaký je důvod výrazně rozdílných hodnot obchodu reportovaných oběma zeměmi?

Otázka 2: Jaký dopad mají současné vztahy na vzájemný obchod a investice?

Otázka 3: Dosáhly Spojené státy v rámci obchodní války svých cílů, a jak se změnil jejich postoj s příchodem nové administrativy?

Otázka 4: Jaký dopad mají současné vztahy na hi-tech sektor a vzájemný obchod s hi-tech produkty?

Otázka 5: Jak se současné vztahy a obchodní válka podepsaly na ekonomické situaci a tím i na inovačním potenciálu společnosti Huawei?

Hypotéza: Obchodní válka společnost Huawei poškodila ekonomicky i z hlediska inovačního potenciálu

Práce se nejprve věnuje metodologii využití při vypracování. V první kapitole se věnují historickému kontextu vývoje politických a ekonomických vztahů od jejich vzniku do přelomu tisíciletí. Druhá kapitola na toto navazuje a pokračuje ve zkoumání současných politicko-ekonomických vztahů a představuje současné problémy, které tyto vztahy ovlivňují. Třetí kapitola se věnuje detailnímu průběhu současné obchodní války, jak tento konflikt dále transformuje současné americko-čínské vztahy, případným změnám v rámci administrativ obou amerických prezidentů a konečně také výsledkům tohoto konfliktu. Následující kapitola se poté věnuje dopadu obchodní války na vzájemný obchod hi-tech produktů. V rámci závěrečné části práce je představena případová studie společnosti Huawei, na níž americká administrativa cílila vzhledem k jejímu strategickému významu v rámci technologických a globálních ambicí Čínské lidové republiky. Je tak zde analyzován dopad zhoršujících se americko-čínských vztahů a obchodní války na její ekonomickou situaci a inovační potenciál.

KONCEPČNĚ- HISTORICKÁ ČÁST

Metodologie

Tato diplomová práce si klade za cíl prozkoumat současné bilaterální vztahy Spojených států a Čínské lidové republiky, identifikovat ústřední problémy a zhodnotit dopad na vzájemný obchod a investice – celkově i specifičtěji v rámci high-tech sektoru. Vzhledem k tomu, že práce zkoumá vzájemnou interakci politických a ekonomických jevů, ji lze zařadit do oboru mezinárodní politické ekonomie. Mezinárodní politická ekonomie je relativně mladá interdisciplinární vědní disciplína (70. léta), která cílí na překlenutí a propojení oborů mezinárodní ekonomiky a mezinárodních vztahů (Cohen: 2008; 3) a kombinací prvků a konceptů z obou těchto oborů analyzovat, jak se politické a ekonomické faktory vzájemně ovlivňují a zjistit jejich dopad na utváření globálního dění. Ačkoliv je obor mladý a pojímá vícero myšlenkových směrů (Cohen: 2008; 3), jsou oblasti studia mezinárodní politické ekonomie často děleny do čtyř základních skupin – mezinárodního obchodu, mezinárodního měnového a finančního systému, nadnárodních korporací, a ekonomického rozvoje a nerovností (Oatley: 2019; 27). Tato diplomová práce se tedy řadí do oblasti studia mezinárodního obchodu.

Diplomová práce je především interpretativní a využívá kvalitativních i kvantitativních metod výzkumu, neboli metodologické triangulace. V prvních dvou kapitolách je více dominantní kvalitativní výzkum, zatímco v kapitole zaměřené na high-tech sektor spíše převládá kvantitativní výzkum.

Na závěr je pak představen konkrétní dopad politicko-ekonomických faktorů na high-tech sektor v rámci případové studie společnosti Huawei.

Mezi primární zdroje této diplomové práce patří z hlediska kvantitativních dat především Americký statistický úřad¹, v menší míře pak Americký úřad pro ekonomickou analýzu² a Světová banka³. V případě případové studie se pak jedná o výroční zprávy společnosti Huawei z let 2005, 2010 a 2015 až 2021. Z hlediska politického se jedná zejména o oficiální dokumenty publikované americkou vládou.

Mezi sekundární zdroje této práce pak patří řada výzkumných prací a studií i odborných a novinářských textů, jejichž úplný výčet se nachází na konci této práce.

Většinou se pak jedná o internetové a cizojazyčné zdroje.

¹ Dostupné z: <https://www.census.gov/foreign-trade/index.html>

² Dostupné z: <https://www.bea.gov/data/economic-accounts/international>

³ Dostupné z: <https://wits.worldbank.org/>

1 Historie politicko-ekonomických vztahů USA a ČLR

V této první kapitole se budu věnovat historickému vývoji politických a obchodních vztahů mezi Spojenými státy americkými a Čínskou lidovou republikou od jejího vzniku po rok 2000.

1.1 Historický úvod

Čínská lidová republika byla po svém oficiálním vzniku a vítězství komunistů vedených Mao Zedongem nad tehdejší nacionální vládou vedenou Čankajšekem (1. října roku 1949), izolovaným státem, jenž v počátcích jako samostatný a svrchovaný stát uznal pouze Sovětský svaz a jeho přidružené satelitní státy. Právě náklonost k Sovětskému svazu byla příčinou neúspěchu jednání mezi tehdejším americkým velvyslancem v Číně - Johnem Stuartem a komunistickými vůdci ohledně uznání ČLR. Jakékoliv vzájemné vztahy mezi zeměmi tak byly pro následující dvě desetiletí zmrazeny. Spojené státy oficiálně zůstaly spojencem Čankajšekovi nacionalistické vlády, která byla přinucena uprchnout do exilu na ostrov Tchajwan, kde stejného dne vznikla Čínská republika a s kterou dokonce, i přes počáteční rozpaky, administrativy prezidenta Trumana, v roce 1954 uzavřela smlouvu o vzájemné obraně - v reakci na takzvanou „první krizi v Tchajwanské úžině“.

Politická a obchodní izolace ČLR ze strany Spojených států tedy pokračovala následující dvě dekády a skončila až rokem 1971, v důsledku takzvané „ping-pongové diplomacie“ a především pak dvojí návštěvy tehdejšího ministra zahraničí Nixonovy administrativy - Henryho Kissingera, který přiletěl do Pekingu vyjednat s jeho čínským protějškem Zhou Enlaiem detaily budoucí cesty samotného prezidenta Nixona. Zatímco první setkání v červenci bylo tajné, druhé odehrávající se na podzim bylo již veřejné a oficiálně tak značilo začátek opatrného navazování přímých vazeb mezi Pekingem a Washingtonem. Z dnešního pohledu pro ČLR nejdůležitějším výsledkem tohoto jednání bylo její přijetí do OSN a zejména obdržení permanentního křesla v Radě bezpečnosti, které do té doby patřilo Čínské republice / Tchajwanu. I přes všechny tyto politické kroky ovšem Spojené státy neuznaly (na rozdíl od přibližně 100 jiných, i západních, zemí) svrchovanost ČLR až do 1. ledna 1979.

Této významné změně v americko-čínské politice předcházelo především ochlazení vztahů mezi ČLR a Sovětským svazem, jejichž průvodním jevem bylo v roce 1960 stažení všech sovětských poradců v reakci na radikální politiku Mao Zedonga zvanou „Velký skok vpřed“ (Great Leap Forward) a jenž kulminovalo v březnu 1969 v podobě ozbrojeného střetu na východní čínsko-sovětské hranici, která byla dlouhotrvajícím středem sporů mezi těmito dvěma státy. Právě tohoto nepřátelství chtěl prezident Nixon využít k prohloubení izolace a oslabení Sovětského svazu v rámci takzvané trojúhelníkové diplomacie. Zároveň také

usiloval o stažení amerických vojenských jednotek z Asie, což byl základní pilíř jeho takzvané Nixonovy doktríny, jejíž vznik zapříčinila především mezi Američany velmi nepopulární válka ve Vietnamu.

1.2 Počátek politických a obchodních vztahů (70. léta)

V následku již zmiňované ping-pongové diplomacie, 14. dubna 1971 Nixonova administrativa oznámila nová opatření, která měla směřovat k odstranění restrikcí na cestování a obchod mezi oběma zeměmi. Mezi nejvýznamnější patřilo povolení peněžních transferů mezi americkými a čínskými občany či společnostmi bez nutnosti povolení ze strany ministerstva financí a zejména pak částečná liberalizace komerčních aktivit odstraněním restrikcí na americké ropné společnosti, které mohly začít dodávat ropné produkty čínské letecké a lodní dopravě, s výjimkou lodí a letadel směřujících z nebo do Severního Vietnamu, Severní Koreji a Kuby (MacFarquhar 1972: 254). Dále pak také vypracováním seznamu zboží „nestrategické“ povahy, které americké společnosti budou moci do ČLR exportovat bez nutnosti vládního povolení. Americkým dopravcům také bylo povoleno přepravovat čínské zboží mezi přístavy nepatřícími ČLR (Keatley 1971: 2).

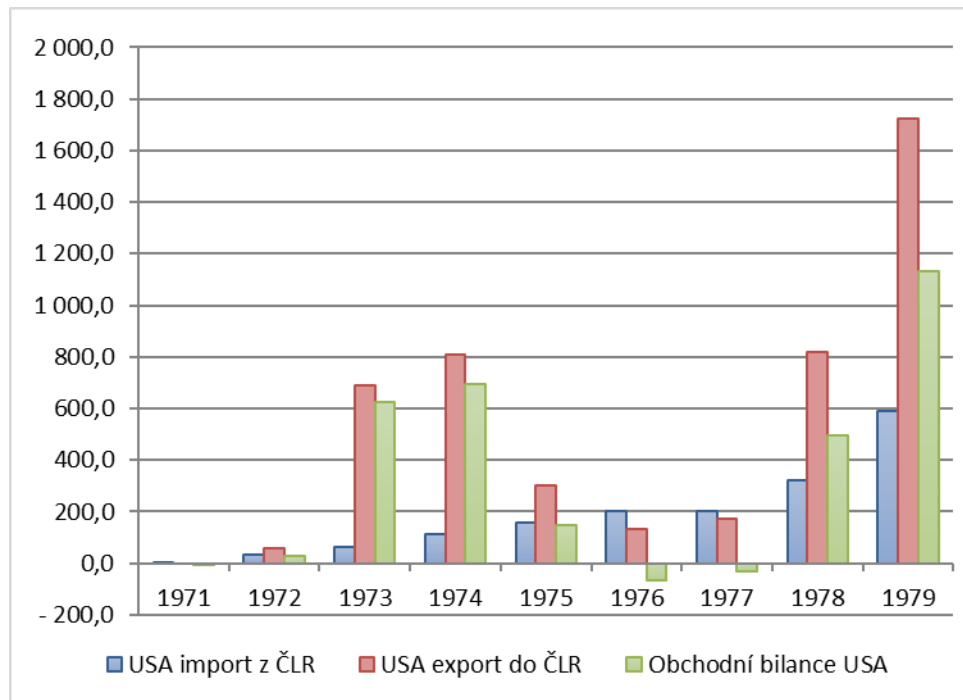
U těchto opatření to ale dlouho nezůstalo a již 10. června prezident Nixon oznámil kompletní ukončení obchodního embarga uvaleného na ČLR již od dob jejího vzniku. I přes odstranění restrikcí nebyl zpočátku objem zahraničního obchodu s ČLR nikterak velký a mnohými tak byl tento krok, ať již z ideologických či ekonomických důvodů, kritizován. Mnozí experti se obávali, že ČLR nebude schopná zafinancovat větší množství amerického importu, dokud sama nezíská dostatek deviz z vlastního exportu (Jones 1971: F1) a americko-čínské obchodní vztahy by tak do značné míry záležely na ochotě Spojených států k poskytnutí exportních úvěrů či jiných forem pomoci ČLR (The New York Times 1972: 38).

I přes relativní úspěch Nixonovy cesty do ČLR v únoru následujícího roku a podepsání takzvaného Šanghajského komunikačního cíle na další normalizaci vztahů mezi Spojenými státy a ČLR, a v širším pojetí také i na mírumilovné uspořádání v celém Asijsko-pacifickém regionu, zůstával obchod mezi těmito dvěma zeměmi v 70. letech na poměrně nízkých hodnotách a z hlediska celkového obchodu Spojených států v průběhu těchto let nepřesáhl hranici 1% a mimo politického PR tak zůstával na okraji zájmu většiny Američanů.

Je nutné připomenout, že v této době byla Čína země s centrálně řízeným a značně neefektivním hospodařením. Není proto překvapivé, že z hlediska komoditní struktury se čínský export zaměřoval především na zemědělské produkty – v roce 1971 tvořil 74% celkového exportu s tím, že v průběhu následujících let jejich podíl klesal. Následovány byly chemickými a jinými průmyslovými surovinami a textilem. Z hlediska importu pak vyjma zemědělských produktů hrály klíčovou roli průmyslové suroviny – zejména železo a ocel, následované těžkým strojírenstvím. V grafu č. 1 níže můžeme pozorovat vzrůstající hodnotu vzájemného obchodu s výjimkou v letech 1975-77, kterou mezi jinými zapříčinila smrt vůdce ČLR Mao Zetunga a následné vnitrostranické spory. Za zmínku také stojí

obchodní bilance, která byla většinou pro Spojené státy pozitivní – trend, který se měl ovšem brzy obrátit.

Graf č. 1: Bilaterální obchod USA a ČLR 1971-1979

Vlastní zpracování na základě dat Amerického statistického úřadu

Na důležitosti americko-čínské vztahy nabraly v průběhu roku 1977 v následku sovětské invaze do Afghánistánu a také sovětsko-kubánské kooperace s cílem ohrožit americké zájmy v Africe (New York Times 1977: 03/13). S rostoucí hrozbou ze strany Sovětského svazu, tak Čína pro Spojené státy znovu nabývala na důležitosti jakožto strategický spojenec (Ross 1986). Následné diplomatické snahy tak vedly k navázání plnohodnotných diplomatických vztahů podepsáním tzv. „Společného komuniké“ v roce 1978 a o rok později i k oficiálnímu uznání svrchovanosti ČLR. Důsledky můžeme pozorovat ve skokovém růstu celkové hodnoty obchodu v roce v letech 1978 a 1979, kdy Spojené státy začaly dodávat potřebné vybavení a pomáhat s výstavbou hydroelektráren, s těžbou ropy, výrobou spotřebního zboží, přepravní sítě či také souhlasily s rozšířením obchodu se zbraněmi. ČLR naopak souhlasila s exportem vzácných a strategicky důležitých materiálů. (Wang 2010)

1.3 Období sblížování a normalizace vztahů (80. léta)

Jak již bylo zmíněno, ekonomika ČLR byla značně neefektivní z podstaty svého centrálního řízení a většina průmyslové (i zemědělské) produkce tak spadala pod státem řízené firmy s centrálně stanovenými produkčními kvótami. Tento fakt měl za následek skutečnost, že zodpovědní vedoucí pracovníci dbali spíše na splnění potřebných produkčních kvót, než na výslednou kvalitu. Absence tržního prostředí a mechanismů volného trhu pak také ještě více přispívala k faktu, že firmy (či farmáři) nebyly nijak nuceny k inovacím ať již v rámci produktivity nebo koncové kvalitě svých produktů.

Problematiky tohoto faktu si postupně začala uvědomovat i centrální vláda – nyní již pod vedením⁴ Teng Siao-pchinga - a tak počínaje rokem 1979 a dále v průběhu 80. let přistoupila na řadu ekonomických reforem - takzvaných „Čtyř modernizací“. V rámci těchto reform centrální vláda například dovolila farmářům přebytek své úrody prodat v rámci volného trhu. Z celkového hlediska pak bylo důležitější ustanovení čtyř „speciálních ekonomických zón“ na východním pobřeží, které měly za cíl zvýšit čínský export a především přilákat zahraniční investice a tím i import vyspělých technologií a produktů.

Následující reformy poté směřovaly k decentralizaci politického řízení v řadě sektorů, zejména ale v obchodní sféře. Ekonomické řízení řady státních podniků bylo přenecháno provinčním a lokálním vládám, s tím že jim bylo do určité míry dovoleno si navzájem konkurovat - simulující tak volný trh. Tento experiment s volným obchodem postupně pokračoval, když vláda začala vybízet a podporovat i jednotlivé občany v zakládání vlastního podnikání. Brzy následovalo ustanovení dalších regionů a měst při pobřeží jako takzvaných rozvojových zón, které díky výjimkám z běžných pravidel – příkladem daňovým úlevám, eliminaci státní cenové regulace a jiných obchodních bariér – měly dále lákat zahraniční investory (Morrison: 2019).

Právě tyto ekonomické reformy a postupná liberalizace trhů byly hlavním důvodem rychlého rozvoje ČLR v následujících letech a desetiletích. Meziroční růst čínského hrubého národního produktu tak v 80. letech v průměru dosahoval hranice 10%.

Čínský zahraniční obchod se pak více než ztrojnásobil, když vzrostl z 19,76 mld. dolarů v roce 1979 na 66,71 mld. dolarů v roce 1989.

⁴ Ačkoliv nebyl nikdy oficiální hlavou státu, Deng byl od roku 1978 ve straně i v médiích označován jakožto Nejvyšší vůdce (*Paramount leader*). Stalo se tak poté co se – díky svým politickým schopnostem a vytvořením řady aliancí uvnitř Čínské komunistické strany – zbavil svého politického rivala a Mao Ce-tungova nástupce Hua Guofenga. (Keo: 2020).

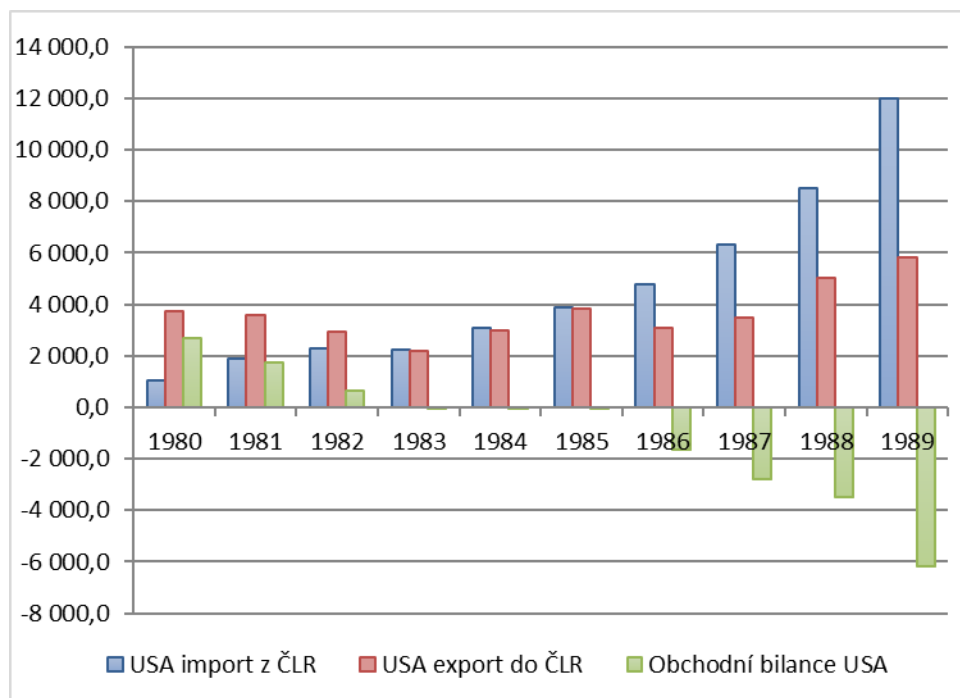
Graf č. 2: Hrubý národní produkt ČLR 1970-1990

Počátkem roku 1980 americký kongres schválil pro ČLR udělení takzvané „doložky nejvyšších výhod“, která osvobodila čínský export z vysokého tarifního pásma, kam byla zařazena na základě tzv. Hawley-Smootova zákona. Tento zákon, zaměřený na americký protekcionismus, byl určený k rozlišování jednotlivých zemí na přátelské a nepřátelské, a tím tedy i stanovoval podmínky následných bilaterálních obchodních vztahů. Udělení této doložky ovšem kolidovalo s tzv. Jackson-Vanikovým dodatkem k Obchodnímu zákonu z roku 1974, jenž byl zaměřený na (ex)komunistické země a který přímo spojoval bilaterální obchodní vazby s dodržováním lidských práv v těchto daných zemích. ČLR tak tato doložka byla udělena pouze dočasně s tím, že musela být každý rok obnovována na základě reportů o dodržování těchto práv a následného rozhodnutí prezidenta - schváleného kongresem. Nutnost každoročního obnovení doložky pak trvala až do roku 2001 a vstupu ČLR do Světové obchodní organizace, jejíž pravidla zakazují podobná omezení v obchodu mezi jednotlivými členy.

Tím nejvýznamnějším krokem pro další ekonomický růst ČLR bylo postupné uvolnění embarga na vývoz vyspělých technologií, kdy v roce 1980 byl její status změněn z kategorie Y – tedy nepřátelských zemí, příkladem státy Varšavské smlouvy, do kategorie P, která zahrnovala všechny nové obchodní partnery Spojených států. O tři roky později pak byl administrativou Ronalda Reagana tento status znovu změněn, tentokrát již do nejvyšší kategorie V - čili mezi americké spojence. (Wang 2010)

Graf č. 3: Bilaterální obchod USA a ČLR 1980-1989

Zdroj dat: Americký statistický úřad

V průběhu 80. let tak vzájemný obchod dále rostl s průměrným meziročním růstem přesahujícím 26%. V absolutních číslech tak celková hodnota obchodu vzrostla z počátečních 4,8 miliard dolarů na téměř 17,8 miliard dolarů v roce 1989. I přes tento rychlý růst byl podíl na celkovém americkém obchodu stále relativně malý, i když i ten vzrostl z 1,0% v roce 1980 na 2,1% v roce 1989. Naopak pro ČLR Spojené státy představovaly třetího nejvýznamnějšího obchodního partnera – po Japonsku a britském Hong Kongu – se vzájemným obchodem tvořícím 12,7% celkového čínského obchodu v roce 1980 a 16,1% v roce 1989. Z amerického pohledu se problematickou stala obchodní bilance, která se již v roce 1983 přesunula do negativních čísel – tento nelichotivý trend zůstal zachován až do současnosti, a v následujících desetiletích se tak stal předmětem vzájemných sporů – nejenom z podstaty samotného deficitu bilance, ale také z důvodu rozdílných statistických údajů na americké a čínské straně – především týkajících se čínského exportu. Obě strany měly pro tento rozpor svá vysvětlení, hlavním důvodem se ovšem zdálo být použití rozdílných účetních metod spojených s reexportem skrze tehdy stále britský Hongkong. Příkladem, v roce 1989 dle amerických dat (Harding 1992: 364) byla obchodní bilance pro Spojené státy v deficitu 6,18 miliard dolarů zatímco čínská data (Tao 2004: 339) ukazovala pro ČLR také deficit a to v hodnotě 3,45 miliard dolarů. Hlavní příčinou takto markantního rozdílu byl již zmiňovaný čínský export, jehož hodnotu čínská strana uváděla téměř 3x nižší než strana americká (4,4 miliard versus téměř 12 miliard) – viz tabulka č.1 níže. Více k tomuto tématu v závěrečné části této kapitoly.

Tabulka č. 1: Porovnání amerických a čínských obchodních dat 1989

1989	Import	Export	Celková hodnota obchodu	Obchodní bilance
US data	11 988,5	5 807,4	17 795,9	-6 181,1
ČLR data	7 860,0	4 410,0	12 270,0	-3 450,0

Z hlediska komoditní struktury čínského exportu v 80. letech tvořily nejvýznamnější položku textilní produkty, které v tomto období oscilovaly mezi 40 a 50 procenty celkové hodnoty. Na druhém místě se zprvu umístily energetické komodity, jejichž význam ovšem v druhé polovině desetiletí značně klesl z původních 23% v roce 1980 na pouhých 4% v roce 1989. Opačně tomu pak bylo u spotřebního zboží, kde podíl vzrostl z původních 12% na konečných 30% celkového čínského vývozu. (Harding 1992: 364)

Americký export se více diverzifikoval a oproti předešlé dekádě tak klesla dominance vývozu železa a oceli. Vzrostl význam těžkého strojírenství, jenž na konci období tvořil téměř 30% amerického vývozu a chemikálií tvořících dalších 19%. Následovaly zemědělské plodiny – zejména obiloviny a pro ČLR důležitá elektronika a komunikační technologie. V druhé polovině desetiletí pak v rámci zrušení embarga na čínský trh vstoupily již zmíněné vyspělé technologie a produkty. (Harding 1992, Wang 2010)

1.4 Konec studené války (90. léta)

Bilaterální politické vztahy - zejména v počátku - v 90. letech se nesly ve znamení politické nejistoty. Hlavními důvody byl za prvé stav občanských svobod a lidských práv v ČLR, jenž se dostal do centra světového mediálního dění v reakci na komunistickou stranou kruté potlačení prodemokratických demonstrací - tzv. Masakr na náměstí Nebeského klidu. Za druhé pak konec Studené války, jejímž následkem ČLR ztratila status strategicky významného partnera potřebného k izolaci Sovětského svazu.

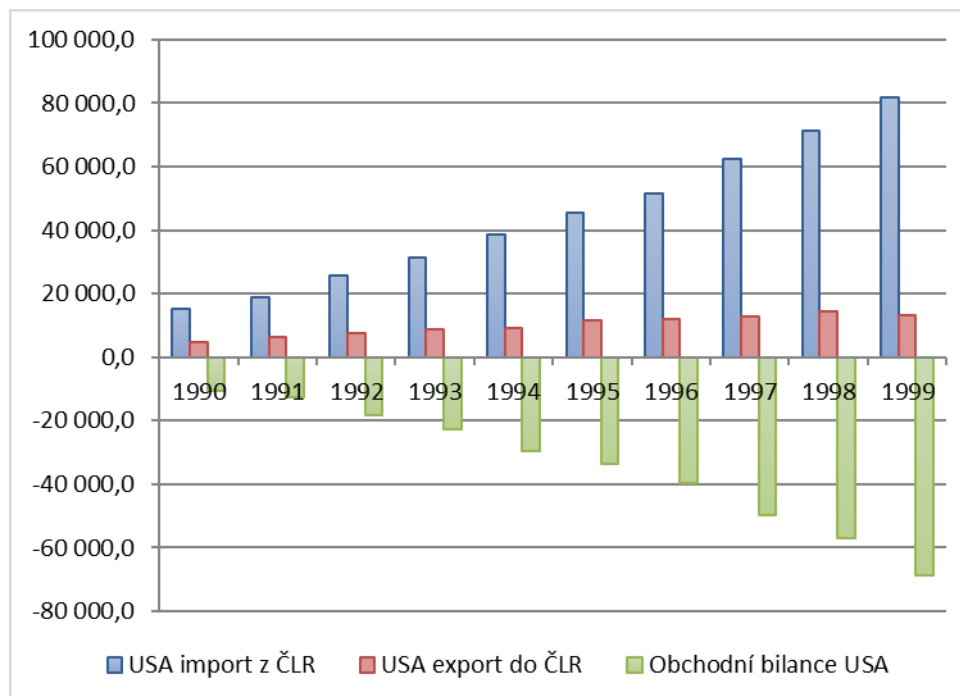
Zatímco řada západních zemí se v reakci na násilné potlačení demonstrací v červnu 1989 od ČLR odvrátila, Spojené státy zůstaly v této otázce poměrně pragmatické, což v následujících letech vyvolalo řadu sporů mezi exekutivní a legislativní složkou vlády. Tehdejší administrativa George Bushe staršího sice na ČLR uvalila řadu sankcí, zaměřených zejména na oblast vojenského vybavení a technologií – pozastavením vývozních licencí například na vývoz materiálů a technologií na výrobu satelitů, vojenských materiálů či na veškeré zboží a technologie užívaných v oblasti nukleární energetiky (Rennack 2005: 1-2). Nic z toho ovšem nijak významně neovlivnilo zahraniční obchod což vyvolalo odpor Demokratů i Republikánů v Kongresu, ale i veřejnosti. I přes stále rostoucí tlak, Bush zdůvodňoval odmítnutí dalších sankcí tím, že ekonomický růst, nikoliv izolace, posune ČLR k větší demokratizaci. Tomuto rozhodnutí navzdory, americký kongres přijal řadu zákonů, které představovaly defacto další sankce – pozastavení vývozu policejního vybavení, zmražení půjček americké EXIM (export-import) banky Číně či udělení práva

všem čínským studentům a akademickým pracovníkům v zemi trvale zůstat a pracovat. (Harding 1992: 232-234). Tyto rozbroje však dále pokračovaly při již dříve zmiňovaném, každoročním prodloužení doložky nejvyšších výhod.

Prezidentův pragmatismus ovšem nebyl z ekonomického hlediska neopodstatněný, neboť ČLR byla v průběhu 90. let pro Spojené státy nejrychleji rostoucím exportním trhem. Export do ČLR vzrostl ze 4,8 miliard dolarů v roce 1990 na 16,2 miliard v roce 2000, celkově tedy zaznamenal růst téměř 237%. V porovnání s tím celkový americký export do zbytku světa zaznamenal ve stejném období růst „pouhých“ 98%.

Rostoucí význam čínského trhu pak potvrdil po vyhraných volbách v roce 1993 i prezident Clinton. Ten sice v rámci volební kampaně ostře kritizoval ČLR i Bushovu mírnou reakci. Během svého prvního roku v úřadě značně rozšířil podmínky k prodloužení doložky nejvyšších výhod, ovšem již o rok později jeho administrativa kompletně obrátila a kompletně zrušila jakékoliv požadavky na dodržování lidských práv v souvislosti s prodloužením doložky. Tento nečekaný a jednostranný krok opět vyvolal značný odpor nejen kongresu, ale v následujících letech také vyvolal otázku směřování vztahů s ČLR, respektive zda by měl být v americké zahraniční politice kladen důraz především na ekonomické nebo lidskoprávní zájmy. Oscilování mezi těmito dvěma pozicemi pokračovalo až do roku 2001 a – spolu s třetí tchajwanskou krizí v letech 1995/96 - přispívalo k nejistotě budoucích politických vztahů s ČLR. (Friedman 2006)

Graf č. 4: Bilaterální obchod USA a ČLR 1990-1999

Zdroj dat: Americký statistický úřad

Přes všechnu tuto politickou nejistotu ovšem bilaterální ekonomické vztahy stále sílily s průměrným meziročním růstem 18,4%. Celková hodnota obchodu pak vzrostla o 373,5% z původních 20 miliard dolarů v roce 1990 – představující 2,2% celkového amerického

obchodu - na 94,9 miliard v roce 1999 – což odpovídalo 5,5% amerického obchodu. A přestože, jak již bylo zmíněno výše, americký export do ČLR rostl nebývalým tempem, stále se nepřibližoval tomu čínskému, následkem čehož se dále prohluboval deficit obchodní bilance, který v průběhu desetiletí vzrostl o závratných 558,4% na téměř 68,7 miliard. Deficitní trend bude nadále pokračovat a dále zrychlovat i v dalších desetiletích zejména ve spojitosti se vstupem ČLR do WTO.

2 Současné politicko-ekonomické vztahy USA a ČLR

V rámci této kapitoly se budu věnovat vývoji politických a ekonomických vztahů v průběhu posledních dvou desetiletí, zejména pak s důrazem na jejich současné problémy. V závěrečné podkapitole pak bude řešena problematika rozdílných obchodních údajů americké a čínské strany.

2.1 Vstup ČLR do WTO (2000-2010)

Z počátku nového milénia došlo k oteplení vzájemných politických vztahů mezi oběma zeměmi. Přestože tehdejší administrativa amerického prezidenta George Bushe mladšího zpočátku považovala ČLR a její rostoucí vojenskou moc za možnou budoucí hrozbu amerických zájmů v oblasti, teroristické útoky z 11. září a následná angažovanost Spojených států v oblasti Blízkého východu navrátila ČLR statut důležitého strategického partnera.

Zlepšením politických vztahů, příslibem pokračujících reforem a ekonomické liberalizace se ČLR otevřely dveře ke vstupu do Světové obchodní organizace (WTO), o nějž lidová republika žádala v té době již téměř dvě desetiletí (tehdy ještě k tzv. Všeobecné dohodě o clech a obchodu, jíž je WTO nástupnickou organizací). Oficiálně se tak stalo 11. prosince 2001 a tento okamžik představoval významný milník pro další ekonomický růst ČLR v rámci provázanosti její ekonomiky a zvýšení obchodu nejen se Spojenými státy, ale i se zbytkem mezinárodního společenství.

V návaznosti na vstup do WTO, ČLR skutečně v první dekádě nového milénia pokračovala ve vytyčených tržních reformách směřujících k postupující liberalizaci své ekonomiky, zejména díky vedení upřednostňujícího pragmatismus nad ideologií, pod prezidenty Ťiang Ce-mina (1993-2003) a Chu Ťin-tchaoa (2003-2013).

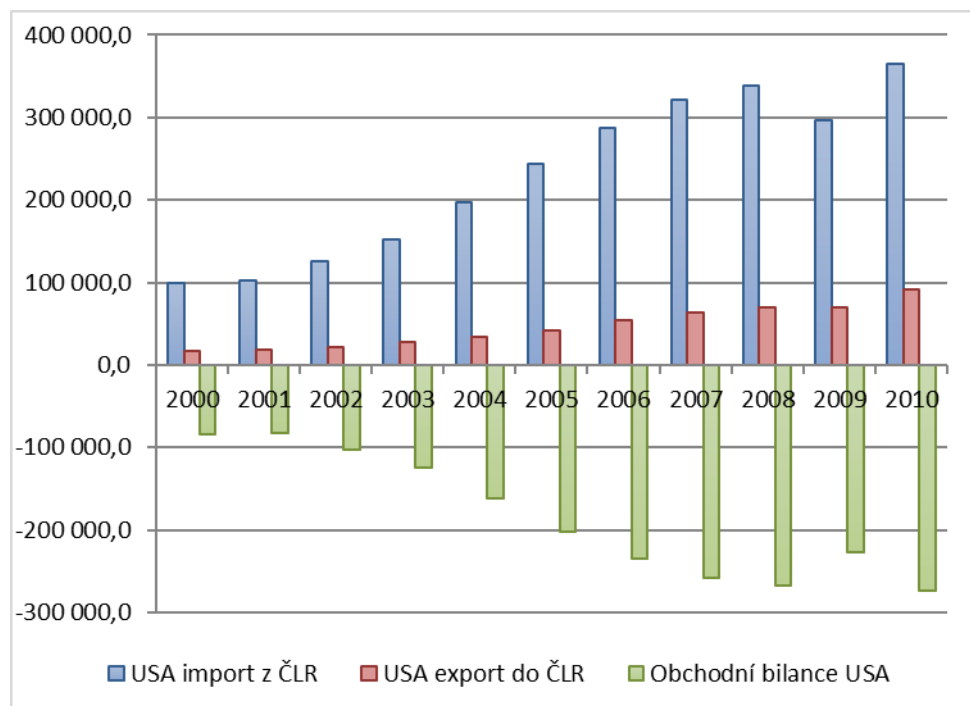
V rámci liberalizace finančního sektoru ČLR povolila vstup zahraničních bank a umožnila tak volnou konkurenci na svém domácím trhu. K otevření ekonomiky pak kromě snížení restrikcí na vlastnická práva zahraničních entit přispělo zejména výrazné snížení celních

poplatků, které klesly z průměrných 43 procent v minulé dekádě na méně než 10 procent v roce 2004. (Wang: 2010) Na řadu importovaného zboží byly poté cla zrušena kompletně, v důsledku čehož skutečná hodnota celních poplatků vztažená k hodnotě importu byla pouze 2 procenta. (Naughton 2007: 389-391).

V důsledku těchto reforem a v kombinaci s levnou pracovní silou – a v porovnání se Spojenými státy značně okleštěnými právy zaměstnanců – se ČLR stala lákavou destinací pro množství nadnárodních korporací a následný postupný přesun výrobního průmyslu na čínské území⁵. O tomto mimo jiné svědčí skokový růst přímých zahraničních investic (FDI). Ty vzrostly o 479 procent, z hodnoty 42,1 miliard dolarů v roce 2000 na 243,7 miliard dolarů v roce 2010.

Čínská ekonomika tak prosperovala a ve stejném období vzrostla z 1,21 bilionu na 6,9 bilionu dolarů s průměrným ročním růstem HDP přesahujícím 10,3 procenta. Z globálního hlediska se pak posunula ze sedmé příčky v rámci světových ekonomik (měřeno v absolutních hodnotách HDP) v roce 2000 na třetí největší ekonomiku v roce 2007, kdy předehнала všechny evropské státy (popořadě Itálie, Francie, Anglie a konečně i Německo), aby se nakonec stala druhou největší světovou ekonomikou v roce 2010, kdy předstihla i Japonsko, a kde zůstává dodnes.

Graf č. 5 Bilaterální obchod USA a ČLR 2000-2010

Zdroj dat: Americký statistický úřad

⁵ Následkem tohoto přesunu výroby mezi lety 2000 a 2010 nejenže americký zpracovatelský průmysl ztratil 5,7 milionů pracovních míst, ale celkový pokles (33 procent) byl dokonce vyšší než v období Velké hospodářské krize (Atkinson et al. 2012; 5)

Ekonomická provázanost Ameriky a Číny se po vstupu do WTO tedy nadále prohlubovala. ČLR stále zůstávala pro Spojené státy nejrychleji rostoucím exportním trhem, jehož objem se po vstupu do WTO meziročně zvyšoval v průměru o 19,7 procent, celkově pak v první dekádě vzrostl o 468 procent, z 16 na téměř 92 miliard dolarů. Poprvé tak relativní rychlost růstu exportu překonala růst importu, který ve stejném období vzrostl o 265 procent. ČLR se tak během tohoto období posunula z 11. místa v roce 2000 na třetí největší exportní trh Spojených států v roce 2010. Z hlediska importu ČLR zaujímala na počátku milénia čtvrté místo, ale již v roce 2007 obsadila první místo a předešla tak Japonsko, Mexiko i Kanadu. Celková hodnota obchodu pak vzrostla o 293 procent, z 116,2 miliard na 456,8 miliard dolarů, meziroční růst poté dosahoval 16 procent, a to navzdory zpomalení v roce 2008 a více než 10 procentnímu propadu v roce 2009, jakožto důsledku světové finanční krize.

I přes zmíněnou eskalaci exportu, zůstávala obchodní bilance pro Spojené státy nelichotivá a byla nadále jedním z hlavních politicko-ekonomických problémů v americko-čínských vztazích. Ve sledovaném období vzrostl obchodní deficit o 225,7 procent z 83,8 miliard v roce 2000 na 273 miliard v roce 2010. (2007 pokus o revaluaci yuanu k snížení obchodního deficitu).

Z komoditního hlediska americký export vedly zejména zemědělské produkty (především sojové boby), surové materiály a pokročilé technologie – elektronická zařízení, zařízení k výrobě elektřiny, letadla, optika a medicínské vybavení. V Čínském exportu naopak největší položku zaujímaly textilní produkty, spotřební zboží a elektronika, surové materiály.

Je také důležité zmínit, že zatímco obchod s ČLR představoval stále větší podíl na celkovém zahraničním obchodě Spojených států – z počátečních 5,8 procent na konečných 17,2 procent v roce 2010 – ČLR se po vstupu do WTO snažila svůj mezinárodní obchod diverzifikovat a její export mimo Spojené státy (zejména Evropa, Asie a Jižní Amerika) rostl výrazně rychleji než export na americké území (Bradsher: 2007). Tento jev můžeme pozorovat i na poklesu podílu bilaterálního obchodu na celkovém čínském obchodu z 15,7 procent na 14,1 procent v průběhu sledovaného období.

V důsledku stále rostoucí ekonomické síly ČLR a provázanosti tamní a americké ekonomiky, v pozdějších letech dokonce počínající závislosti, musela americká administrativa tomuto faktu nejen čelit, ale také pozměnit svou politiku, kdy již nešlo vystupovat čistě z pozice síly, ale bylo nutné do určité míry hledat kompromisy.

V roce 2004 tak došlo na popud prezidenta Bushe k vytvoření Americko-čínského strategického dialogu, jenž měl sloužit jakožto fórum k diskusi a řešení problémů mezi současnou a nově se formující supervelmocí a tím dát Spojeným státům příležitost usměrňovat dopad industrializované Číny na světovou bezpečnost, ekonomiku a politické uspořádání.

O dva roky později vznikl Americko-čínský strategicko-ekonomický dialog (SED), jenž dával dvakrát ročně prostor čelním představitelům obou zemí diskutovat nad problémy týkajícími se výlučně jejich ekonomických vztahů a s tím související problematikou.

Obě tyto instituce byly po nástupu prezidenta Obamy v roce 2009 spojeny do jednotného Americko-čínského strategického a ekonomického dialogu (S&ED), založeném na stejném principu pouze s tím rozdílem, že jednání probíhaly pouze na roční bázi. Strategické záležitosti byly poté svěřeny ministerstvu zahraničních věcí, zatímco ekonomické záležitosti zůstaly pod taktovkou amerického ministerstva financí⁶.

2.2 Politicko-ekonomický obrat (2011 – současnost)

Navzdory dřívějším problémům v politických vztazích, ekonomické vztahy mezi oběma velmocemi zůstávaly celkově pozitivní a řídily se konceptem strategické kooperace. Tento stav se ale postupně začal měnit, což nakonec vyvrcholilo dramatickým obratem v druhé polovině dekády – za vlády amerického prezidenta Trumpa – posunem ke konceptu strategické konkurence, kde zůstávají dodnes.

V roce 2011 tehdejší ministryně zahraničí Hillary Clinton nastínila americký plán pro toto desetiletí. Tím mělo být silnější propojení s Asií, jelikož se Asijsko-pacifický region stal hnacím motorem současného geopolitického dění. USA tak měly v následujícím desetiletí navýšit své investice – nejen v podobě finančního kapitálu ale také diplomatického úsilí – do tohoto regionu, aby tak čelily rostoucímu vlivu ČLR. Toho měly dosáhnout mimo jiné prostřednictvím nadnárodní smlouvy o volném obchodu Trans-pacifického partnerství (Trans-Pacific Partnership, TPP) a nově oznámeném členství v rámci Summitu východní asiie (East Asia Summit, EAS). TPP mělo představovat obchodní a investiční platformu mezi USA a předními ekonomikami v regionu. Díky členství v EAS se mohly USA naopak více podílet na řešení bezpečnostních otázek v regionu. Oba tyto kroky si vysloužily značnou kritiku ČLR (Lieberthal: 2011).

Vzrůstající obchodní deficit vedl k dalšímu napětí mezi USA a ČLR, v roce 2011 dosáhl téměř 300 miliard dolarů, přičemž tento nárůst deficitu vůči ČLR představoval více než tři čtvrtiny celkového růstu amerického obchodní deficitu. Tento značný deficit, respektive čínský přebytek obchodní bilance, narůstající od druhé poloviny 80. let je také hlavním důvodem proč se ČLR v roce 2011 stala největším vlastníkem amerického dluhu (Seth: 2022). Jak ukazuje graf č. 6, ČLR v roce 2011 byla hodnota držených dluhopisů více než

⁶ Poslední jednání pak proběhlo v červnu 2016 a s nástupem prezidenta Trumpa, byl tento dialog defacto zrušen. Ačkoliv byl oficiálně v roce 2017 pouze přejmenován na „Americko-čínský komplexní ekonomický dialog“ (U.S.-China Comprehensive Economic Dialogue), žádná jednání se v rámci této instituce za jeho vlády nekonala. Stejná situace poté pokračuje i pod prezidentem Bidenem, což nadále přispívá k současné konfrontační politice mezi oběma velmocemi. Více o tomto tématu budu pokračovat v kapitole obchodní války.

1,3 bilionu dolarů. V následujících letech ovšem tato hodnota začala klesat a v září 2022 byla pouhých 934 miliard dolarů, což je nejméně za posledních 12 let a čímž spadla na druhé místo za Japonsko.

Graf č. 6

US Treasuries Owned by China, in USD Billions

Source: U.S. Department of the Treasury - Add this chart to your site

Investopedia

Následující rok podaly USA spolu s Evropskou unií a Japonskem stížnost na ČLR u WTO z důvodu nekalých obchodních praktik a čínských restrikcí na vývoz vzácných kovů. V důsledku těchto exportních restrikcí jsou totiž nadnárodní společnosti využívající tyto suroviny nuceny přemístit své výrobní operace do ČLR (Alessi: 2012).

V roce 2012 také skončil mandát čínskému prezidentovi Ťin-tchaovi, kterého nahradil prezident Si Ťin-pching. Ten narozdíl od svých dvou posledních předchůdců pocházel z rodiny vysoce postavených funkcionářů⁷ z dob Maovi revoluce a patřil tak mezi mocnou skupinu nazývanou „princové“ (*princeling*). V očích této skupiny tak byli předešní vůdci pouze „dočasnými správci“ ČLR, zatímco on je tím pravým dědicem a následníkem komunistické revoluce. Prezident Si měl také narozdíl od Chu Ťin-tchaoa a Ťiang Ce-mina – jež byli vystudovanými inženýry – doktorský titul ze studií Marxismu (Hua: 2022; 5). Není tak překvapivé, že Si brzy začal s odklonem od – na poměry ČLR – relativně liberální a pragmatické politiky, zpět k více ideologicky zaměřenému, autoritářskému⁸ vedení země

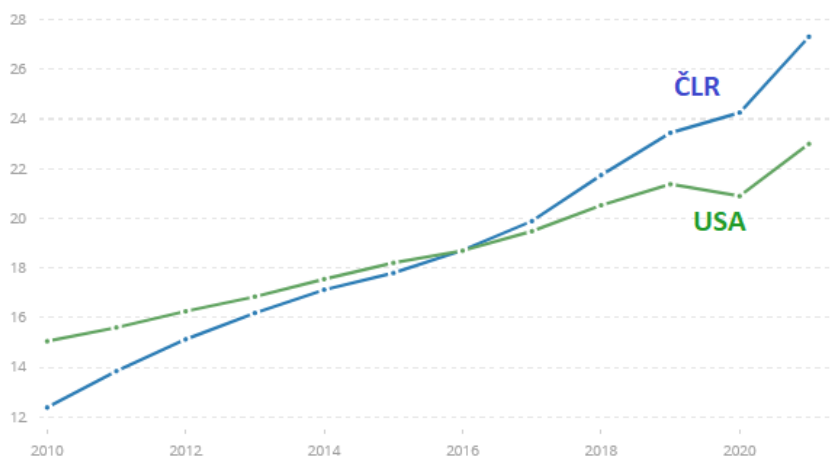
⁷ Jeho otec (Si Zhongxun) od roku 1952 vedl Oddělení propagandy Komunistické strany a v roce 1959 se stal vicepremiér ČLR.

⁸ Kromě rostoucí politické i ekonomické centralizace, ČLR také v roce 2018 zrušila dřívější ústavou stanovenou maximální (10 letou) délku prezidentského mandátu a prezident Si tak může vládnout defacto neomezeně dlouho

(včetně návratu kultu osobnosti a politických čistek v podobě takzvané „protikorupční kampaně“) a v konečném důsledku tak i narůstajícímu nacionalismu a imperiálním ambicím ČLR (Carpenter: 2018). Tím se tak rozplynuly dřívější americké naděje a plány postupné transformace ČLR na liberální stát s reprezentativním demokratickým systémem v důsledku ekonomického rozvoje (Hua: 2022; 89).

Dříve zmiňovaný odliv pracovních pozic do ČLR v kombinaci s dlouhodobými obavami USA z neférových, čínských obchodních praktik (například v podobě devalvace vlastní měny za účelem navýšení konkurenceschopnosti domácích výrobců a tím podporou svého exportu (Seth: 2022), či problematika čínského přístupu k právům duševního vlastnictví a nuceného transferu technologií⁹ (Frankenfield: 2022)) pak vykrytalizovaly se zvolením amerického prezidenta Donalda Trumpa. Ten již v roce 2011 prohlásil, že „Čína není spojencem ani přítelem“ s tím, že ČLR chce pouze „porážku Spojených států“. Na této rétorice se nic nezměnilo ani v rámci jeho předvolební kampaně, kde zastával stejný sentiment a v němž pokračoval i po svém vítězství a nástupu do Bílého domu. Jeho protekcionářská politika s názvem „*America first*“ slibovala návrat outsourcingovaných pracovních míst z ČLR a s tím spojenému snížení daňových a regulačních úlev pro firmy, které by navrátily výrobu zpět do USA. Optice ekonomického úpadku USA ve prospěch ČLR pak napomohly i nová data zveřejněná Světovou bankou, dle kterých ČLR v roce 2016 překonala USA ve velikosti hrubého domácího produktu přepočteném dle parity kupní síly viz graf č. 7 níže.

Graf č. 7. HDP PPP USA a ČLR

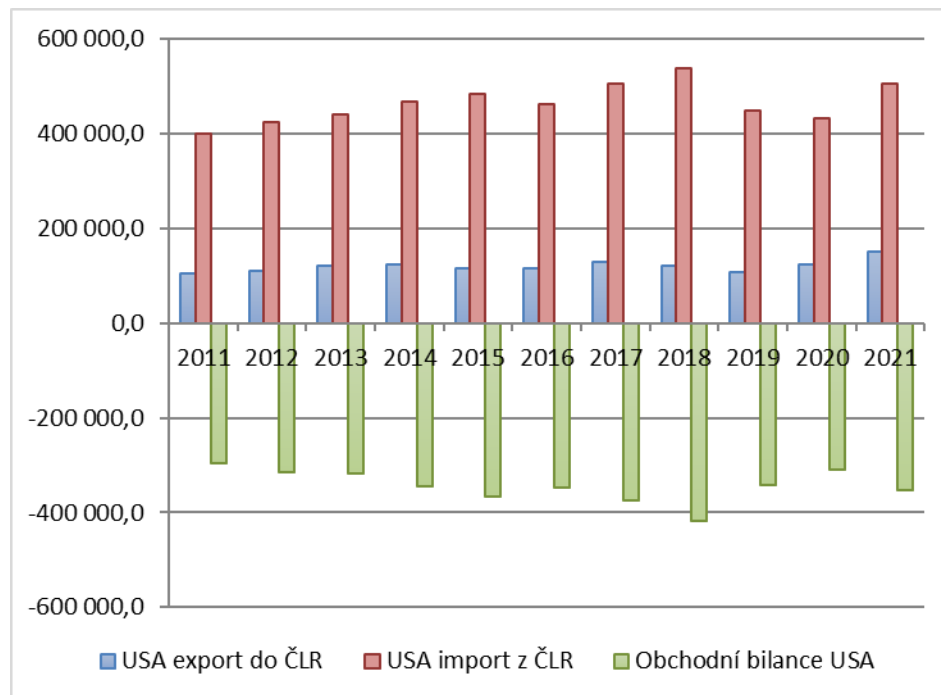
Zdroj: Světová banka z: data.worldbank.org

Vzájemný obchod navzdory rostoucímu napětí nadále rostl a v roce 2017 přesáhl 635 miliard dolarů. Strmě se ovšem zvyšoval i deficit obchodní bilance, který v roce přesáhl 375 miliard a tvořila tak téměř polovinu (47,2 procent) celkového obchodního deficitu USA

⁹ Pokud chce zahraniční společnost vstoupit na čínský trh, musí předem vytvořit takzvanou „joint venture“ neboli společnou firmu s již existující čínskou domácí firmou. S touto čínskou společností je pak nucena sdílet své technologické postupy a know-how

v tomto roce. Pro představu tak hodnota obchodního deficitu s ČLR byla více než pětinasobná oproti v pořadí druhému největšímu americkému deficitu, který má s Mexikem a jehož hodnota v témže roce činila 71,1 miliard. Tento rostoucí obchodní deficit pak byl primárním důvodem proč prezident Trump následující rok zahájil obchodní válku s ČLR.

Graf č. 8: Bilaterální obchod USA a ČLR 2011-2021

Zdroj dat: Americký statistický úřad

O průběhu a úspěchu obchodní války detailně pojednává třetí kapitola, nyní tak ještě krátce k ostatním současným problémům, které jsou důvodem progresivně horších americko-čínských vztahů.

Tím dalším je pak samotný narůstající vliv ČLR, ať již v obecné rovině geopolitického vlivu či v rámci světového obchodu nebo technologického vývoje. V dubnu 2021 americká zpravodajská komunita v rámci *Annual Threat Assessment 2021* historicky poprvé označila ČLR za největšího konkurenta USA – zejména v oblasti ekonomiky, armády a technologií (Wei a Zhang: 2021)

V červnu téhož roku pak čelní představitelé Severoatlantické aliance na každoročním summitu NATO, označili¹⁰ geopolitické ambice a chování ČLR za bezpečnostní riziko a hrozbu současnému, na pravidlech založeném mezinárodním uspořádání. V rámci nově schválené strategie NATO 2030 je tak po členských státech požadována větší alokace

¹⁰ Závěrečné komuniké Bruselského summitu dostupné na:
https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_185000.htm?utm_source=7.+Prem+%26+Corp+Members%3A++Press+Review+-+Civi2021&utm_campaign=30ccc7e7e0-EMAIL_CAMPAIGN_2021_05_27_09_17_COPY_09&utm_medium=email&utm_term=0_76cc3e7317-30ccc7e7e0-178123476

prostředků na vypořádání se s globálně rostoucím vlivem ČLR. Toto nové přesunutí pozornosti na ČLR bylo historické, jelikož doposud bylo NATO tradičně zaměřené na Ruskou federaci.

Obrázek č. 1 ilustruje rostoucí důležitost ČLR, respektive klesající význam USA z hlediska globálního obchodu mezi lety 2000 a 2019. Modře vyznačené státy mají větší celkový obchod s USA, červeně vyznačené naopak s ČLR.

Obrázek 1: Světový obchod 2000 - 2019

Zdroj: Knoema.com

Ambice ČLR v oblasti high-end technologií pak lze ilustrovat na strategickém plánu čínské vlády z roku 2015 nazvaném Made in China 2025. Jeho cílem je – za pomoci státní podpory vybraných high-tech odvětví – transformovat ČLR na globální technologickou velmoc, nezávislou na zahraničních zdrojích. Mezi tato odvětví patří například informační a telekomunikační technologie nové generace, polovodiče a high-end mikročipy, pokročilá robotika, umělá inteligence, nové syntetické materiály, elektrická vozidla, letecký a kosmický průmysl či biotechnologie. Tato odvětví jsou středobodem takzvané čtvrté průmyslové revoluce, která se mimo jiné týká integrace next-gen digitální infrastruktury do globálních dodavatelských řetězců (McBride a Chatzky: 2019).

Pro USA je z hlediska rostoucích čínských teritoriálních ambicí strategicky důležitý zejména Tchaj-wan, jelikož je zde koncentrováno více než 90 procent světové produkce pokročilých mikročipů (Varas et. al: 2021) a případný konflikt či převzetí vlády nad ostrovem by mohly vést nejen k významnému narušení globálních dodavatelských řetězců těchto kriticky důležitých produktů, ale také významnému nárůstu technologických kapacit ČLR. Ačkoliv si ČLR tento ostrovní stát nárokuje – s různou intenzitou – již od svého vzniku, zůstal tento spor v posledních desetiletích relativně nečinný. To se v posledních letech začalo měnit, prezident Si ve svém novoročním projevu v roce 2019 zdůraznil, že sjednocení zemí je jeden z jeho nejvyšších cílů a to i za použití armády (Buckley a Horton: 2019). ČLR od roku

2017 významně rozšiřuje svou vojenskou flotilu, každoročně navyšuje počet vojenských cvičení v blízkosti ostrova a postupně také zbavuje Tchaj-wan diplomatických spojenců (Carpenter: 2018). Třetí funkční období prezidenta Si končí v roce 2027, tento rok značí i stoleté výročí od založení Čínské lidové armády a shoduje se také s datem – uvedeným zástupcem ředitelem CIA Davidem Cohenem – kdy bude ČLR vojensky schopná spustit invazi na ostrov (Nikkei: 2022). USA v reakci na tuto stále se vyostřující rétoriku i akce schválily pod administrativami Trumpa i Bidena mnoha miliardový prodej vojenského materiálu. Obrat ovšem nastal také v desetiletí trvající politice strategické nejednoznačnosti (*strategic ambiguity*), kdy ačkoliv USA stále uznávají politiku jedné Číny, prezident Biden v druhé polovině roku 2022 několikrát zdůraznil, že USA budou v případě čínské invaze Tchaj-wan chránit vlastní armádou (Jacobs, Leonard a Marlow: 2022).

K teritoriálním ambicím ČLR se mimo Tchaj-wanu řadí také sporná oblast v Jihočínském moři. Na tuto oblast si činí nárok¹¹ řada zemí¹² v regionu, dle ČLR se ale jedná o její historické území a od roku 2013 tak začala s výraznou militarizací oblasti (Xu: 2014). A ačkoliv mezinárodní arbitrážní tribunál v roce 2016 tyto čínské územní nároky – dle Úmluv OSN o mořském právu – odmítl, ČLR tento výrok neuznala a pokračuje nadále v militarizaci (Perlez: 2016). USA opakovaně tyto kroky kritizovaly a od roku 2015 začaly do regionu vysílat své lodě v rámci „*Freedom of navigation operations*“, k udržení volného obchodu v oblasti. Ten je pro američany významný, jelikož oblastí ročně propluje zboží v hodnotě přesahující tři biliony dolarů, zejména pak ale téměř polovina všech ropných tankerů. ČLR zpočátku – navzdory americkým snahám – vojensky opevňovala zejména Spratlyovy a Paracelské ostrovy v rámci takzvané politiky Linie devíti čar (*Nine-dash-line*) (Xu: 2014). Ovšem v současnosti vybudovala ve sporném území řadu umělých ostrovů a i zde začala umisťovat své vojenské základny a zbraňové systémy (Poling: 2022). Tyto jednostranné nepřátelské akce jsou tak dalším významným důvodem současného zhoršení americko-čínských vztahů.

Jako poslední důvod pak lze jmenovat bezprecedentní úroveň politického i ekonomického sbližování mezi ČLR a Ruskou federací v reakci na ruskou vojenskou invazi na Ukrajině (Hui a Qingqing: 2022). Tím se tak defacto dokonala kompletní obrát v první kapitole zmiňované Trojúhelníkové diplomacie, kdy USA budovalo vztahy s ČLR k oslabení Sovětského svazu.

¹¹ Zejména kvůli obrovským zásobám ropy (sedm miliard barelů) a zemního plynu (přibližně 25,5 bilionů metrů krychlových) v oblasti

¹² Mimo ČLR také Brunej, Tchajwan, Indonésie, Malajsie, Filipíny a Vietnam

2.3 Komparace amerických a čínských dat

V této podkapitole bych se chtěl věnovat problematice rozdílných hodnot vzájemného obchodu uváděnými americkou a čínskou stranou. Jak již bylo řečeno na začátku, tato diplomová práce operuje s daty americkými – především Amerického statistického úřadu (*US Census Bureau*) – je ovšem nutné zmínit, že zde jsou mírné odchylky i v oficiálních amerických datech – kupříkladu mezi daty Statistického úřadu a Úřadu pro ekonomickou analýzu (*Bureau of Economic Analysis*).

Nyní bych rád porovnal tato data s těmi čínskými pocházejícími z Generální správy cel (*China's General Administration of Customs*) a pokusil se osvětlit příčinu tohoto rozporu založenému zejména na rozdílných metodách výpočtu užívanými oběma zeměmi a také, jak již bylo nastíněno v první kapitole, problematikou re-exportu.

Tabulka č. 2

v mil. \$	Americké údaje			Čínské údaje		
	Export do ČLR (F.A.S.)	Import z ČLR (C.V.)	Obchodní bilance	Import z USA (C.I.F.)	Export do USA (F.O.B.)	Obchodní bilance
2001	19 182	102 278	-83 096	26 204	54 277	28 073
2002	22 128	125 193	-103 065	27 228	69 959	42 731
2003	28 368	152 436	-124 068	33 883	92 510	58 627
2004	34 428	196 682	-162 254	44 653	124 973	80 320
2005	41 192	243 470	-202 278	48 735	162 939	114 204
2006	53 673	287 774	-234 101	59 222	203 516	144 294
2007	62 937	321 443	-258 506	69 861	232 761	162 900
2008	69 733	337 773	-268 040	81 486	252 327	170 841
2009	69 497	296 374	-226 877	77 433	220 706	143 273
2010	91 911	364 953	-273 042	101 310	283 184	181 874
2011	104 122	399 371	-295 250	118 121	324 300	206 179
2012	110 517	425 619	-315 103	127 755	351 884	224 129
2013	121 746	440 430	-318 684	145 926	368 349	222 423
2014	123 657	468 475	-344 818	159 036	396 082	237 046
2015	115 873	483 202	-367 328	148 736	409 648	260 912
2016	115 595	462 420	-346 825	132 394	388 617	256 223
2017	129 997	505 165	-375 168	153 943	429 758	275 815

Vlastní zpracování zdroj dat Americký statistický úřad a China's General Administration of Customs

Jak je vidět v tabulce č. 2, dle amerických dat se schodek obchodní bilance více než zčtyřnásobil, z 83 miliard dolarů v roce 2001 na více než 375 miliard v roce 2017. Naopak čínská strana ve stejném období vykázala téměř desetinásobný růst přebytku bilance obchodu, z hodnoty 28 miliard v roce 2001 na necelých 276 miliard v roce 2017. Nejvíce se

lišily hodnoty čínského exportu / amerického importu v roce 2001, jejich rozdíl byl 48 miliard a v roce 2017 kdy narostl na 75,4 miliard. (Rozdíl v udávaných hodnotách amerického exportu / čínského importu pak do roku 2011 v průměru nepřesahoval 10 miliard dolarů, ale od té doby tato odchylka začala také růst až na 24 miliard v roce 2017.)

Nyní k příčinám těchto rozdílů. Tou nejzřejmější je využívání rozdílných metod ve výpočtu oficiálních statistik. ČLR využívá k určení hodnoty svého vývozu metodu F.O.B. neboli „Free on board“, jenž započítává do hodnoty exportu i veškeré operační náklady spojené s přípravou, přesunem a překládkou zboží na loď. Pro výpočet dovozu pak využívá metodu C.I.F. neboli „Cost, insurance, and freight“, jenž do hodnoty importu započítává cenu pojištění i dopravy zboží.

Naproti tomu Spojené státy používají k vykazání hodnot vývozu metodu F.A.S. neboli „Free alongside“, která do výsledného exportu náklady spojené s odbavením a překládkou zboží nezahrnuje, v důsledku čehož je tedy hodnota vyexportované zásilky nižší než v případě metody F.O.B.. Stejná situace je poté u výpočtu dovozu, kdy jsou využity celní hodnoty (Customs Value), dle amerických celních definicí, které započítávají pouze cenu samotného zboží a nikoliv cenu pojištění a dopravy, v důsledku čehož je výsledná hodnota importu opět komparativně nižší než při využití C.I.F. metody. Výsledkem užití rozdílných metod tedy americká data vykazují nižší hodnotu amerického exportu a čínského importu oproti datům uváděnými ČLR. (Martin: 2017)

Rozdíl v definicích by ovšem sám o sobě nemohl způsobit takto velký rozdíl ve výsledných číslech.

Dle dvou „Joint China-U.S. Studies of Discrepancies,“ tvoří více než polovinu rozdílu.

Rozdíl v definicích by ovšem sám o sobě nemohl způsobit takto velký rozdíl ve výsledných číslech, největší podíl na nich má zejména problematika re-exportu. Čínský export tak dorazí do Spojených států zprostředkovaně skrze třetí stranu – dle studií jí je nejčastěji Hong Kong. Tento zprostředkovatelský re-export sebou přináší dva zásadní zdroje nesrovnalostí. Tou první jest situace, kdy čínský exportér uvede jako cílovou destinaci třetí stranu – př. Hong Kong, nevědouce, že zásilka bude nakonec poslána do Spojených států, ovšem americká celní správa na základě platných zákonů a regulací souvisejících s administrativním postavením Hong Kongu může uvést ČLR jakožto zemi původu. Druhým možným zdrojem nesrovnalosti pak může být změna hodnoty zásilky mezi příplutím a odplutím z Hong Kongu – ať již na základě změny a úpravy samotného obsahu zásilky či například pouze zapracováním marže třetí strany. Dle studií se poté tento re-export podílí na výsledných nesrovnalostech v obchodní bilanci z 50 až 80 procent.

Jakožto další možné, ovšem kvantitativně méně významné zdroje nesrovnalostí výše zmíněné studie určily rozdíly v teritoriálních definicích mezi oběma zeměmi – příkladem Spojené státy započítávají Portoriko a Panenské ostrovy do svých obchodních dat, zatímco ČLR je započítává jakožto separátní teritoria. Dalším zdrojem nesrovnalostí je rovněž například i fluktuace čínské měny – přestože je valná většina bilaterálního obchodu denominována v amerických dolarech, část je vedena i v čínském jüanu a jeho případná

fluktuační tak může ovlivňovat výslednou hodnotu uváděnou v dolarech. Řada ekonomů pak také uvádí úmyslné podhodnocení importu z Ameriky z důvodu snížení celních tarifů či naopak jeho nadhodnocení s cílem získat více deviz. (Martin: 2017)

3 Obchodní válka (2018-2022)

3.1 Začátek obchodního konfliktu (2018)

Prekursor rapidně se blížící obchodní války, představuje zavedení 30 procentního cla na veškeré dovážené solární panely – s výjimkou Kanady – americkou administrativou v únoru roku 2018 (tzv. Proclamation 96931). Toto clo – na zboží v celkové hodnotě 8,5 mld. dolarů – vycházející z širší protekcionistické politiky prezidenta Trumpa, mělo za cíl podporu domácích výrobců. Nařízení mělo trvat po dobu 4 let, s tím že v průběhu tohoto období mělo clo klesnout na konečných 15 procent (současná administrativa prezidenta Bidena ovšem toto nařízení prodloužila na další 4 roky). (Walsh: 2018) Přestože toto clo zatím nebylo přímo zaměřeno na čínský dovoz, ČLR tento krok ostře kritizovala, jelikož je největším globálním výrobcem solárních panelů (s více než 80 procentním podílem světové výrobní kapacity) a solární technologie jsou jedním z 10ti pilířů čínské dlouhodobé strategie Made in China 2025.

V návaznosti na Trumpův předvolební příslib obnovení amerického ocelářského průmyslu – jenž byl drcen levným importem ze zahraničí¹³ – pak Spojené státy v březnu oznámily zavedení 25 procentního cla na veškerý import oceli a 10 procentní clo na import hliníku. Pro porovnání ČLR vyprodukuje za měsíc téměř stejné množství oceli jaké Spojené státy vyrobí během celého roku. Řada ekonomů ovšem o účinnosti těchto cel pochybovala s tím, že za každou nově vytvořenou pracovní pozici v ocelářském průmyslu jich 5 dalších zanikne z důvodu zvýšené ceny oceli (Francois a Baughman: 2018)

V dubnu ČLR na tyto nová cla reagovala uvalením vlastních cel na 128 amerických produktů a komodit v hodnotě 3 mld. dolarů. Výše cel se pohybovala od 15 procent – ovoce, ořechy, vína, ocelové trubky, až po 25 procent v případě amerického vepřového masa a recyklovaného hliníku. Obchodní zástupce Spojených států Robert Lighthizer (*United States Trade Representative*, USTR) o den později uveřejnil počáteční seznam 1 334 navrhovaných produktů – v hodnotě 50 mld. dolarů – které by měly být předmětem 25 procentního cla. ČLR na tento seznam reagovala hned následující den, kdy představila svou vlastní verzi, se seznamem 106 potenciálních produktů – též v přibližné hodnotě 50

¹³ Dle amerického Úřadu pro statistiku práce (BLS) přišel ocelářský průmysl od roku 2000 více než 35 procent pracovních míst

mld. dolarů – na které by mohlo být recipročně uvaleno 25 procentní dovozní clo. (Koty: 2018)

V následujících měsících byly oba tyto seznamy revidovány s ohledem na probíhající bilaterální jednání. Tato jednání ovšem skončila krachem (Bradsher: 2018). 15. června tak USTR představil finalizovanou verzi (nyní nazývanou Seznam 1), s clem ve výši 25 procent na 818 čínských produktů v hodnotě 34 mld. a s platností od příštího měsíce. Cílem byly především produkty z kategorie mechanických a elektronických přístrojů či součástky pro automobilový, letecký a železniční průmysl¹⁴. Zároveň byl oznámen potenciální Seznam 2 na 284 nových produktů v hodnotě 16 miliard. ČLR již o den později oznámila finální verzi svého seznamu, který se rozrostl na 545 produktů – především zemědělské produkty ale i některé automobily¹⁵ – ve stejné hodnotě 34 mld. a který v rámci reciprocity vyjde v platnost tentýž den. Ve stejném stylu pak oznámila přípravu dalšího seznamu na 114 nových produktů v hodnotě 16 miliard. (Hadfield et al.: 2018) / (Bown a Kolb: 2022)

Uvalením těchto cel specificky zaměřených proti ČLR tak 6. července Spojené státy oficiálně zahájili periodu obchodní války.

Počátkem srpna USTR vydal definitivní verzi Seznamu 2, nově na 279 čínských produktů v hodnotě 16 miliard, s účinností od 23. srpna. Cílem měly být v tomto druhém kole zejména produkty z oceli a železa, plasty, automobilové součástky či motorky¹⁶. Čínské ministerstvo obchodu reagovalo tentýž den, schválením svého druhého odvetného seznamu, mířícího nově na 333 amerických produktů s datem platnosti kopírujícím ten americký. Cílem tohoto seznamu byly zejména minerální a chemické produkty, zdravotnické vybavení a vozidla¹⁷. O týden později – 14. srpna – ČLR vznesla stížnost u WTO s ohledem na poškození svých obchodních zájmů, z důvodu zavedení amerických cel na dovoz solárních panelů. S dnem nabytí účinnosti Seznamu 2 pak podala ČLR k WTO další stížnost i na tato nově implementovaná cla. (Bown a Kolb: 2022)

Mezitím, v reakci na čínské odvetné akce, USTR oznamuje přípravu třetího a dosud největšího seznamu, zahrnujícího více než 6 tisíc čínských komodit v hodnotě 200 mld. dolarů, na které by mělo být uvaleno 10 procentní clo. Úřad průmyslu a bezpečnosti (BIS) amerického ministerstva obchodu také oznámil přidání 44 čínských společností a institucí na svůj list entit představujících významný risk pro americkou národní bezpečnost. Většina

¹⁴ Kompletní výčet produktů kategorizovaných dle HTS (Harmonizovaný celní systém) dostupný na: <https://ustr.gov/sites/default/files/enforcement/301Investigations/List%201.pdf>

¹⁵ Kompletní výčet produktů kategorizovaných dle HTS dostupný na: <https://www.crowell.com/files/China-301-Retaliation-List-1-Unofficial-Version.pdf>

¹⁶ Kompletní výčet produktů amerického Seznamu 2 kategorizovaných dle HTS dostupný na: <https://ustr.gov/sites/default/files/enforcement/301Investigations/Final%20Second%20Tranche.pdf>

¹⁷ Kompletní výčet produktů čínského seznamu 2 kategorizovaných dle HTS dostupný na: <https://www.crowell.com/files/China-301-Retaliation-Lists-June-and-August-2018.xlsx>

jmenovaných společností a institucí působila v odvětví polovodičů a Spojené státy jim zařazením na tento blacklist defacto znemožnily jakýkoliv nákup amerických produktů či technologií (Lovells: 2018). ČLR na toto potenciální třetí kolo zareagovala znovu oznámením přípravy vlastního seznamu, cílícím 5207 amerických produktů a komodit v hodnotě 60 mld. dolarů s clem pohybujícím se v rozmezí 5 až 25 procent.

Po skončení připomínkového řízení k třetímu celnímu balíčku počátkem září, prezident Trump ihned pohrozil čínské straně uvalením cla na další produkty v hodnotě více než 267 miliard. Tím by se celkové zboží, podléhajícího zvýšenému celnímu režimu dostalo na hodnotu 517 mld. dolarů a defacto by tak obsáhlo veškerý import z ČLR – hodnota čínského exportu do Spojených států byla v předešlém roce 505 mld. dolarů. Také by to konečně zasáhlo mobilní telefony, jenž tvorí největší položku čínského dovozu a které byly celních poplatků doposud ušetřeny. (Holland a Lawder: 2018)

USTR 17. září oznámilo dokončení 200 miliardového Seznamu 3, jenž zahrnuje kategorie spotřebního zboží, chemických a konstrukčních materiálů, textilu, zemědělských produktů či vozidel¹⁸. Třetí balíček má vstoupit v platnost 24. září se cly v původní výši 10 procent, s plánem jejich následného navýšení na 25 procent od 1. ledna 2019. ČLR okamžitě zareagovala oznámením, že její třetí balíček cel na produkty¹⁹ v hodnotě 60 miliard dolarů nabyde platnosti současně s tím americkým. Výše cla ovšem klesla z původně plánovaného rozmezí 5 až 25 procent na 5 až 10 procent. Tímto krokem celková hodnota amerického zboží ve zvýšeném celním režimu dosáhla 110 mld. dolarů, což představovalo téměř 85 procent celkového amerického exportu do ČLR, jehož hodnota dosahovala v předešlém roce 130 miliard.

V listopadu BIS publikoval k připomínkovému řízení veřejností, návrh na pravidla kontroly exportu nově vznikajících technologií (emerging technologies), které americká administrativa považuje za kritické pro svou národní bezpečnost z důvodu možného vojenského využití. Dle navrhovaných pravidel by tak hi-tech obory (celkem 14) jako biotechnologie, robotika, umělá inteligence, hypersonika či kvantová výpočetní technika podléhaly potenciálně přísným exportním licencím. Tato nová pravidla vešla v platnost, ale až o 2 roky později v říjnu 2020, za což byl Úřad značně kritizován. Nová pravidla byla poté rozšířena na 6 dalších sektorů, týkajících se například výroby 5nm mikročipů (Gibson Dunn: 2020)

¹⁸ Kompletní výčet produktů amerického Seznamu 3 kategorizovaných dle HTS dostupný na: <https://ustr.gov/sites/default/files/enforcement/301Investigations/Tariff%20List-09.17.18.pdf>

¹⁹ Kompletní výčet (4 části) produktů čínského seznamu 3 kategorizovaných dle HTS dostupný na: <https://www.cmtradelaw.com/2018/08/china-threatens-new-retaliatory-tariffs-on-60-billion-in-u-s-goods-releases-list-of-affected-hts-subheadings/>

V rámci prosincového Summitu G20 se Spojené státy a ČLR dohodly na deeskalaci napětí a 90 denním příměří, během kterého nebude nikterak navyšována ani rozšiřována celní povinnost, zatímco obě strany budou spolupracovat na nové obchodní dohodě. V praxi to tak znamenalo, že Spojené státy odloží zvýšení cel na 25 procent v rámci Seznamu 3 plánovaných na začátek ledna a stejně tak nebude pokračovat v dříve oznámeném rozšíření cel na zbylý čínský export v hodnotě 267 miliard. ČLR naopak přislíbila zvýšení nákupu amerického zboží – zejména energetické a zemědělské produkty – s cílem snížení obchodního deficitu. O dva týdny později ČLR oznámila svůj první ústupek v obchodní válce, jímž bylo dočasné pozastavení dříve uvalených dodatečných cel na produkty automobilového průmyslu²⁰ a zejména však začala znovu nakupovat americké sojové boby²¹ (Koty: 2018).

3.2 Nová cla a příprava obchodní dohody (2019)

Po dobu následujících čtyř měsíců, probíhala intenzivní bilaterální jednání o podobě nové obchodní dohody. Obě strany se v médiích vyjadřovaly pozitivně a většinu jednání popisovaly jako konstruktivní a produktivní. V návaznosti prezident Trump oznámil odklad plánovaného navýšení, jenž měly vejít v platnost po skončení 90 denního příměří. ČLR naopak prodloužila pozastavení zvýšených cel na americké automobily.

Počátkem května ovšem prezident Trump obrátil a ve svém projevu oznámil zvýšení cel na 25 procent v rámci produktů ze Seznamu 3 s platností od 10. května. Zároveň také pohrozil zavedením 25 procentního cla na další čínské zboží v hodnotě 325 miliard. To by v součtu představovalo více než 99,3 procent celkového importu z ČLR, jenž v roce 2018 dosáhl hodnoty 538,5 miliard dolarů. Důvodem této eskalace a razantní změny v rétorice byly dle prezidenta „příliš pomalá jednání, snaha ČLR o znovuprojednání obchodní dohody“, která měla být již v závěrečné fázi a dle USTR pak zejména čínské rozhodnutí odstoupit od konkrétních závazků, dohodnutých v předchozích kolech vyjednávání. Tato agresivní strategie však překvapivě našla podporu u obou politických stran a lídr senátních Demokratů prezidenta podpořil s tím, že výhra s ČLR je možná pouze z pozice síly (Mason a Shepardson: 2019).

Americký Úřad průmyslu a bezpečnosti poté 16. května oznámil přidání společnosti Huawei a dalších 68 k ní přidružených společností²² na svůj Seznam entit, představujících riziko pro národní bezpečnost, znemožňujíc jim tak nákup amerických produktů a technologií. ČLR

²⁰ Tyto produkty měly v úhrnu hodnotu přibližně 14 miliard dolarů

²¹ Zákaz importu sojových bobů v reakci na první červencové kolo cel byl jedním z nejvýznamnějších kroků ČLR od začátku obchodní války, jelikož pro Spojené státy představují jeden z největších exportních artiklů na čínský trh – oscilujícím mezi druhým a třetím místem

²² Seznam dostupný na: <https://www.federalregister.gov/documents/2019/05/21/2019-10616/addition-of-entities-to-the-entity-list>

na tento krok reagovala oznámením o přípravě vlastního seznamu „nespolehlivých entit“, zaměřený na společnosti i jednotlivce, jenž nedodržují platné kontrakty či jinak poškozují zájmy čínských společností.

Dále pak ČLR od 1. června zvýšila cla na část amerického zboží ve svém (zářijovém) seznamu 3, z původního rozmezí 5 až 10 procent na nynějších 5 až 25 procent. Konkrétně tato změna postihla produkty v hodnotě 36 miliard dolarů z celkové 60 miliardové hodnoty balíčku. Tímto krokem se průměrná hodnota čínských cel na americké zboží zvedla na 20,7 procent. Vzhledem k tomu, že ČLR v průběhu roku 2018 snižovala cla pro ostatní členské země WTO na průměrnou hodnotu 6,7 procent, činil rozdíl v průměrné výšce cel pro americké zboží oproti konkurenčním výrobkům 14 procent. (Bown a Kolb: 2022)

Při setkání lídrů na Summitu G20 pořádaném 29. června se obě strany dohodly na obnově obchodních jednání a s tím spojeném dočasném pozastavení v zavádění nových cel. Prezident Trump také oznámil možnost případného uvolnění exportních restrikcí uvalených na společnost Huawei. To následně potvrdil i americký ministr obchodu s tím, že ačkoliv Huawei na černé listině zůstane, vláda povolí vydání exportních licencí a dovolí tak americkým společnostem prodávat Huawei určité zboží, jež nepředstavuje bezpečnostní riziko.

Navzdory těmto smířlivým krokům prezident Trump 1. srpna oznámil novou vlnu cel ve výši 10 procent na zbylé čínské zboží (Seznam 4) v hodnotě 300 miliard a s datem účinnosti od 1. září. Toto rozhodnutí bylo v průběhu srpna revidováno na 15 procent a samotný čtvrtý balíček byl rozdělen na 2 části. První (Seznam 4A²³) v hodnotě 112 miliard²⁴ s původním datem platnosti od 1. září cílil především na spotřební zboží v podobě oblečení a obuvi. Druhý (Seznam 4B) v hodnotě 160 miliard s platností od 15. prosince, který již měl obsáhnout i hračky ale zejména spotřební elektroniku, jež představuje hlavní čínský exportní artikl. Prezident Trump pak navíc pohrozil zvýšením cel na již zasažených 250 mld zboží o dalších 5 procent. Americké Ministerstvo financí také oficiálně označilo²⁵ ČLR za měnového manipulátora a obvinilo Čínskou lidovou (centrální) banku ze záměrné devalvace jüanu, za účelem získání neférové konkurenční výhody na mezinárodních trzích. Ministerstvo také podalo stížnost k Mezinárodnímu měnovému fondu k prošetření a zastavení těchto praktik.

²³ Kompletní výčet produktů obou částí amerického Seznamu 4 kategorizovaných dle HTS dostupný na: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/FR-2019-08-20/pdf/2019-17865.pdf> (4A = Příloha (Annex) A; 4B = Příloha (Annex) C)

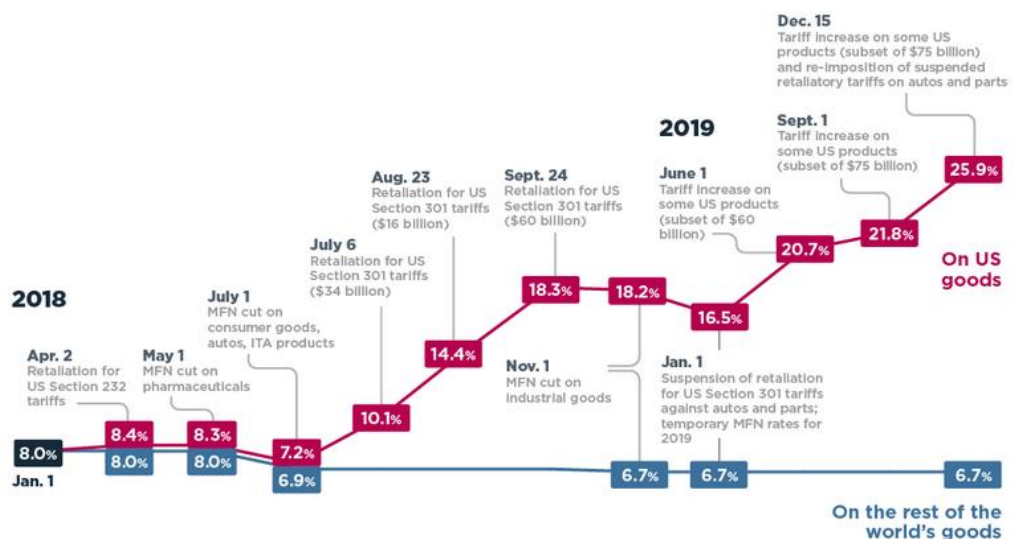
²⁴ Původní hodnota byla stanovena na 125 mld. ale na základě dodatečných vyjímek klesla finální hodnota na 112 mld.

²⁵ Prohlášení Ministerstva financí v reakci na propad jüanu pod hranici 7CNY/USD – naposledy viděném po světové finanční krizi v roce 2008 - dostupné na: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm751>

ČLR v reakci na nově připravovaná cla oznámila reciproční zvýšení vlastních cel na 75 miliard amerického zboží. Kopírující Spojené státy první část²⁶ s účinností od 1. září cílila na zboží v hodnotě 29 miliard a druhá část²⁷ s účinností od 15. prosince na zbylých 45 miliard. Zatímco Spojené státy ve čtvrtém kole uvalovaly cla na nové kategorie zboží (po aplikaci Seznamu 4B v zásadě veškerý čínský import), ČLR v rámci své odvetné akce především zvyšovala výši cel na produkty zasažené v předešlých kolech. Jedinou novou významnou položkou v zářijovém balíčku tak bylo zavedení 5 procentního cla na téměř polovinu importované ropy v hodnotě 3,2 miliard dolarů. Prostřednictvím druhého prosincového balíčku pak ČLR zejména znovu zavedla cla na veškeré produkty automobilového průmyslu v hodnotě 14,3 miliard. Tímto krokem by se tak průměrná výše cla pro americké exportéry v automobilovém sektoru měla zvýšit z 12,6 procent na 42,6 procent. Celkově by pak průměrná výše cel na americké zboží dosáhla 25,9 procent (Bown: 2019)

Obrázek č. 2

China's average tariff rate is climbing on US goods and falling for the rest of the world

ITA = Information Technology Agreement; MFN = most favored nation

Note: Trade-weighted average tariffs computed from product-level tariff and trade data, weighted by US exports to the world in 2017.

Navzdory implementaci první části balíčků v září obě strany souhlasily s obnovením obchodních jednání a v návaznosti na 2-denní říjnové setkání ve Washingtonu, prezident Trump oznámil předběžné dosažení a shody na podobě „Fáze 1“ nové obchodní dohody.

²⁶ Kompletní výčet produktů a výše cel první části čínského seznamu 4 kategorizovaných dle HTS dostupný na: <https://www.crowell.com/files/August-23-China-Retaliatory-Tariffs-Annex-1.xlsx>

²⁷ Kompletní výčet produktů a výše cel druhé části čínského seznamu 4 kategorizovaných dle HTS dostupný na: <https://www.crowell.com/files/August-23-China-Retaliatory-Tariffs-Annex-2.xlsx>

Součástí této připravované první fáze by měly být pro Trumpovu administrativu (a obchodní válku jako takovou) 3 klíčové body – snížení schodku obchodní bilance v podobě navýšení nákupu amerických zemědělských produktů o 40 až 50 miliard ročně; úprava monetární politiky čínské centrální banky a především pak zlepšení ochrany práv intelektuálního vlastnictví a s tím spojené problematiky nuceného transferu technologií (forced technology transfer) (Cyrill: 2019). Spojené státy naopak odložily plánové zvýšení cel na 30 procent pro zboží obsažené v prvních třech kolech, jimiž hrozily v srpnu.

V průběhu listopadu pokračovala bilaterální jednání. Navzdory těmto probíhajícím jednáním americké ministerstvo obchodu 26. listopadu představilo nové regulační směrnice pro telekomunikační sítě. V rámci těchto regulací dostala americká vláda pravomoc omezit import a používání zahraničních technologií – ohrožujících národní bezpečnost – pro domácí telekomunikační sítě, respektive pak s ohledem na očekávané zavádění technologie 5G.

Americká nespokojenost s WTO vyvrcholila v prosinci definitivním zamítnutím jmenování nových soudců do odvolacího soudu (*Appellate Body*), jenž byl vrcholným orgánem WTO, kam se mohly členské státy odvolat po rozhodnutí nižšího soudu (*Dispute Settlement Body*). Spojené státy jmenování blokovaly již od roku 2016, a jelikož v prosinci skončil mandát dvěma ze tří zbývajících²⁸ soudců, přestal soud de facto fungovat. Důvodem k tomuto blokování bylo dle americké strany jednání soudu nad rámec svých pravomocí, dle mnohých expertů pak ale šlo především o nespokojenost s verdikty týkajícími se cel zavedených vůči ČLR. (Bown a Keynes: 2020)

Přesto obě strany ohlásily souhlas s definitivní podobou²⁹ první fáze 13. prosince – tedy dva dny před zavedením nových cel. K oficiálnímu podpisu dohody došlo následující měsíc – konkrétně 15. ledna a samotná dohoda poté vstoupila v platnost 15. února. V důsledku úspěšného završení obchodních jednání Spojené státy souhlasily s pozastavením zavádění cel z prosincového Seznamu 4B a také snížily výši cel v rámci zářijového Seznamu 4A z 15 na 7,5 procent. Původní 25 procentní cla na zboží v hodnotě 250 miliard ovšem zůstávají nadále v platnosti a jejich odstranění bylo podmíněno úspěchem navazujících jednání a dodržováním připravované obchodní dohody. Americké ministerstvo financí také zrušilo označení ČLR jakožto měnového manipulátora v souvislosti s čínským závazkem k zastavení úmyslné devalvace jüanu a větší transparentnosti směnného kurzu. ČLR pak spolu s recipročním odstraněním či snížením cel³⁰ přislíbila nákup amerických

²⁸ Odvolací orgán WTO se skládá ze sedmi soudců, k vydávání rozhodnutí ovšem stačí pouze tři.

²⁹ Úplné znění první fáze obchodní dohody dostupné na:

https://ustr.gov/sites/default/files/files/agreements/phase%20one%20agreement/Economic_And_Trade_Agreement_Between_The_United_States_And_China_Text.pdf

³⁰ Kompletní seznam produktů kategorizovaných dle HTS i konečné výše cel dostupný na:

<https://www.crowell.com/files/Feb-14-2020-Chinese-Tariff-Rate-Cut-by-Product.xlsx>

produktů v hodnotě 200 miliard³¹ v průběhu následujících dvou let ke snížení vzájemné obchodní bilance a již zmíněnou úpravu zákonů v oblasti ochrany práv intelektuálního vlastnictví a nuceného transferu technologií. (Wong, Cyrill a Zhang: 2020)

3.3 (Ne)plnění dohody a nové restriktce (2020)

Podpis dohody vedl k významnému uvolnění napětí, které mezi těmito dvěma mocnostmi gradovalo v posledních dvou letech. V následujících měsících ČLR pokračovala v odstraňování dodatečných cel na množství amerických produktů a komodit (příkladem jsou sojové boby, kukuřice, maso, ropa či ocelové výrobky) a zvyšovala jejich import.

Problémy se začaly znovu objevovat s nástupem pandemie COVIDu-19. Ačkoliv se zpočátku – i přes zpomalení obou ekonomik a bezprecedentního poklesu globálního obchodu v průběhu prvního COVID lockdownu – obě strany ujišťovaly³² o dodržování a včasném plnění závazků vyplývajících z první fáze obchodní dohody, rozepře na sebe nenechaly dlouho čekat. Obě země se brzy začaly obviňovat z rozšíření pandemie – prezident Trump, s ohledem na propadající se ekonomiku a následkem i jeho popularitu v důležitém předvolebním roce, označil nákazu za „čínský virus“ a čínskou vládu obvinil z účelové netransparentnosti. (Hua: 2022, 260) Čínská státní média naopak razila názor, že virus byl do čínského Wuchanu zavlečen americkými vojáky v rámci Světových vojenských her (*Military World Games*) (Wang: 2022)

Dalším zdrojem americké frustrace byl pokrok v rámci ochrany intelektuálního vlastnictví a transferu technologií. ČLR přislíbila představení plánu na úpravu legislativy během 30 dnů od nabytí účinnosti obchodní dohody, avšak po uplynutí vytyčeného termínu nebyly ohlášeny žádné změny. Čínští představitelé toto odůvodňovali nedostatkem času z důvodu postupující pandemie. (Bermingham a Wu: 2020)

Trumpova administrativa v květnu reagovala oznámením nových regulačních směrnic cílících na odstřižení společnosti Huawei od většiny globálních dodavatelských řetězců čipů a polovodičů. Huawei byla zařazena na americký blacklist (Entity list) v květnu předešlého roku, čímž přišla o možnost nákupu pokročilých čipů a přidružených technologií od amerických společností. V rámci tohoto kroku tak ministerstvo obchodu rozšířilo požadavek exportních licencí³³ na všechny zahraniční výrobce čipů, jež k výrobě využívají amerických technologií a kteří by chtěli prodávat své produkty čínské společnosti. Tímto tedy defacto odstříhly Huawei od světového trhu s polovodiči, jelikož většina výrobních firem – včetně

³¹ Těchto dohodnutých 200 mld. by mělo být nad rámec hodnoty amerického exportu do ČLR z roku 2017 a produkty by měly explicitně pocházet ze zpracovatelského, zemědělského a energetického sektoru.

³² Vyjádření USTR a amerického ministra financí dostupné na: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2020/may/ustr-and-treasury-statement-call-china>

³³ Zasažené společnosti dostaly 120 dní na přípravu a splnění těchto podmínek

globálního leadra na trhu polovodičů, tchajvanského TSCM³⁴ – využívá tyto americké technologie a vybavení. ČLR reagovala uvalením restrikcí na řadu amerických technologických společností (např. Apple či Cisco) a pozastavením nákupu letadel Boeing (Alper a Shepardson: 2020)

V červenci americká vláda indikovala výraznou změnu ve svém vztahu k čínskému Hong Kongu. Stalo se tak v reakci na schválení a implementaci čínského represivního „Zákona o národní bezpečnosti Hong Kongu“, čímž ČLR porušila svůj slib „o zachování vysoké autonomie a svobody provincie³⁵“ stanovený v rámci smlouvy z roku 1984 o navrácení Hong Kongu pod čínskou správu – též známé jako „Čínsko-britské společné prohlášení“. V reakci Spojené státy sankcionovaly³⁶ osoby podílející se na přípravě tohoto zákona jakožto i vrcholné představitelé nově dosazené samosprávy. (US Embassy: 2020) A ačkoliv se prezident Trump dříve tomuto tématu s ohledem na probíhající jednání vyhýbal, vzhledem k nevalnému pokroku v plnění dojednaných závazků z první fáze obchodní dohody následovaly v rychlém sledu další akce. 14. července vydal prezident Trump vládní nařízení³⁷ zbavující Hong Kong preferenčního statutu, následkem čehož začal export produktů a pokročilých technologií do této provincie podléhat přísnějším požadavkům a vývozním licencím (stejným jako zbytek pevninské Číny) (Schmitt, Rhee a Barker: 2020). V srpnu americká Agentura pro cla a ochranu hranic (*US Customs and Border Protection agency - CBP*) oznámila, že zboží vyrobené na území Hong Kongu musí mít jako zemi původu uvedenou ČLR, díky čemuž mohla do budoucna potenciálně hrozit vztažením zvýšených cel ze Seznamů 1 až 4A i na tyto produkty³⁸. (Smith: 2020)

V září Spojené státy zařadily největšího čínského výrobce mikročipů SMIC (Semiconductor Manufacturing International Corporation) na svůj exportní blacklist, citující úzké propojení s čínskou armádou a s tím spojené ohrožení národní bezpečnosti. Ze stejného důvodu poté prezident Trump v listopadu zakázal vládním výnosem investování do všech čínských společností podezřelých ze spolupráce s lidovou armádou. Tento krok vedl k odstranění řady společností z Newyorské burzy (například největší čínské mobilní operátory China Telecom, China Mobile či China Unicom). (Sevastopulo: 2020)

³⁴ Samotné TSCM představuje více než 55 procent světové výrobní kapacity čipů

³⁵ Běžně známý jako „jedna země, dva systémy“, tento příslib – jenž navrhl bývalý čínský prezident Teng-Siao-pching – zaručoval zachování kapitalistického systému a životního stylu v Hong Kongu, nezávislém na pevninské Číně až do roku 2047.

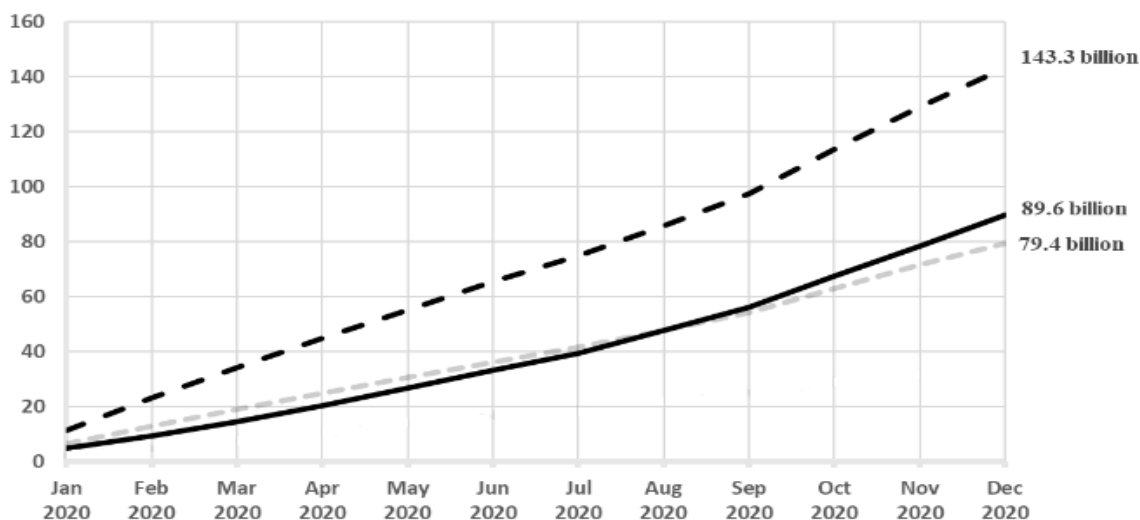
³⁶ Sankce představovaly zmrazení majetku, zamezení přístupu k americkému finančnímu systému a obchodu s americkými občany

³⁷ Executive Order 13936 – plné znění dostupné na:

<https://www.federalregister.gov/documents/2020/07/17/2020-15646/the-presidents-executive-order-on-hong-kong-normalization>

³⁸ Tato hrozba se dodnes nenaplnila a na hongkongské zboží se zvýšená cla nevztahují, v rámci HTS je Hong Kong nadále uváděn v samostatné kategorii

Graf č. 9

Zdroj: Analýza Institutu ekonomických studií finské centrální banky

Koncem roku 2020 již bylo jasné, že ČLR svým závazkům vyplývajících z obchodní dohody nedostála. Jak již bylo zmíněno, středobodem první fáze bylo snížení amerického deficitu obchodní bilance, respektive tedy navýšení čínského importu vybraného amerického zboží a služeb o 200 miliard dolarů nad rámec hodnoty obchodu v roce 2017 v průběhu následujících dvou let. Na grafu č. 9, který představuje import těchto produktů zpracovatelského, zemědělského a energetického sektoru, můžeme vidět, že z plánovaného cíle 143,3 mld. v roce 2020, ČLR ve skutečnosti nakoupila produkty pouze v hodnotě 89,6 mld. a závazek stanovený v obchodní dohodě tedy naplnila pouze z 62,5 procent. Oproti výchozí hodnotě z roku 2017 (šedá přerušovaná čára) navýšila import o pouhých 12,8 procent (10,2 mld.), v prvních sedmi měsících byl čínský nákup nižší než v roce 2017 (do značné míry zaviněno pandemií) a paradoxně, nákup začal růst oproti výchozí hodnotě až v srpnu, kdy Spojené státy eskalovaly rétoriku i akce vůči ČLR. Dle analýzy Petersonova institutu pro mezinárodní ekonomii byly cíle na odběr produktů spotřebitelského sektoru splněny z 57 procent, zemědělského sektoru z 82 procent a energetického sektoru z 37 procent. Z hlediska celkového exportu zboží do ČLR pak američané vyvezly o 5,5 mld. méně zboží než v roce 2017 (130 mld. vs 124,5 mld.), přesto obchodní bilance klesla o 67 mld. zásluhou nižšího importu čínských produktů.

3.4 Nová administrativa a hodnocení obchodní dohody (2021)

Nový americký prezident Joseph Biden byl inaugurován 20. ledna 2021. Ačkoliv byl prezident Biden v předešlých letech i v rámci předvolební kampaně k ČLR mnohem smířlivější – a protekcionářskou (America first) politiku i cla zavedená prezidentem Trumpem nejen kritizoval, ale sliboval změnu s tím, že poškozují americké občany – se

překvapivě rozhodl zachovat směr vytyčený jeho předchůdcem. Cla – jež zachoval v plné výši – prohlásil za legitimní nástroj ochrany ekonomických zájmů a ve svém prvním projevu³⁹ týkajícím se zahraniční politiky označil ČLR spolu s Ruskem za největší geopolitické konkurenty, kterým se je nutné postavit nejen v ekonomických otázkách, ale také s ohledem na jejich autoritářství a ochranu lidských práv a intelektuálního vlastnictví.

V březnu se konalo první osobní setkání vysoce postavených činitelů nové americké administrativy a jejich čínských protějšků ve městě Anchorage na Aljašce. Ačkoliv se čínská strana snažila tato tří denní jednání představit jako potenciálně nový začátek vzájemného dialogu, setkání se již od prvního dne neslo v konfrontačním duchu. Nový americký ministr zahraničí Anthony Blinken ostře kritizoval ČLR za potlačení demokracie v Hong Kongu, genocidu Ujgurských muslimů v provincii Sin-ťiang či ekonomický nátlak na slabší státy jímž podkopávají globální stabilitu. Čínská strana výše zmíněné popřela a reagovala obviněním američanů z pokrytectví a využívání armádních i finančních prostředků ke svrhávání nežádoucích režimů či rasismu vůči vlastním menšinám (Mitchell a Sevastopulo: 2021).

Následující měsíc, pak mimo zařazení dalších sedmi čínských firem – zabývajících se vývojem superpočítačů – na exportní blacklist amerického ministerstva obchodu, oznámily Spojené státy posílení strategické spolupráce s Japonskem a vymezily se vůči nezákonným teritoriálním nárokům ČLR v Jihočínském moři (Linie devíti čar). Obě země také souhlasily s utužením ekonomických vazeb, když představily plán na společné investice do digitální infrastruktury (5G sítě) a high-tech oborů (kvantová mechanika či umělá inteligence). Prezident Biden také navázal na politiku svého předchůdce oznámením prohloubení spolupráce v rámci Čtyřstranného bezpečnostního dialogu známého jako QUAD – jehož členy jsou kromě Japonska také Austrálie a Indie – k zajištění dodržování mezinárodního práva v Indo-Pacifickém regionu a jako odpověď na čínské teritoriální ambice (Wei a Zhang: 2022).

V červnu byl v Senátu – za podpory obou politických stran – schválen *Innovation and Competition Act of 2021*, jehož cílem bylo zlepšení konkurenceschopnosti Spojených států vůči čínským technologiím, investováním více než 250 mld. dolarů v následujících pěti letech do domácí výroby polovodičů a inovacím v oblasti 5G (Mervis: 2022). Součástí zákona byla také výzva k Bidenově administrativě o přijetí politiky „strategického konkurování“ vůči ČLR, jakožto součást širšího strategického přístupu nejen v Indo-Pacifickém regionu, ale i globálně (Wei a Zhang: 2022).

Prezident Biden tentýž měsíc také rozšířil Trumpův vládní výnos z listopadu, jenž zabraňoval američanům investovat do čínských firem propojených s lidovou armádou. Tato rozšířená verze zahrnovala celkem 59 společností, nově zejména s vazbami na sektor

³⁹ Přepis projevu dostupný na: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/02/04/remarks-by-president-biden-on-americas-place-in-the-world/>

sledovacích zařízení a technologií, jenž je využíván k perzekuci čínských občanů⁴⁰ a který je i často vyvážen do zahraničí jako součást čínské Iniciativy Pásu a Stezky – například společnostmi jako Huawei v rámci výstavby digitální komunikační infrastruktury (McCabe a Sanger: 2021).

V červnu 2021 proběhl Summit G7 v rámci kterého světoví vůdci, dle vydaného G7 komuniké⁴¹, kritizovali „netržní politiku a praktiky“ Pekingu, jež podkopávají globální ekonomiku a také za nedodržování lidských práv v Sin-ťiang a Hong Kongu.

Právě porušování lidských práv a údajná genocida ujugurské menšiny, hrála ve vzájemných vztazích pod vedením prezidenta Bidena významnou roli. Americké ministerstvo obchodu přidalo dalších 14 čínských společností na svůj exportní blacklist a zakázalo import materiálů k výrobě solárních panelů pěti společností – čelícím podezření z využívání nucených prací – sídlících v Sin-ťiang (Kaplan: 2021). V červenci poté Senát schválil zákon „*Uyghur Forced Labor Prevention Act*“, který vešel v platnost následující rok a jehož cílem bylo zakázat import veškerých materiálů – i produktů obsahujících tyto materiály – pocházejících z provincie Sin-ťiang. Tento zákon ustanovil předpoklad, že veškeré zboží pocházející z provincie je produktem nucené práce, dokud není prokázán opak. Zákon se tak dotkl zejména solárního sektoru (45 procent světové produkce polykrystalického křemíku používaných k výrobě solárních panelů pochází z této provincie) a oděvního sektoru, respektive pak pěstování bavlny (téměř 20 procent světové produkce). Jelikož, ale většina produktů není vyráběna přímo v Sin-ťiang, ale po celé ČLR, musí dovozci ze zasažených sektorů prokázat, že jejich výrobky nepochází či nevyužívají materiály z provincie (jsou zde ovšem výjimky pokud výrobce prokáže, že jím použitý materiál nebyl produktem nucených prací – důkazní břemeno je ovšem velké) (Flacks: 2022).

V následujících měsících zůstaly vzájemné vztahy bez výraznějších změn. Ačkoliv proběhla řada bilaterálních jednání vrcholných představitelů, tak ty nepřinesly žádný hmatatelný posun a jediným výsledkem tak byla ujištění o nutnosti dalšího dialogu. Bez konkrétního posunu poté skončil i první virtuální summit mezi prezidenty, konaný 15. listopadu. Prezident Biden zopakoval své výhrady vůči nefér obchodním praktikám, Hong Kongu, Sin-ťiang a mírovému řešení v otázce Tchajwanu – v souladu s dlouhotrvající politikou „strategické nejednoznačnosti“ zdůraznil, že Spojené státy respektují politiku Jedné Číny, zároveň jsou ale také zásadně proti jednostranným snahám o změnu statusu quo. Prezident Si naopak zdůraznil, že se jedná o vnitřní záležitost ČLR a varoval před potencionálními „nebezpečnými následky“. Navzdory tomu obě strany souhlasily, že je důležité, aby vzájemné soupeření nepřerostlo v otevřený konflikt a místo toho pokračovaly v dialogu a hledaly oblasti společného zájmu. Jedinou takovouto oblastí zatím byl pouze boj s

⁴⁰ Zejména pak již zmiňované muslimské komunity Ujgurů v Sin-ťiang

⁴¹ Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/media/50361/carbis-bay-g7-summit-communique.pdf>

klimatickou změnou, jež potvrdila společná americko-čínská deklaráce v rámci summitu OSN COP26 konaném o týden dříve (Tiezzi: 2021).

Na konci roku 2021 vypršel závěrečný termín stanovený v rámci První fáze ke koupi dodatečného amerického zboží. Z celkového čínského závazku pro rok 2021, jehož hodnota byla 193,3 mld. dolarů (respektive 207,4 mld. při využití čínských dat), ČLR ve skutečnosti nakoupila zboží pouze v hodnotě 116,1 mld. (respektive 135,5 mld.). ČLR tak svůj závazek pro tento rok naplnila pouze z 60,1 procent (respektive 65,3 procent).

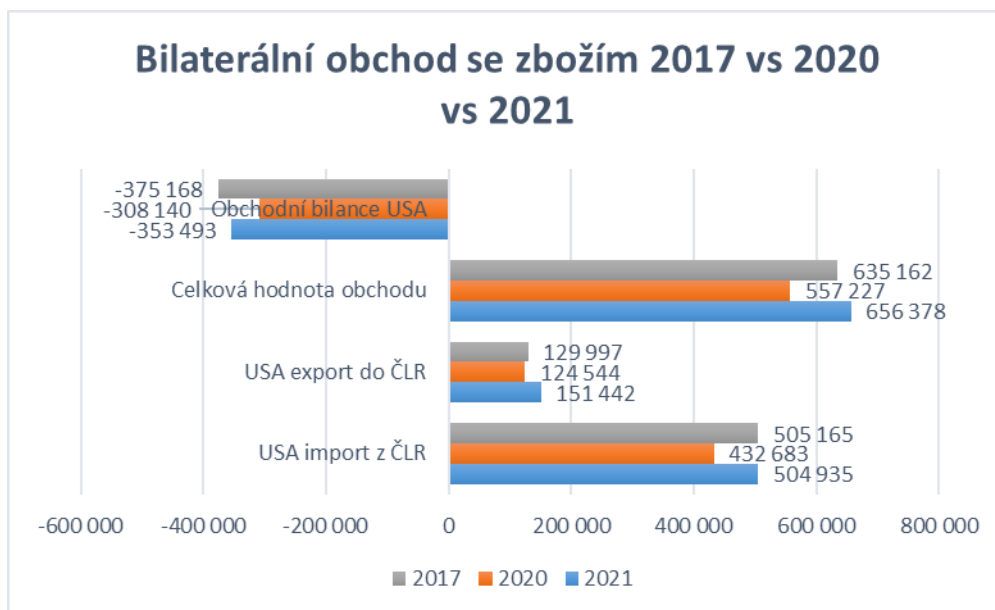
Dle analýzy Petersonova institutu pro mezinárodní ekonomii se při podrobnějším členění podle sektorů, ČLR nejvíce přiblížila příslibené hodnotě v importu zemědělských produktů, kde nakoupila 33,8 mld. z požadovaných 40,4 mld. čímž cíl naplnila z 83,7 procent. Vůči stanovené výchozí hodnotě z roku 2017 se jednalo o 62,7 procentní nárůst.

V případě zpracovatelského sektoru naplnila cíle pouze z 60,2 procent (67 mld. z požadovaných 111,3 mld.), což představovalo 0,8 procentní nárůst vůči hodnotě z 2017. Nejhorší dopadl energetický sektor, kde ČLR splnila svůj závazek pouze z 36,5 procent (15,2 mld. z požadovaných 41,6 mld.). Oproti výchozí hodnotě se ovšem objem importu navýšil o 97,4 procent (Bown: 2022).

3.4.1 Hodnocení úspěšnosti amerických cílů v obchodní válce

Hlavní americký cíl USA v obchodní válce – snížení deficitu obchodní bilance tedy skončil spíše neúspěchem. Ačkoliv tento deficit klesl v roce 2019 na 342,6 miliard. a v roce 2020 na 308 mld., následující rok opět vzrostl na konečných 353,5 mld. a oproti výchozímu – předválečnému – roku 2017 klesl o pouhých 5,8 procent. Zásahu na tom měl zejména 16,5 procentní růst amerického exportu z 130 mld. na 151,4 mld. na konci roku 2021.

Graf č. 10

Vlastní zpracování data z Amerického statistického úřadu

Stejně tak i výsledky druhého cíle – zlepšení ochrany intelektuálního vlastnictví a vyřešení nuceného transferu technologií, jsou nejasné a spíše neúspěšné. Ačkoliv došlo k jistým změnám v rámci zákonů o ochraně IP, je otázka, jak jsou tyto legislativní změny uplatňovány v praxi, vzhledem k netransparentnosti ČLR v této otázce. Netransparentnost je ale i na straně USA, jelikož americká vláda do dnešního dne nezveřejnila žádný z čínských protokolů o provedených změnách v IP oblasti, jež byly vyžadovány v rámci První fáze obchodní dohody – je ovšem možné, že čínská vláda žádné takové protokoly ani nepředala (Huang: 2022).

Dle vyjádření USTR problémy s ochrannými známkami a paděláním přetrvávají. Přestože čínská vláda provedla určité změny v autorském i patentovém právu a připravila návrhy regulací IP, účinnost těchto změn zůstává velmi nejistá a v konečném důsledku nepředstavují potřebný krok ke zlepšení ochrany IP v ČLR. Prohlášení čínských představitelů o propojení práv intelektuálního vlastnictví k národní bezpečnosti naopak vyvolává obavy s ohledem na nucený transfer technologií a zdali se bude IP ochrana vztahovat férově i na zahraniční subjekty (Lawder: 2021).

Naopak dle ředitele FBI Christophera Wraye přibývá případů státem řízené ekonomické špionáže. Wray v dubnu sdělil senátnímu Výboru pro zpravodajskou činnost, že v současnosti FBI vyšetřuje více než dva tisíce případů s vazbami na čínskou vládu a další nové případy otevírá každých 10 hodin, což představuje v posledních letech více než 1300 procentní nárůst (Heeb: 2021). Tato slova pak potvrdil (ačkoliv dle něj intenzita nově

otevíraných případů poklesla na 12 hodin) i během svého projevu⁴² v roce 2022, kde ČLR označil za největší a nejefektivnější hrozbu pro americké inovace v high-tech sektorech. Odhady⁴³ FBI z roku 2019 pak uvádí, že čínské porušování práv duševního vlastnictví stojí každý rok americkou ekonomiku 225 až 600 miliard dolarů.

Z hlediska širšího cíle o navrácení outsourcovaných pracovních pozic zpět do USA byl prezident Trump z počátku relativně úspěšný, avšak pandemie COVIDu všechna tato nově otevřená místa vymazala. Před pandemií bylo celkem vytvořeno 6,6 milionů nových pracovních pozic, v prosinci 2020 jich ovšem bylo o 3,1 milionu méně než při jeho nástupu do funkce (Amadeo: 2021). Z celkového množství bylo mezi lednem 2017 a únorem 2020 dle údajů Úřadu pro statistiku práce (BLS) 419 tisíc nových pracovních pozic ve výrobním sektoru.

Trumpem slíbené snížení korporátní daně z 35 procent na 21 procent spolu s narušením tradičních dodavatelských řetězců v důsledku pandemie ovšem přineslo výsledky v přesunu výrobních operací (*reshoringu*) z ČLR do USA. Dle průzkumu společnosti Kearney pro rok 2021, 79 procent vedoucích pracovníků v průběhu následujících tří let plánuje, nebo již přesunulo část výrobních operací z ČLR, 15 procent dalších možnost tohoto kroku vyhodnocuje. Podíl amerického výrobního importu z ČLR vůči ostatním asijským zemím s levnou pracovní silou pak klesl z 66 procent v roce 2018 na 55 procent v roce 2021 (Kearney: 2022).

Na závěr této podkapitoly se zaměřím na dopad zhoršujících se vztahů a obchodního konfliktu na přímé zahraniční investice (PZI) mezi USA a ČLR

PZI jsou takové investice, které proběhnou mezi investorem, který je rezidentem v určité zemi (USA) do podniku v jiné zemi (ČLR) za účelem získání dlouhodobého, alespoň 10 procentního podílu na rozhodovacích pravomocích v tomto zahraničním podniku. PZI jsou tak jedním z klíčových elementů mezinárodní ekonomické integrace, jelikož vytváří dlouhodobé vazby mezi ekonomikami jednotlivých států.

Data v této části pocházejí z Amerického úřadu pro ekonomickou analýzu.

Přímé zahraniční investice USA do ČLR

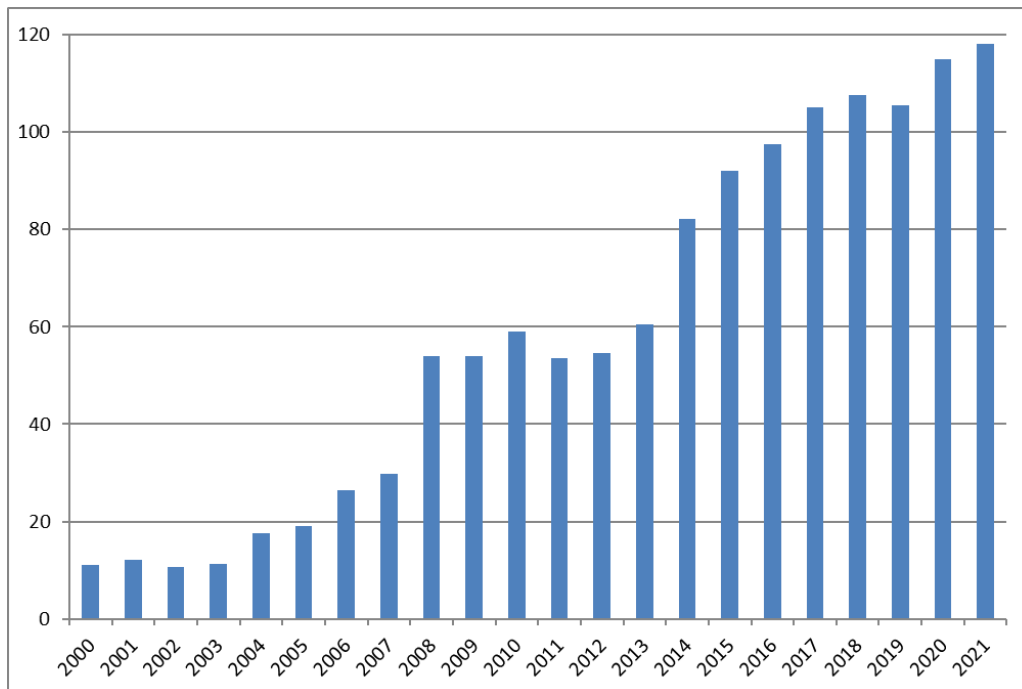
Celkové americké PZI do ČLR během posledních 20 let vzrostly z 11,1 mld. dolarů v roce 2000 na 118,2 mld. v roce 2021, což představovalo kumulativní nárůst ve výši 961 procent, viz graf č. 11 níže. Nejvyšší nárůst proběhl v letech 2008 a 2014. Pokud sledované období zúžíme na období obchodní války, tak se jedná o 9,9 procentní nárůst ze 107,6 mld. v roce

⁴² Dostupné na: <https://www.fbi.gov/news/speeches/countering-threats-posed-by-the-chinese-government-inside-the-us-wray-013122>

⁴³ Dostupné na: <https://www.fbi.gov/file-repository/china-exec-summary-risk-to-corporate-america-2019.pdf>

2018 (respektive 12,4 procent pokud vycházíme z „předválečného“ roku 2017) na 118,2 mld v roce 2021. Americké PZI do ČLR tedy – vyjma let 2011 (9,1 procentní propad) a 2019 (1,8 procentní propad) – zažívají trvalý růst, nehledě na zhoršující se politické prostředí.

Graf č. 11: Přímé zahraniční investice USA do ČLR

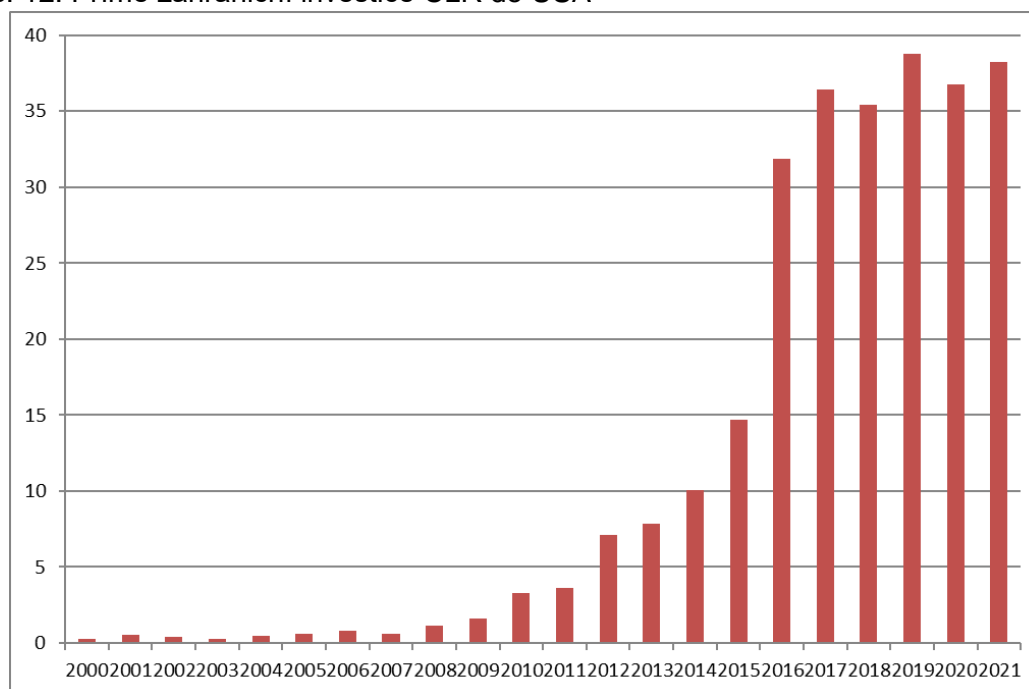
Zdroj: Americký úřad ekonomické analýzy

Přímé zahraniční investice ČLR do USA

Celkové čínské PZI do USA vzrostly v průběhu stejného sledovaného období z počátečních 0,28 mld. na 38,25 mld. v roce 2021 – kumulativně tedy vzrostly o 13560 procent. Je zajímavé, že zpočátku byly tyto investice velmi nízké a hranici jedné mld. překročily až v roce 2009. Největší – 116,7 procentní – růst pak nastal v roce 2016, kdy vzrostly na 31,9 mld.. Z hlediska období obchodní války PZI nadále nepatrně rostly. Od roku 2018 kumulativně vzrostly o 7,9 procent, v případě výchozího roku 2017 by tento růst byl pouhých 4,9 procent.

Dá se tedy konstatovat, že zhoršující se politické vztahy a propuknutí obchodního konfliktu neměli na PZI mezi těmito státy očekávaný negativní vliv. Došlo sice k poklesu relativní rychlosti růstu (více na straně čínských PZI) avšak v absolutních hodnotách PZI v obou směrech nadále rostou (více na straně amerických PZI).

Graf č. 12: Přímé zahraniční investice ČLR do USA

Zdroj: Americký úřad ekonomické analýzy

3.5 Strategická konkurence v novém desetiletí (2022)

Ačkoliv tedy První fáze skončila pro USA neúspěchem, obchodní dohoda specifikovala možná nápravná opatření i po prosincovém vypršení platnosti. Americká ministryně obchodu tak v únoru 2022 oznámila, že ministerstvo obchodu i USTR v současnosti pokračuje ve vyjednáváních a plánuje dohnat Peking k zodpovědnosti a dodržení dříve stanovených pravidel. Dle vyjádření Americké obchodní komory pak prezident Biden zvažuje další kroky – včetně navýšení cel a dalších odvetných akcí ve spolupráci se svými spojenci – pokud tato vyjednávání selžou (Mullen: 2022).

Do konce února tak ministerstvo obchodu přidalo celkem dalších 30 čínských společností – především z high-tech sektorů – a 12 výzkumných institutů na svůj exportní blacklist (Funke a Wende: 2022).

Již v březnu USTR oznámila⁴⁴ plány na nutnou reformu obchodní politiky vůči ČLR. Ve zprávě označila ČLR za netržní ekonomiku, která skrze své nekalé ekonomické praktiky poškodila nejen americkou výrobu a inovace, ale také zásadně pokřivila globální obchod. V plánu je zdůrazněná role užší spolupráce se spojeneckými zeměmi, zlepšení americké konkurenceschopnosti, vybudování nových dodavatelských řetězců a využití amerického vlivu na mezinárodní scéně.

⁴⁴ V rámci vydané výroční zprávy a koncepce obchodních vztahů pro rok 2022 - dostupné na: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2022/march/ustr-releases-2022-presidents-trade-policy-agenda-and-2021-annual-report>

K prohloubení napětí mezi oběma zeměmi přispělo také propuknutí války na Ukrajině. ČLR přes opakované žádosti odmítá veřejně odsoudit Ruskou federaci či označit invazi za válku. V rámci videohovoru mezi oběma prezidenty konaném 18. března tak prezident Biden pohrozil možným rozšířením sankcí, pokud by ČLR materiálně podpořila Rusko (Leary a Wei: 2022).

Americká komise pro cenné papíry a burzu (SEC) v březnu publikovala seznam zahraničních společností, kterým hrozí potencionální odstranění z amerických burz. Stalo by se tak, pokud by se zmíněné společnosti nepodrobily finančnímu auditu americké Rady pro dohled nad účetnictvím společností (*Public Company Accounting Oversight Board*). Tyto společnosti pak také musí deklarovat zdali nejsou vlastněné cizí vládou. Čínské zákony zakazují společnostem odhalit citlivá data zahraničním úřadům z důvodu možného ohrožení národní bezpečnosti. V následujících měsících na tento list přidávala desítky společností, mezi nimi i největší čínskou společnost na americké burze Alibaba. Řada společností v důsledku toho z americké burzy odešla dobrovolně. Tato hrozba přinutila čínskou vládu k úpravě zákonů a americké regulační úřady tak v prosinci získaly poprvé v historii přístup k interním auditním informacím čínských společností (Huld: 2022).

V květnu prezident Biden v Tokiu oficiálně zahájil svou iniciativu Indicko-pacifického ekonomického rámce pro prosperitu (*Indo-Pacific Economic Framework*), jehož cílem je dle americké administrativy prohloubení vzájemných politických i obchodních vazeb, zlepšení ekonomiky členských zemí⁴⁵ a zejména pak těmto státům nabídnout alternativu k čínské hegemonii. Iniciativa stojí na čtyřech pilířích – zlepšení obchodu, posílení dodavatelských řetězců, boj s klimatickou změnou a boj s korupcí. Tato iniciativa i její pilíře se mají v následujících letech nadále vyvíjet. Kritici ovšem soudí, že k dosažení vytyčených cílů chybí ustanovení o konkrétním snížení vzájemných cel – jelikož první „obchodní“ pilíř, je zatím zaměřen spíše na digitální a nikoliv fyzický obchod (Manak: 2022).

V druhé polovině roku 2022 pak začala připravovaná reforma ekonomických vztahů s ČLR nabírat konkrétní podoby. Strategii lze rozdělit do dvou částí – ochrana (protect) a podpora (promote).

V rámci strategie ochrany USA chtějí pokračovat v restrikcích na čínský high-tech sektor⁴⁶ a snížit tak jeho konkurenceschopnost. V průběhu srpna USA uvalily další restrikce na export technologií souvisejících s výrobou pokročilých mikročipů a motorů. Americké úřady také zcela zakázaly export mikročipů určených pro vývoj umělé inteligence do ČLR (Funke a Wende: 2022).

⁴⁵ Nyní má tato iniciativa celkem 14 členů (Austrálie, Brunej, Fiji, Indii, Indonézii, Japonsko, Jižní Koreu, Malajsii, Nový Zéland, Filipíny, Singapur, Thajsko, USA a Větnam)

⁴⁶ V současnosti jsou tyto akce zaměřeny pouze na sektor mikročipů, dle současného poradce pro otázky národní bezpečnosti Jakea Sullivana by se ale strategie měla rozšířit i na sektory biotechnologií a čisté energie

V říjnu následovalo oznámení Ministerstva obchodu o plošném zákazu exportu technologií a vybavení využívaných k výrobě pokročilých mikročipů do ČLR. Ačkoliv je v USA vyráběno pouze 12 procent z globální produkce čipů, americké společnosti mají dominantní postavení v rámci technologií a softwaru využívaného k výrobě pokročilých čipů. Nové exportní omezení má tedy dvojí cíl – zamezení dodávek samotných čipů a zejména pak zpomalení rozvoje čínských výrobních kapacit. Na rozdíl od dřívějšího blacklistu (Seznamu entit), kam postupně přidávaly jednotlivé firmy a instituce, se tento zákaz týká plošně všech čínských společností. Stejně jako v případě blacklistu je zde možnost získat speciální licenci k vývozu, ale tyto budou dle amerických představitelů velmi omezené (Reynolds: 2022).

Tento krok bude v roce 2023 následovat připravované vládní nařízení, které má vytvořit novou vládní agenturu, jejímž cílem bude regulace amerických investic v ČLR. Tento krok je historický, neboť je to poprvé kdy vláda v tomto smyslu omezí americký průmysl. V roce 2023 se také očekává uplatnění dalších výnosů směřujících na omezení sběru amerických dat pomocí čínských aplikací jako například TikTok. Simultánně pak Kongres připravuje zákony směřující na prověřování čínských investic v USA a pravidla pro americké investice do ČLR (Bade: 2022).

V rámci strategie podpory pak chce Bidenova administrativa naopak zvýšit svou domácí konkurenceschopnost na poli high-end technologií, čehož chce dosáhnout masivními dotacemi do domácí výroby. V srpnu vešel v platnost zákon *CHIPS and Science Act* – jenž vychází z dříve zmiňovaného *Innovation and Competition Act* – v rámci kterého americká vláda plánuje investovat více než 280 miliard dolarů během následujících 10 let do rozšíření výrobních kapacit mikročipů na americkém území a posílení výzkumu a vývoje v high-end oborech (superpočítače, 5G technologie, umělá inteligence či nanotechnologie). Součástí tohoto zákona jsou pak i daňové úlevy (25 procent) pro výrobce mikročipů (a polovodičů) či zařízení sloužících k jejich výrobě (Kumar et. al: 2022). Přední společnosti v oboru Micron Technology a TSCM již oznámily investice v celkové výši 80 mld. dolarů.

Spojením těchto dvou strategií, tak dle již zmiňovaného Sullivana, došlo k zásadní změně paradigmatu v otázce technologií. Zatímco dřívější politika byla o zachování pouze relativního náskoku vůči konkurenci, nyní chce USA získat co možná největší technologickou výhodu.

Na rozdíl od plošných akcí, prezidenta Trumpa, tyto nové kroky mají být zaměřeny specificky pouze na high-end strategické produkty a neměly by tak dále poškodit běžný obchod s ČLR (Bade: 2022).

Dá se tedy konstatovat, že obchodní válka a strategická konkurence mezi USA a ČLR bude pokračovat i v následujících letech. S novými kroky připravovanými na příští rok pak i pravděpodobně nadále gradovat – s ohledem na cíl omezení čínského technologického rozvoje může tentokrát být iniciátorem nových protiakcí sama ČLR. Jelikož byla většina

těchto akcí přijata až v posledních měsících, je prozatím těžké určit jejich praktický účinek a dopad na ekonomiky obou zemí – každopádně ale představují velkou změnu v myšlení a geopolitické strategii Washingtonu.

Ačkoliv od nově zvolené administrativy mnozí očekávali uvolnění napětí v americko-čínských vztazích, prezident Biden ve velké míře pokračoval ve směru nastaveném prezidentem Trumpem. Kde se Bidenova politika odklonila, bylo ve vztahu k americkým spojencům a partnerům ve světě. Prezident Trump byl spíše izolacionistický, na postoje spojenců nebral příliš ohled a dokonce je i osočoval z využívání Spojených států a neplnění svých závazků. Naproti tomu prezident Biden již od své inaugurace upřednostňoval navazování a rozšiřování amerických aliancí – zejména pak v Indo-pacifickém regionu – které mají hrát důležitou roli v rámci strategie zaměřené na potlačení rostoucího vlivu ČLR. Další rozdíl v politice obou prezidentů lze pozorovat v jejich prioritách. Prezident Trump jakožto podnikatel upřednostňoval obchod nade vše – včetně problematik lidských práv v ČLR či klimatické změny. Prezident Biden jakožto právník a dlouholetý politik naopak tato témata upřednostňoval a zdůrazňoval již od prvních bilaterálních jednání s ČLR.

Přestože se Biden první rok ve funkci zaměřoval spíše na domácí problémy a čínská otázka byla řešena spíše rétoricky, kroky podniknuté v druhé polovině roku 2022 naznačují, že se administrativa přiklonila spíše k zastáncům tvrdé linie vůči ČLR.

I tyto poslední kroky ukazují rozdíl mezi přístupy obou amerických prezidentů. Zatímco cíle prezidenta Trumpa byly ambiciózní, k jejich dosažení využíval plošných opatření, samotné provedení však bylo často uspěchané až chaotické. Naopak plán prezidenta Bidena je ve svém zaměření mnohem preciznější. S ohledem na důležitost a provázání technologického a ekonomického rozvoje, mohou mít kroky nové administrativy dalekosáhlejší dopad na omezení čínských ambicí i dalšího ekonomického růstu. V konečném důsledku tak mají velkou šanci dosáhnout Trumpova ústředního cíle návratu domácí výroby a tedy i snížení závislosti na čínské ekonomice.

APLIKAČNÍ ČÁST

4 Dopad obchodní války na bilaterální obchod v hi-tech sektoru

4.1 Definice hi-tech sektoru

Vymezení High-tech sektoru je v rámci mezinárodního obchodu relativně problematické, jelikož neexistuje jednotná a ustálená definice, která by obsáhla tento stále se rozvíjející segment ekonomiky, jenž zasahuje do mnoha průmyslových odvětví. Řada zemí, případně ekonomických celků, tak využívá rozdílných definic, které pak dále využívají rozdílných systémů klasifikace komoditního zboží (Harmonizovaný systém – HS, Standardní mezinárodní klasifikace zboží – SITC či Severo-americký průmyslový klasifikační systém – NAICS) a i v rámci těchto jednotlivých zemí může existovat a být využíváno vícero definic. V této práci tak budu využívat klasifikaci ATP vytvořenou Americkým statistickým úřadem, ale jak již bylo zmíněno, například Úřad pro pracovní statistiky (Bureau of Labor Statistics) má svou vlastní definici, zasahující do vícero průmyslových odvětví.

Do skupiny ATP neboli Pokročilých technologických produktů (*Advanced Technology Products*), divize zahraničního obchodu amerického Statistického úřadu řadí přibližně 500 z celkového počtu přibližně 22 tisíc kategorií komoditního zboží, řazených dle standardizovaného a mezinárodně používaného Harmonizovaného systému (HS).

Pokročilé technologické produkty se poté dále dělí a patří do jedné z 10 podkategorií. Těmi jsou:

- 01 - Biotechnologie – produkty zaměřené na medicínskou a industriální aplikaci vědeckých objevů v oblasti genetiky s využitím pro lidi i v zemědělství
- 02 - Přírodní vědy (Life Science) – zaměřené na aplikaci vědeckých pokroků (ne v rámci biologie) v technologii pro medicínské využití
- 03 - Optická elektronika (Opto-electronics)
- 04 - Informační a komunikační produkty
- 05 - Elektronika (vyjma optické elektroniky)
- 06 - Produkty pro automatizovanou výrobu (Flexible Manufacturing) – obsahuje robotiku, číslicově řízené strojní nástroje a podobné produkty zapojené do průmyslové automatizace
- 07 - Pokročilé materiály (Advanced materials)
- 08 - Letectví a kosmonautika (Aerospace)
- 09 - Zbraňové produkty
- 10 - Nukleární technologie

Aby tedy byl produkt zařazen do skupiny ATP 1) musí ho být možné zařadit do jedné z těchto kategorií a za 2) musí reprezentovat

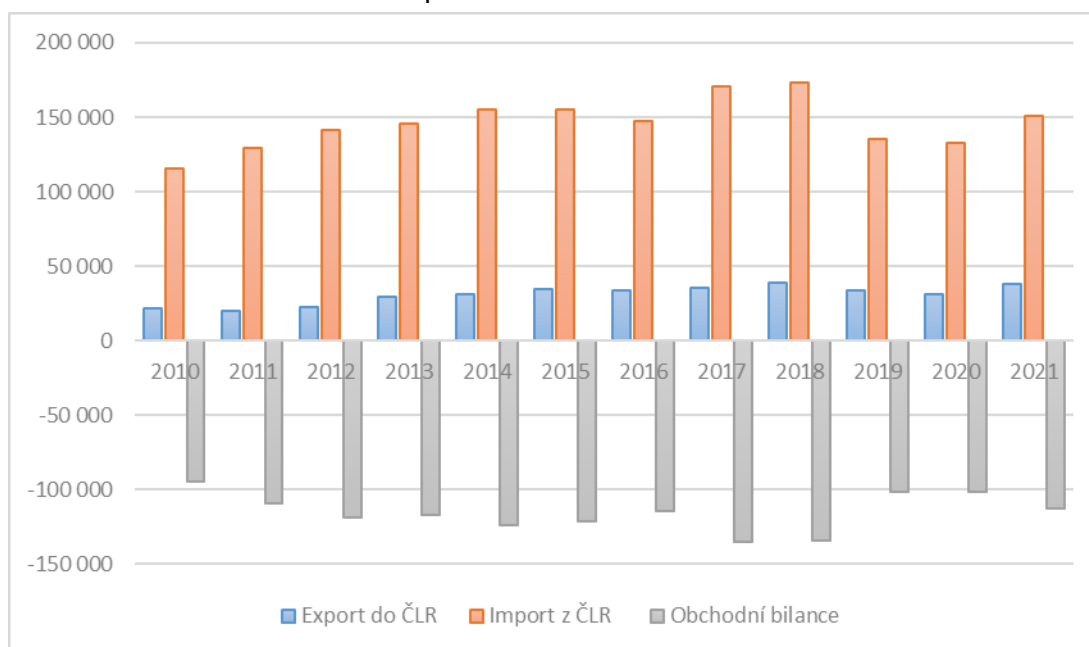
(<https://www.census.gov/foreign-trade/reference/codes/atp/index.html>)

4.2 Podíl hi-tech sektoru na bilaterálním obchodu

Tato podkapitola je zaměřená na dopad obchodní války a zhoršujících se americko-čínských vztahů na bilaterální obchod s hi-tech (ATP) produkty.

Celková hodnota vzájemného obchodu vzrostla od roku 2010 o 37,6 procent z 137,1 miliard dolarů na 188,6 mld. v roce 2021. Vrcholu tato hodnota dosáhla v roce 2018, kdy se ustálila na 212,7 mld.. V následujících dvou letech, s ohledem na eskalující obchodní konflikt, tato hodnota poklesla o 20,4 procent na 169,3 mld. v roce 2019 a o dalších 3,6 procent na konečných 163,3 mld. v roce 2020. V průběhu obchodní války tedy hodnota bilaterálního obchodu ATP produktů klesla o 24,1 mld. dolarů, respektive o 11,3 procent.

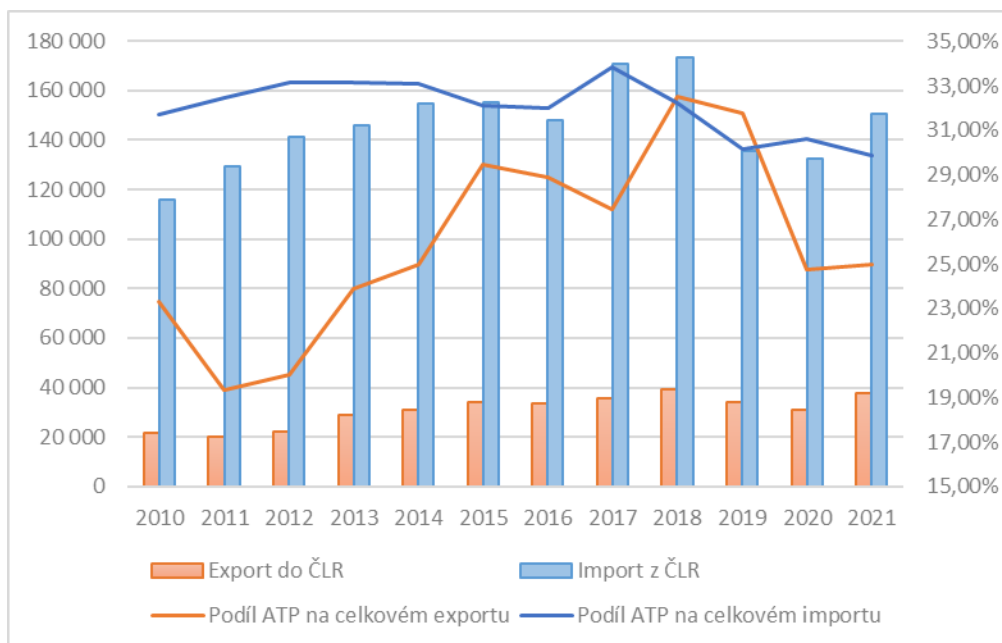
Graf č. 13: Bilaterální obchod ATP produktů 2010-2021

Obchodní bilance je pak nepřekvapivě i v hi-tech sektoru pro USA negativní. V průběhu sledovaného období tento deficit vzrostl o 20 procent z počátečních 94,2 mld. na konečných 113 mld., s tím, že v letech 2019 a 2020 byl ve výši „pouhých“ 102 mld.. Průměrný meziroční růst deficitu (2,3 procent) byl ovšem nižší než průměrný meziroční růst celkového obchodu (3,4 procent). Zásahu na tom má navýšení amerického exportu, jehož hodnota vzrostla o 76,4 procent z 21,4 mld. na 37,8 mld.. Americký export si také oproti importu vedl lépe i v průběhu obchodní války, kdy sice poklesl o 13,6 procent z 39,1 mld. v roce 2018 na 33,8 mld. v roce 2019 a následně o dalších 8,8 procent na 30,8 mld. v roce 2020. V roce 2021 ovšem výrazně vzrostl o 22,6 procent na konečných 37,8 mld. a celkově tak v období obchodní války poklesl pouze o 3,4 procenta. Americký import pak od začátku obchodní války naopak poklesl o 13,1 procent z 173,6 mld. v roce 2018 na 150,8 mld. v roce 2021. V letech 2019 a 2020 poklesl dokonce na 135,5 respektive 132,4 miliard.

Graf č. 14 pak ilustruje jaký měl export a import ATP produktů podíl na celkové výši exportu a importu mezi lety 2010 a 2021. Podíl amerického exportu ATP na celkovém ATP v důsledku obchodního konfliktu klesl z 32,5 procent v roce 2018 na 24,9 procent v roce 2021. Naproti tomu podíl importu ATP a celkovém importu klesal pomaleji - z 32,2 procent v roce 2018 na 29,9 procent v roce 2021.

Graf č. 14: Podíl ATP produktů na celkovém bilaterálním obchodu 2010-2021

Výsledný dopad obchodní války na vzájemný obchod s hi-tech produkty byl tedy relativně značný s propadem hodnoty ve výši 24,1mld. dolarů (11,3 procent), což potvrdilo úvodní hypotézu. V roce 2020 propad činil dokonce 23,2 procent, avšak následující rok s příchodem nové americké administrativy začala jeho hodnota opět významně stoupat. Tento opakující trend jsme mohli pozorovat i v rámci celkového obchodu USA a ČLR.

5 Případová studie Huawei

V této kapitole se budu věnovat dopadu obchodní války na hi-tech sektor prostřednictvím analýzy společnosti Huawei. Tato společnost byla vybrána ze dvou důvodů. Za prvé se jedná nejen o globálního lídra na telekomunikačním trhu, ale také o jednoho z největších inovátorů na poli moderních ICT technologií (zejména však technologie 5G) jenž hraje důležitou roli v čínském strategickém plánu Made in China 2025 a geopolitické iniciativě Pásu a Stezky (*Belt and Road Initiative*). Za druhé pak z důvodu, že specificky tato společnost byla hlavním cílem amerických restrikcí a hrála tak významnou roli v americko-čínských vztazích v posledním desetiletí, respektive pak i v současné obchodní válce.

5.1 Huawei ve vztahu k ČLR a USA

V předešlé kapitole byla zmíněna řada příkladů amerických restrikcí vůči (nejen) firmě Huawei. Důvodů zde můžeme najít několik, od krádeže intelektuálního vlastnictví a obchodních tajemství (Cisco, Motorola, Verizon či T-Mobile), k porušování amerických sankcí vztažených na Irán⁴⁷ či zkrátka fakt, že společnost měla náskok v rámci důležité 5G technologie a také již zaujímala dominantní postavení jakožto poskytovatel 4G sítí v řadě Západních zemí, což by jí dávalo silnou výchozí pozici pro zajištění budoucích 5G kontraktů. (Friis a Lysne: 2021)

Tím hlavním sporným bodem bylo ale především provázání s Čínskou komunistickou stranou, spolupráce s Čínskou lidovou armádou a z toho vyplývající možné narušení bezpečnosti v rámci citlivých dat.

Sekundárně pak s vládními konexemi spojené státní subvence – ať již v podobě udělených grantů, úvěrů či daňových úlev (jejichž zdokumentovaná hodnota v celkovém součtu přesahovala 75 mld. dolarů), které společnosti dovolovaly rychlý růst a hlavně též možnost neférové konkurence nižšími, státem dotovanými cenami (Yap: 2019).

Zakladatel Ren Zhengfei, jenž společnost založil v roce 1987 a jenž je dodnes členem Strany, pracoval jakožto ředitel Akademie informačního inženýrství spadající pod Generální štábní oddělení Čínské lidové armády. V letech následujících po založení se společnosti dostávalo nebývalé finanční, politické i mediální pomoci. (Gilley: 2000)

Poprvé se upozornění na možné provázání společnosti s čínskou armádou objevilo v rámci analýzy výzkumné instituce Rand Corporation, kterou si nechalo v roce 2005 vypracovat americké letectvo⁴⁸.

⁴⁷ Situace vyvrcholila zatčením CFO společnosti (a dcery zakladatele) Meng Wanzhou v Kanadě v prosinci 2018.

⁴⁸ Analýza dostupná na:
https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2005/RAND_MG334.pdf - strany 217-218

Pochyby nad autonomií čínských společností – zejména pak těch technologických – vůči Komunistické straně se prohloubily za vlády prezidenta Si, když byl v roce 2016 schválen zákon o kybernetické bezpečnosti a o rok později Národní zpravodajský zákon (*National Intelligence Law*). Dle článku 28 zákona o kybernetické bezpečnosti musí telekomunikační společnosti (mimo jiných) poskytnout podporu a asistenci vládním úřadům v ochraně národní bezpečnosti (Feng: 2019). Národní zpravodajský zákon po čínských společnostech vyžaduje spolupráci, zahrnující předávání vyžádaných informací a dat čínským zpravodajským agenturám a bezpečnostním složkám. (Rühlig and Björk: 2020)

Je také nutné připomenout, že čínské zákony od roku 1993 také vyžadují po soukromých společnostech začlenění „kanceláře komunistické strany“ do své firemní struktury k „vykonávání aktivit strany“. Zatímco zpočátku bylo dodržování relativně laxní, za vlády prezidenta Si se průnik do soukromých společností stal klíčovou prioritou. (Doyon: 2021)

Vzhledem ke globálním ambicím ČLR tak dle mého nelze Spojeným státům příliš vyčítat nevoli k implementaci vybavení a technologií do své kritické infrastruktury (případně i svých spojenců), společností potenciálně kontrolovanou Komunistickou stranu.

Zároveň je ale nutné brát v potaz, že toto může být jen část rovnice a její druhou částí pak může být spíše oportunistická snaha Spojených států zabránit svému největšímu geopolitickému rivalovi v dosažení dominance v rámci vyspělých průmyslových odvětví, což by následně vedlo k ekonomické ale i vojenské převaze ČLR.

5.2 Ekonomické dopady obchodní války na Huawei

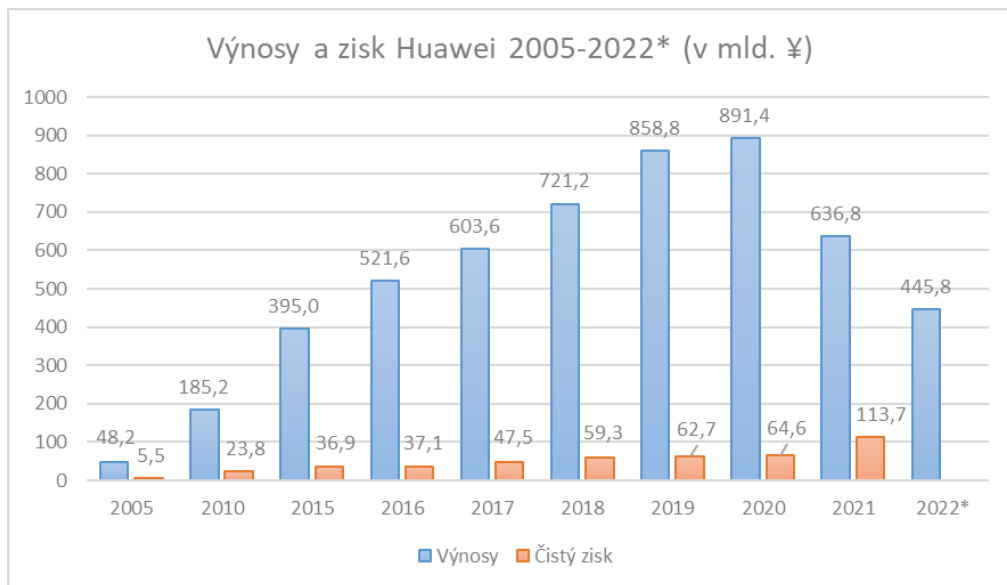
V rámci této podkapitoly se budu věnovat vlivu obchodní války a dopadu amerických restrikcí na hospodaření a ekonomiku společnosti Huawei. Jelikož je společnost v soukromém vlastnictví, není obchodována na žádné burze a tím se tak vyhnula současnému chaosu na akciových trzích a zároveň potenciálně masivnímu short sellingu. Většina dat v této části pak pochází z vybraných výročních zpráv.

Společnost Huawei zažívala do roku 2020 setrvalý – téměř dvě dekády trvajícím – růst výnosů, které ve svém vrcholu dosáhly 891,4 miliard jüanů. Pro představu v roce 2005 dosahovaly pouze 48,2 mld. a kumulativně tedy během 15 let vzrostly o 1850 procent. Mezi lety 2015 a 2019 byl průměrný meziroční růst téměř 22 procent. Následující rok přišlo zpomalení, kdy meziroční růst nepřesáhl hranici čtyř procent. Přesto v prvních dvou letech obchodní války vzrostly výnosy o 23,6 procent. V roce 2021 Huawei zažil dramatický, téměř 29 procentní propad⁴⁹ výnosů na konečných 636,8 mld.. Od začátku obchodní války pak výnosy celkově poklesly o 84,4 mld. respektive 11,7 procent.

⁴⁹ Jednalo se o první zaznamenaný propad výnosů společnosti od roku 2002

Údaje pro rok 2022 obsahují data pouze z prvních devíti měsíců, ale i zde pokračuje klesající trend, jelikož v současnosti oznámené výnosy v hodnotě 445,8 mld. jsou o 2,2 procenta nižší než ty ve stejném období (Q1-Q3) předešlého roku.

Graf č. 16

Zdroj dat: Výroční zprávy Huawei 2005 - 2021

Z hlediska čistého zisku společnost zaznamenala mezi lety 2015 a 2020 průměrný meziroční růst 12,3 procent, jenž tak byl výrazně pomalejší než růst výnosů. Při zúžení na počátek obchodní války by poté průměrný růst byl pouhých 4,4 procent. Výjimku tvoří rok 2021 s meziročním růstem přesahujícím 76 procent navzdory dramatickému propadu ve výnosech. Dle výroční zprávy je za tímto skokovým růstem, mimo optimalizace nákladů, zejména odprodej částí podniku. Stalo se tak v reakci na americké restriktce a s tím spojený akutní nedostatek pokročilých čipů - konkrétně se jednalo o značku chytrých telefonů Honor a sekci společnosti (Huawei's Super Fusion Digital Technology Co., Ltd.) zabývající se x86 servery a s tím spojenými službami⁵⁰. Ze stejného důvodu pak Huawei podepsala v prosinci 2022 smlouvu se svým tuzemským rivalem Oppo na licencování svých designů a technologií zaměřených na chytré telefony.

Pro rok 2022 doposud Huawei žádné informace k čistému zisku nezveřejnila, což se stalo poprvé za posledních 20 let (Deng: 2022). Za zmínku také stojí velmi nízká čistá zisková marže, jejíž průměrná hodnota byla v průběhu sledovaného období 9,9 procent, v letech 2015 až 2020 pouhých 7,8 procent. Průměrná udávaná hodnota v telekomunikačním sektoru je přitom 12,5 procent.

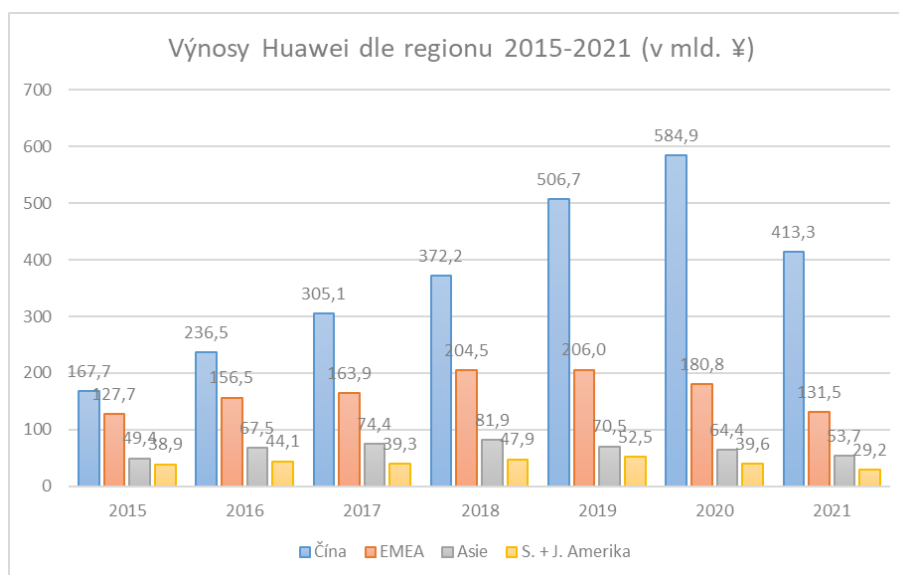
⁵⁰ International Data Corporation ji na konci roku 2020 řadila globálně na páté místo v oblasti poskytování serverů s 4,9 procentním tržním podílem a na třetí místo v rámci ČLR s 11,2 procentním podílem

Pro lepší pochopení ekonomické situace společnosti a dopadu sankcí se nyní zaměřím na výnosy podrobněji z hlediska regionů a tržních segmentů.

V této regionální části chybí referenční hodnoty pro rok 2005 a 2010, jelikož výroční soudobé zprávy rozlišovaly pouze mezi ČLR a zbytkem světa.

Hlavním a nejrychleji rostoucím trhem pro společnost Huawei je nepřekvapivě ČLR, jejíž podíl na výnosech v roce 2015 byl 42,5 procent a v průběhu následujících let vzrostl až na konečných 64,9 procent. Naopak překvapivé byly trhy EMEA⁵¹, které byly v roce 2015 z absolutního hlediska velmi blízko ČLR (127,7 mld. vs 167,7 mld.), avšak jejich relativní podíl klesal v průběhu let z počátečních 32,3 procent na konečných 20,7 procent. V roce 2020 pak výnosy z EMEA trhů tvořily méně než třetinu těch čínských. Čínské prodeje meziročně rostly v průměru o 29 procent až do konce roku 2020 a byly tak hlavním důvodem rostoucích výnosů společnosti navzdory relativní stagnaci ostatních trhů v roce 2019, a významnému propadu v roce 2020 v reakci na americkou agresivní „anti-Huawei“ rétoriku a uvalené restriktce.

Graf č. 17

Výroční zprávy Huawei 2015 - 2021i

S ohledem na období obchodní války jako takové:

Čínský trh vzrostl od roku 2018 o 11 procent z 372,2 mld. na 413,3 mld. v roce 2021.

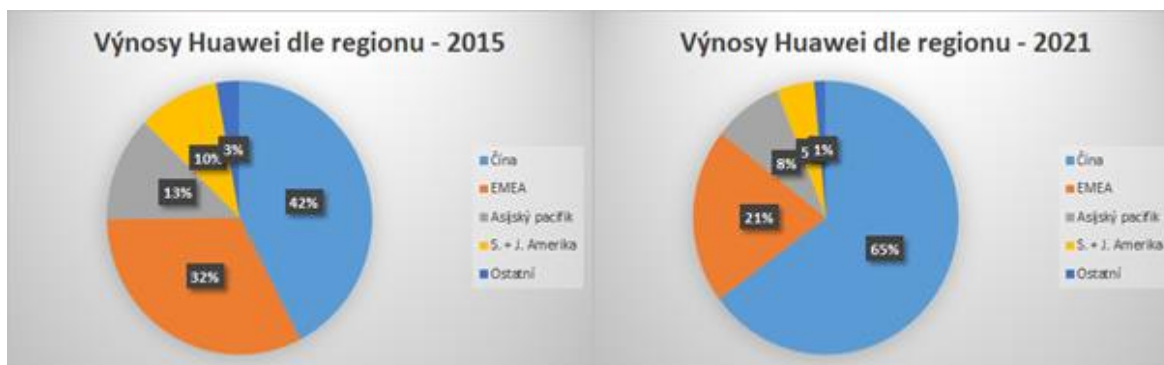
Trhy EMEA ve stejném období klesly o 35,7 procent z 204,5 mld. na 131,5 mld.

Asijsko-pacifický region (mimo ČLR) poklesl o 34,4 procent z 81,9 mld. na 53,7 mld..

Trhy Severní a Jižní Ameriky pak měly největší 39 procentní kontrakci z 47,9 mld. na 29,2 mld..

Graf č.18

⁵¹ Zkratka EMEA souhrně představuje Evropu, Střední východ a Afriku

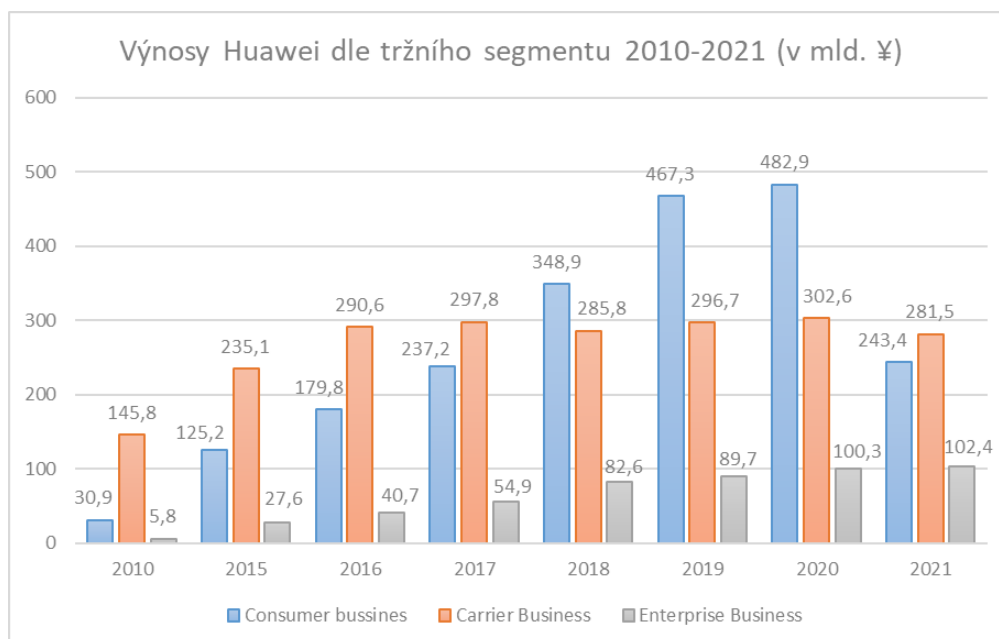

Výše uvedené tak naznačuje, že americká kampaň byla vůči nadnárodním ambicím společnosti (především v kontextu Západních států) relativně účinná na všech zmiňovaných trzích a Huawei se tak stala více závislá na svém domácím trhu. Bohužel kombinace Evropy a Blízkého východu spolu s Afrikou do jednoho ukazatele nepodává úplný kontext – více k tomu dále v textu.

Nyní k rozdělení dle tržního segmentu.

Huawei ve svých výročních zprávách rozčleňuje zdroje výnosů do tří kategorií – spotřebitelské produkty (*Consumer Business*), firemní produkty (*Enterprise Business*) a takzvaný *Carrier Business*, jenž představuje samotnou telekomunikační infrastrukturu potřebnou k přenosu signálů a dat. Ta mimo jiné zahrnuje konstrukci a spravování antén, vysílačů a mobilních věží (ať již 3G, 4G nebo nově 5G), provozování datových center či pokládku kabelů z optických vláken, ať již lokálního nebo dálkového a mezinárodního rozsahu.

Graf č. 19

Výsledky dle tohoto členění ukazují, že hlavní příčinou celkového poklesu v roce 2021 jsou spotřebitelské produkty (tedy mobily, tablety, tv či notebooky) které v tomto roce

zaznamenaly téměř 50 procentní propad. Hlavní roli v tomto sehrál zejména sektor chytrých telefonů Huawei, jenž – z důvodu nedostatku pokročilých čipů, ale také technologického embarga na operační systém Android – zažil, dle analýzy⁵² výzkumné společnosti Omdia, meziroční pokles ve výši 81,6 procent, a to navzdory tomu, že z globálního hlediska měl sektor 3,4 procentní růst. Z hlediska absolutních čísel se pak jednalo o propad z 189,7 milionu prodaných kusů v roce 2020 na 35 milionů v roce 2021. Jinými slovy tržní podíl společnosti Huawei v tomto sektoru klesl z 15 procent v roce 2020⁵³ na pouhá tři procenta v roce 2021.

Naopak firemní produkty zaznamenaly kontinuální růst v celém sledovaném období. Stejně tak nosná infrastruktura – zejména 5G – vůči níž a jejímu užívání američané tolik brojili, zaznamenala „jen“ sedmi procentní pokles a v roce 2021 se tak stala hlavním zdrojem výnosů společnosti. K vysvětlení tohoto jevu lze nalézt dva důvody.

Tím prvním byla skutečnost, že ačkoliv Spojené státy a řada jejich spojenců zcela zakázaly (Austrálie, Kanada, Velká Británie, Švédsko, Nový Zéland) či v určité míře omezily (Japonsko, Francie nebo s postupem času i Německo) využívání Huawei produktů v rámci své národní 5G infrastruktury, implementace tohoto rozhodnutí je zdlouhavá a v konečném důsledku také velmi drahá. Příkladem Velká Británie stanovila nejzazší termín pro odstranění všech Huawei zařízení ze své 5G sítě na konec roku 2027 a dle britské vlády tento krok vyjde na více než dvě miliardy liber.

Jak již bylo zmíněno dříve, řada západních zemí ve značné míře využívala Huawei již v rámci 4G infrastruktury⁵⁴ a v době, kdy americká administrativa začala své spojence tlačit k uvalení zákazu, již aktivně probíhaly přípravy na zavádění páté generace, jenž s ohledem na mezigenerační interoperabilitu probíhaly s účastí Huawei. Pro domácí telekomunikační společnosti by to tak kromě značných nákladů znamenalo také významné zdržení v termínech spuštění nové sítě. Právě velcí evropští telekomunikační poskytovatelé byli mezi nejsilnějšími hlasy lobujícími proti zavedení zákazu a byly tak také hlavním důvodem proč řada (nejen) evropských zemí⁵⁵ konala ve věci zákazu Huawei jen neochotně či vůbec (Krolikowski a Hall: 2022).

⁵² Analýza sektoru dostupná na: <https://omdia.tech.informa.com/pr/2022-jan/omdia-global-smartphone-market-ends-2021-with-34-yoy-growth-despite-shipment-decline-in-4q21>

⁵³ Společnost dokonce v druhém kvartálu 2020 předstihla i společnosti Samsung a Apple a dostala se tak krátce na první místo z hlediska celkového podílu na trhu chytrých telefonů.

⁵⁴ Dle analýzy poradenské firmy Strand Consult měla zařízení Huawei 61,6 procentní podíl na 4G síti Vodafone, v případě Deutsche Telekom (T-Mobile) to bylo 57,3 procent a u francouzského Orange 47,6 procent. Kompletní analýza dostupná na: <https://strandconsult.dk/understanding-the-market-for-4g-ran-in-europe-share-of-chinese-and-non-chinese-vendors-in-102-mobile-networks/>

⁵⁵ Příkladem budiž situace v České republice, kde domácí operátoři, kteří byli – dle údajů Evropské 5G observatoře – na evropském trhu mezi prvními v komerčním spuštění 5G sítí nadále využívají produktů Huawei navzdory varování vydaném Národním úřadem pro kybernetickou a informační bezpečnost.

Společnost má však stále pevnou základnu – mimo domácího trhu – také v „nezápadních“ zemích. Příkladem Indonésie, Turecko či Jihoafrická republika spoléhají s 5G technologií na Huawei, stejně tak tomu je v případě států Perského zálivu⁵⁶. Brazílie také v minulém roce zrušila svůj Huawei ban a společnost letos v červnu podepsala „memorandum o porozumění“ s přední brazilskou telekomunikační korporací TIM Brasil (The Economist: 2022). Velká část Afriky pak vzhledem k nízké ceně a také díky Iniciativě Pásu a Stezky využívá jejich starší 3G a 4G síť, jenž je z hlediska požadovaných mikročipů nenáročná. Afrika obecně tak do budoucna představuje pro společnost potenciálně významný zdroj příjmů. Dalo by se tak také říci, že až na pár výjimek, jde o další rozdělení mezi pomyslným „globálním východem“ a „globálním západem“.

Tím druhým je pak skutečnost, že Huawei dle slov svého soudobého⁵⁷ předsedy Guo Pinga z roku 2020 nakoupila před nástupem amerických restrikcí od tchajwanského výrobce TSCM velké množství (více než 2 miliony) potřebných 7nm (Tiangang) čipů, jež jsou klíčovým komponentem 5G základových stanic a tedy i 5G infrastruktury jako takové (Bloomberg News: 2020). Ovšem i tyto zásoby dříve či později dojdou a domácí výroba – zejména v podobě výrobce čipů SMIC – je v současnosti není schopna nahradit, přestože čínská vláda již od roku 2015⁵⁸ přeměřovala do inovací a vývoje nových výrobních technologií obrovské množství kapitálových prostředků. A ačkoliv SMIC v červenci 2022 ohlásil úspěšné vyrobení prvního domácího 7nm mikročipu, bylo tak učiněno pouze pracnou a časově velmi náročnou metodou, využívající méně pokročilé technologie tzv. hloubkové ultrafialové litografie (*deep ultraviolet lithography*), jenž nemá ani z daleka šanci uspokojit rostoucí domácí poptávku (McCallion: 2022).

Je tak otázka jak se bude situace v sektoru telekomunikační infrastruktury letos i v následujících letech nadále vyvíjet a zda si Huawei dokáže zachovat své vůdcovské postavení⁵⁹, jenž v roce 2021 představovalo 28,7 procentní podíl na globálních výnosech v sektoru. Je ovšem nutné doplnit, že tento vysoký náskok nad konkurencí je dle analýzy

Výjimkou je O2, jež slovy svého CEO přislíbila postupný přechod na technologie Ericssonu v následujících letech (Morris: 2022)

⁵⁶ V rámci nedávné cesty prezidenta Si do Saudské Arábie, jejímž cílem bylo upevnění bilaterálních vztahů a při které byly podepsány investiční dohody dosahující hodnoty 50 mld. dolarů, jejichž součástí byla i dohoda se společností Huawei o prohloubení spolupráce ve výstavbě digitální infrastruktury i high-tech komplexů. Huawei se – navzdory silné americké kritice – úzce podílela na zavádění 5G sítí v Saudské Arábii již v roce 2019, jakožto i v Bahrajnu, Kuvajtu, Ománu, Kataru, Spojených arabských emirátů a Iránu.

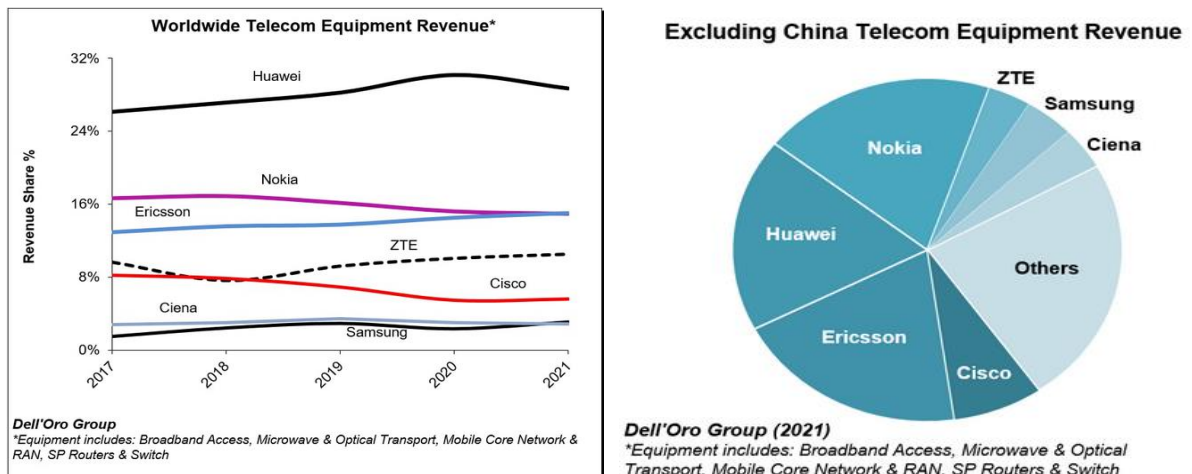
⁵⁷ Společnost Huawei využívá tzv. rotující systém. Dle tohoto systému se v pozici předsedy (*chairman*), neboli CEO, střídají každých šest měsíců tři vedoucí pracovníci – momentálně jimi jsou Guo Ping, Ken Hu a Eric Xu.

⁵⁸ Stalo se tak v souvislosti s implementací strategie Made in China 2025, podle které měly čínské firmy do roku 2020 vyrábět 40 procent všech mikročipů využívaných v ČLR. Do roku 2025 se pak tento podíl měl zvýšit na 70 procent. Ve skutečnosti ovšem v roce 2020 dle analýzy společnosti IC Insights čínské čipy pokryly pouze 5,9 procent celkové čínské poptávky (McCallion: 2022)

⁵⁹ Pozici tržního lídra si společnost drží od roku 2012, kdy předstihla společnost Ericsson.

společnosti Dell'Oro Group⁶⁰ způsoben především dominancí Huawei v ČLR, při odstranění čínského trhu⁶¹ se o první místo dělí švédský Ericsson a finská Nokia shodně s 20 procentním tržním podílem a Huawei je až na třetím místě s 18 procentním podílem viz. níže graf č. 20.

Graf č. 20

5.3 Technologické inovace – 5G technologie

V rámci této podkapitoly se budu věnovat technologickým inovacím společnosti Huawei, zejména na poli 5G technologií a potenciálnímu dopadu amerických restrikcí na tuto oblast.

Nejdříve ve stručnosti obecné představení samotné technologie.

5G jak již název napovídá je pátou generací bezdrátové mobilní technologie, která je oproti předešlým generacím uzpůsobená k poskytování vyšší rychlosti, nižší odezvy (latence) a větší kapacity, díky využití širšího frekvenčního spektra, včetně milimetrových vln.

5G je pak nejen energeticky mnohem víc efektivní, ale především také spolehlivější díky využití pokročilých technologií jako beamforming a MIMO (multiple-input multiple output) systémů, které zaručují vyšší kvalitu signálu (Ali et al.: 2017).

Očekává se, že 5G umožní vznik široké škály nových aplikací a služeb, mimo jiné například Internetu věcí (*Internet of Things, IoT*). IoT najde využití v rámci chytrých měst či domácností, autonomních technologií spotřebního, ale především i průmyslového⁶² využití, či v oblasti augmentované reality. IoT tak má potenciál přinést revoluční změny a inovace v rámci světové ekonomiky i společnosti jako takové (Palattela et al.: 2016).

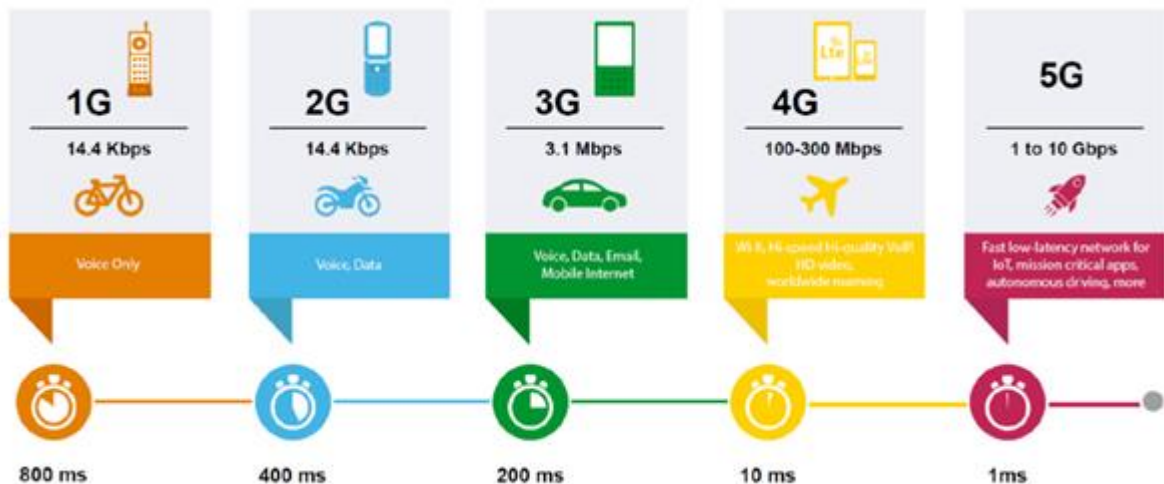
⁶⁰ Analýza sektoru telekomunikační infrastruktury pro rok 2021 dostupná na: <https://www.delloro.com/key-takeaways-2021-total-telecom-equipment-market/>

⁶¹ Čínský trh tvoří více než čtvrtinu všech výnosů v sektoru telekomunikační infrastruktury.

⁶² IoT je jednou z klíčových součástí Průmyslu 4.0 neboli Čtvrté průmyslové revoluce

Odhady naznačují, že více než polovina globálního datového provozu bude v následujících pěti letech generována autonomními stroji, vozidly, senzory a jinými síťově propojenými zařízeními bez jakékoliv lidské interakce. Z tohoto důvodu je pak vyšší rychlost, spolehlivost a kapacita (tedy podpora většího množství najednou připojených „chytrých“ zařízení) 5G sítí klíčová. Technologie je ovšem stále v relativně rané fázi, v následujících letech se tak očekává průběžné zlepšování a postupné rozšiřování pokrytí. Očekává se, že celosvětová adopce technologie 5G přispěje do globální ekonomiky v příštích 15 letech až dva biliony dolarů (Pohlmann a Buggenhagen: 2021).

Obrázek č. 3

Role Huawei ve formování technologie 5G

Společnost Huawei začala pracovat na technologii 5G již v roce 2009, kdy do výzkumného projektu zainvestovala úvodních 600 milionů dolarů. Teoretickým základem se zpočátku stala práce profesora Erdala Arikana (Arikan: 2009) z Bilkentské univerzity v Ankaře. V roce 2011 společnost založila tzv. Laboratoř 2012⁶³, zaměřenou na vývoj technologií a materiálů využívaných v rámci 5G produktů – příkladem problém přehřívání mikročipů, respektive tedy problematika odvádění tepla či zlepšení odolnosti používaných materiálů vůči korozi. O rok později pak Huawei ve spolupráci s Evropskou unií založila projekt METIS (*Mobile and Wireless Communications Enablers for the Twenty-twenty Information Society*), zaměřený na podporu rozvoje 5G technologií. V listopadu roku 2013 pak společnost vydala svůj první související white paper (*5G: A Technology Vision*), vysvětlující firemní filosofii vývoje a zejména technologický kontext. V témže roce pak společnost oznámila zahájení spolupráce a společného výzkumu s více než 20 předními světovými univerzitami.

⁶³ V současnosti též nazývaná Inspiration Lab (iLab) se zaměřuje na technologie budoucnosti a je považovaná za inovační motor společnosti. Celkem nyní zastřešuje 28 inovačních center rozmístěných po celém světě (Yan a Huang: 2022).

V roce 2014 se společnost – kromě založení nových výzkumných a inovačních 5G center v Německu, Japonsku či Spojených státech – připojila k nově vzniklé japonské instituci 5GMF (*Fifth Generation Mobile Communication Promotion Forum*), jež sdružuje organizace (od výrobců ICT zařízení po telekomunikační operátory) a akademiky z oboru 5G, za účelem snadnějšího plánování vývoje i propagace budoucího užití technologie v praxi.

V roce 2016 pak Huawei navázala strategická partnerství s řadou předních telekomunikačních operátorů (příkladem se španělskou Telefoniou, anglickým Vodafoneem či Telkomselem v Indonésii) a začala spolupracovat na budoucím nasazení a provozu technologie. O rok později se pak na seznam strategických partnerství přidal i světově třetí největší telekomunikační operátor – Deutsche Telekom.

Od roku 2017 pak byla společnost úzce zapojená do výzkumného projektu Evropské unie 5G-MoNArch (*Mobile Network Architecture for 5G*) zaměřeného především na zlepšení flexibility, adaptability a programovatelnosti architektury 5G sítí za pomoci techniky zvané „*Network slicing*“. V rámci projektu se společnost podílela nejen z hlediska teoretického vývoje nových inovačních metod, ale také jejich praktickou implementací ve dvou testovacích městech – německém Hamburku a italském Turíně.

Na začátku roku 2019 pak Huawei představila světově první mikročip Tiangang speciálně designovaný pro 5G základové stanice. Koncem roku společnost dosáhla dalších prvenství, když oznámila představení prvního multi-modálního 5G mikročipu⁶⁴ Balong 5000, spolu se světově prvním komerčním 5G zařízením (modem) Huawei 5G CPE Pro.

Během roku 2020 společnost podepsala více než 90 obchodních smluv na své 5G produkty, čímž dalece překonala své přední konkurenty Nokii a Ericsson. (Li a Li: 2021)

Dle výroční zprávy pak Huawei do konce roku 2021 podepsala více než tři tisíce smluv týkajících se průmyslového využití 5G technologie a spolupracovala s telekomunikačními operátory ve více než stu zemích a regionech.

Z výše uvedeného je patrné, že Huawei hrála zásadní roli inovátora v průběhu formování i komercializace 5G technologie.

Hlavním důvodem byla především celková firemní filosofie jež je zaměřená na technologické inovace. Společnost již od svého založení prioritizovala vlastní výzkum a vývoj (R&D), čímž se lišila od ostatních čínských společností, které většinou k získání technologického a výrobního know-how využívaly spolupráce se zahraničními podniky, v podobě zakládání společných firem neboli „*joint ventures*“.

S ohledem na krátkodobé neboli operační a taktické řízení R&D založila společnost Huawei v roce 2014 Oddělení produkce a řešení (*Productions and Solutions Department*) sloužící jako centralizovaná, na produkt zaměřená platforma, jejímž cílem je reagovat na aktuální tržní trendy. Z dlouhodobého neboli strategického hlediska je pak řízení R&D pod taktovkou

⁶⁴ Navzdory úspěchům na poli inovačního designu pokročilých mikročipů, jsou tyto čipy většinou vyráběny tchajwanským TSMC pomocí amerických technologií a podléhají tak uvaleným restrikcím.

již zmiňované „Laboratoře 2012“, jež se zaměřuje na rozvíjení nových, strategicky významných technologií budoucnosti.

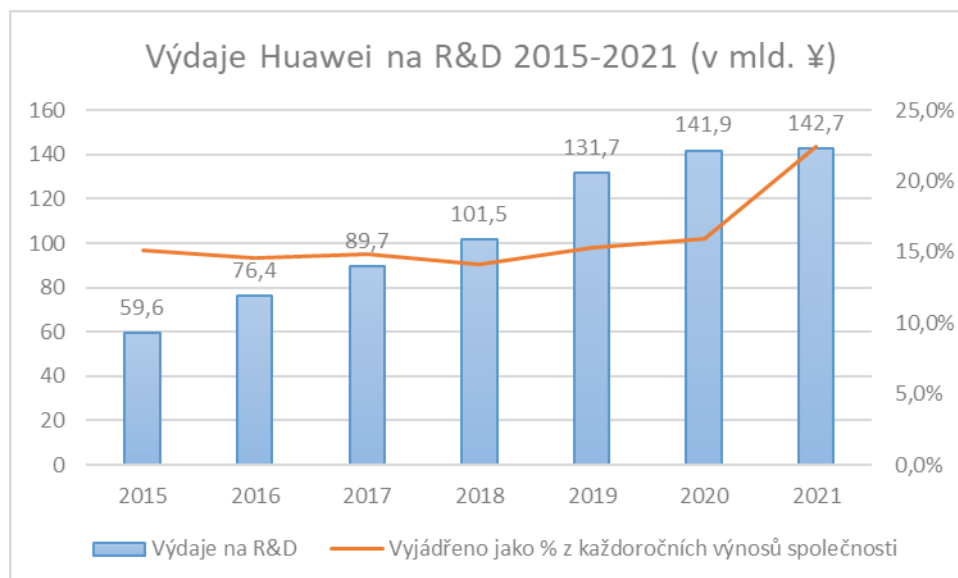
Huawei pak také v rámci své filosofie otevřené inovace úzce spolupracuje s akademickým světem. Již v roce 1999 společnost založila Fond vědy a techniky (*Huawei Science and Technology Fund*) na podporu vědeckých projektů souvisejících s ICT průmyslem na 30 předních čínských univerzitách. V roce 2004 tento fond poprvé rozšířila i mimo pevninskou Čínu, navázáním spolupráce s hongkongskou Univerzitou vědy a techniky. S cílem prohloubení akademické spolupráce pak tento fond v roce 2010 rozšířila a transformovala na tzv. Inovativní výzkumný program (Huawei Innovation Research Program).

Součástí tohoto programu je v současnosti více než 300 univerzit z 32 zemí světa a jen v roce 2021 Huawei do výzkumných projektů v rámci programu investovala více než 400 milionů dolarů. Tato spolupráce s předními akademickými experty sebou přinesla množství úspěchů, které mají nezanedbatelný vliv na postavení společnosti v rámci světa inovací.

S ohledem na technologii 5G například zlepšení spektrální účinnosti⁶⁵ díky využití SCMA (*Sparse Code Multiple Access*) techniky či vynález nového typu spracování digitálních signálů při přenosu dat v rámci 5G sítě (*Filtered Orthogonal Frequency Division Multiplexing, F-OFDM*) jež podporuje vyšší datové rychlosti, stabilnější výkon a nižší odezvu (Yan a Huang: 2022).

Z interního hlediska pak bylo dle výroční zprávy z roku 2021 do R&D aktuálně zapojeno více než 107 tisíc zaměstnanců, což představovalo 54,8 procent všech pracovních pozic ve společnosti. Toto číslo meziročně vzrostlo navzdory současnému propadu tržeb (105 tisíc, respektive 53,4 procent v roce 2020) i obchodní válce (80 tisíc, respektive 45 procent v roce 2018).

Graf č. 21

Zdroj dat: Výroční zprávy Huawei 2015 - 2021

⁶⁵ Představuje množství dat, která mohou být najednou přenášena v rámci určité šířky frekvenčního pásma

Jak již tedy bylo řečeno, technologické inovace mají ve společnosti primární roli a tomu také odpovídají vynaložené finanční prostředky. Společnost uplatňuje dlouhodobou interní politiku, kdy na R&D každoročně alokuje alespoň 10 procent firemních výnosů. Mezi lety 2015 až 2020 pak tento podíl osciloval mezi 14 a 16 procenty. V absolutních číslech pak tato hodnota vzrostla z 59,6 mld. jüanů v roce 2015 na 141,9 mld. v roce 2020. Důležitost inovací pro Huawei pak podtrhuje fakt, že v roce 2021 společnost navzdory americkým restrikcím a dramatickému propadu tržeb, nejenže zachovala, ale dokonce navýšila vynaložené prostředky na konečných 142,7 mld. – což představovalo 22,4 procent celkových výnosů v tomto roce (viz výše uvedený graf). Údaje pro rok 2022 nejsou v době psaní této práce bohužel dostupné. Celkově pak společnost do R&D investovala v poslední dekádě více než 845 mld. jüanů.

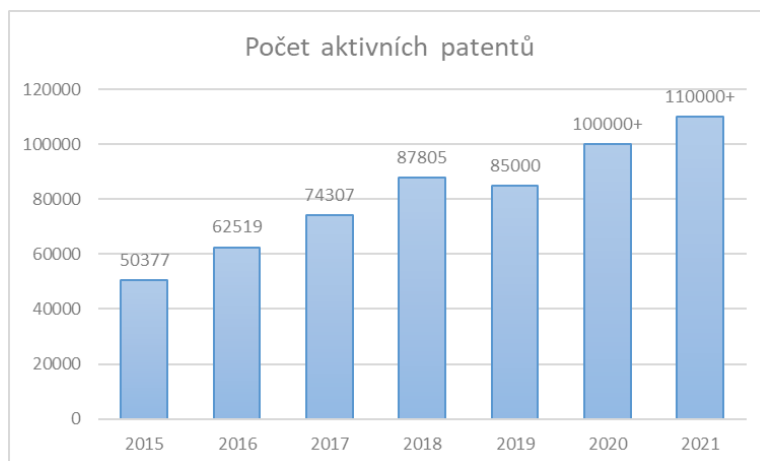
Huawei se tak z hlediska investic do R&D umístila v roce 2021 na druhém místě v globálním žebříčku firem napříč všemi průmyslovými odvětvími a předstihla ji pouze americká společnost Alphabet – mateřská společnost Googlu. Dle tohoto žebříčku (*The 2021 EU Industrial R&D Investment Scoreboard*⁶⁶), jenž každoročně vydává Evropská komise, se pak společnost posunula z osmého místa v roce 2016, respektive 41. místa v roce 2011.

Tabulka č. 3

⁶⁶ Report dostupný na: <https://iri.jrc.ec.europa.eu/scoreboard/2021-eu-industrial-rd-investment-scoreboard>

Rank-SB2021	Rank-SB2016	Company	Country	Sector	R&D-2020 € million (SB2021)	R&D-2015 € million (SB2016)	CAGR, %
1	4	Alphabet	US	ICT services	22,470	11,050	15.3
2	8	Huawei	CN	ICT producers	17,460	9,467	13
3	5	Microsoft	US	ICT services	16,882	10,624	9.7
4	2	Samsung	KR	ICT producers	15,895	11,080	7.5
5	11	Apple	US	ICT producers	15,282	8,186	13.3
6	29	Facebook	US	ICT services	15,033	4,824	25.5
7	1	Volkswagen Ag	DE	Automobiles	13,885	13,672	0.3
8	7	Roche Holding Ag	CH	Health	11,247	9,176	4.2
9	3	Intel Corp	US	ICT producers	11,047	10,382	1.2
10	9	Johnson & Johnson	US	Health	9,909	7,412	6
18	6	Novartis	CH	Health	7,114	7,335	-0.6
11	10	Toyota	JP	Automobiles	8,620	8,159	1.1
Total Top 10					149,109	98,357	8.7
Total top 2500					908,875	695,963*	5.5
Share of Top 10 in Total Top 2500, %					16.4	14.1	

Výsledek těchto značných investicí do technologických inovací je pak možné pozorovat na množství uveřejněných patentů. Dle výroční zprávy pro rok 2021 Huawei v současnosti drží celkem více než 110 tisíc aktivních patentů v rámci 45 tisíců patentových rodin⁶⁷ a je tak společností se čtvrtým⁶⁸ největším patentovým portfoliem na světě. Z hlediska počtu udělených patentů, společnost v roce 2021 obsadila první místo v rámci čínského (*China National Intellectual Property Administration*) i evropského patentového úřadu (*European Patent Office, EPO*). V případě amerického patentového úřadu (*United States Patent and Trademark Office, USPTO*) se umístila na pátém místě.

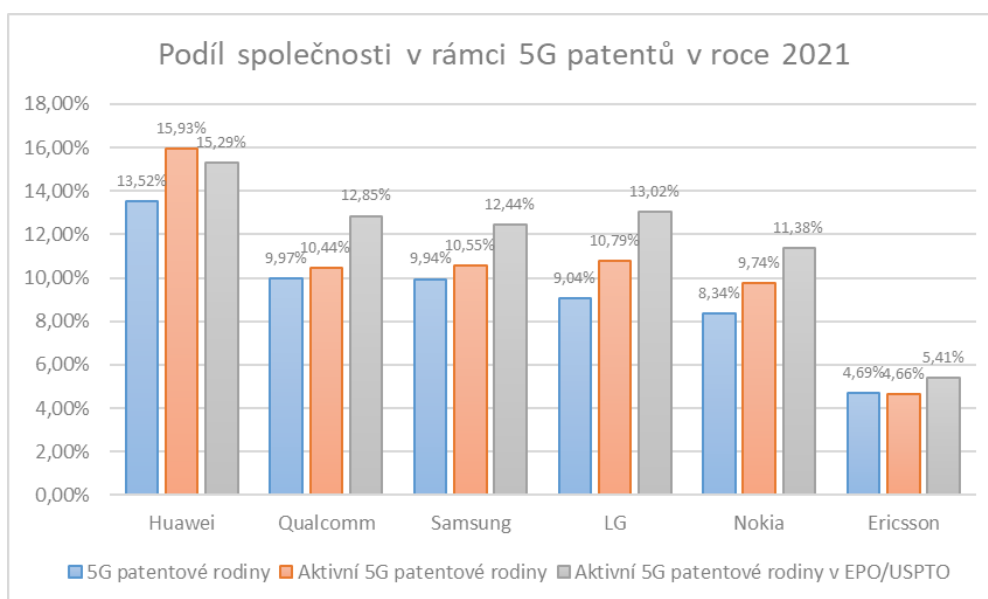
⁶⁷ Patentové rodiny obsahují: a) patenty, které pokrývají různé aspekty stejného vynálezu případně pokrývají různé variace tohoto vynálezu. Příkladem - společnost získá patent na základní koncept vynálezu a poté získá další patenty zaměřené na konkrétní funkce/aspekty vynálezu, případně také i na vylepšenou verzi tohoto vynálezu. A za b) patenty udělené stejnému vynálezu různými patentovými úřady.

⁶⁸ Dle údajů globální patentové databáze IFI CLAIMS, dostupné na: <https://www.ificlaims.com/rankings-global-assets-2021.htm>

V rámci užšího zaměření na 5G patenty společnosti Huawei a porovnání jejího postavení vůči ostatním hlavním hráčům na poli vývoje 5G technologie jsem využil výzkumné analýzy společnosti IPlytics. IPlytics je přední softwarová firma, jež se zaměřuje na technologické inovace a globální analýzu patentů.

Graf ilustruje situaci a podíl jednotlivých společností na celkovém počtu Standardních esenciálních patentů (*Standard Essential Patents, SEP*) v oblasti 5G na konci roku 2021. SEP jsou takové patenty, které jsou považovány za nezbytné k implementaci určitého průmyslového – v tomto případě 5G – standardu. 5G standard se následně dělí na řadu specifických standardů⁶⁹, které pak představují sadu konkrétních technických specifikací, jež definují jak by měla 5G technologie fungovat. Tyto standardy jsou vyvíjeny a udržovány mezinárodním konsorciem *3rd Generation Partnership Project (3GPP)*, mezi jehož členy patří například Evropský úřad pro telekomunikační normy (ETSI) či Americký národní standardizační institut (ANSI) a obdobné organizace sídlící v Japonsku, ČLR, Jižní Koreji a Indii. Tyto standardy jsou poté využívány síťovými operátory i výrobci zařízení k zajištění vzájemné interoperability a kompatibility mezi různými systémy a koncovými zařízeními.

Graf č. 22

Do první kategorie jsou započítány všechny SEP patentové rodiny – tedy již udělené i teprve čekající na schválení – podané v rámci všech patentových úřadů.

V druhé kategorii jsou pak pouze již schválené (aktivní) SEP patentové rodiny, opět bez rozlišení úřadu, kde došlo k jejich udělení.

V třetí kategorii jsou pak již jen ty aktivní SEP patentové rodiny, které byly uděleny v rámci evropského nebo amerického patentového úřadu.

⁶⁹ Týkajících se například frekvenčních pásem, protokolů rozhraní či systémové architektury.

Výsledná data ukazují, že je Huawei se značným odstupem na prvním místě v rámci všech tří kategorií. Vyšší hodnoty v prvních dvou kategoriích lze vysvětlit výrazně vyšším počtem patentů registrovaných pouze v ČLR, ale prvenství i v rámci EPO/USPTO prokazuje roli společnosti jakožto předního světového inovátora v oblasti 5G technologie.

V současnosti dostupné údaje tedy naznačují, že americké restriktce v důsledku obchodní války prozatím neměly na inovační potenciál společnosti velký vliv. Je ovšem otázka jak bude situace vypadat v následujících letech, pokud nebudou tyto restriktce zrušeny a pokud budou američané nadále tlačit své spojence k vyřazení produktů Huawei. Pokud by v takovém případě společnost nenašla další alternativní trhy, kterými by vykryla případný pokračující propad příjmů, je otázka zdali bude v jejích možnostech alokovat do dalšího výzkumu a vývoje dostatečné kapitálové prostředky, aby byla schopná udržet krok s konkurencí. V tomto ohledu pro ní tak mohou být politické konexe a případná vládní subvence velkým benefitem.

Hlavním problémem a omezujícím faktorem tak – nejen pro Huawei, ale ČLR jako takovou – zůstává výroba pokročilých mikročipů. Jak již bylo uvedeno v předešlé části, domácí výrobní kapacity jsou schopny pokrýt pouze nepatrnou část poptávaných čipů. Tím spíše pak 7nm mikročipů vyžadovaných v rámci 5G a dalších high-tech oborech, jejichž produkce je v ČLR velmi pomalá z důvodu zastaralé výrobní technologie. Obzvláště pak s ohledem na to, že v současnosti jsou již high-end standardem 5nm mikročipy a TSCM oznámilo na začátek roku 2023 produkci 3nm mikročipů a vývoji 2nm verze. Obstarání či velmi rychlá inovace vlastních výrobních technologií tak bude muset být pro čínskou vládu – s ohledem na její ambice v technologické dominanci – v následujícím období prioritou.

Závěr

Americko-čínské vztahy se v průběhu 70 let své existence dynamicky rozvíjely a zažily řadu dramatických turbulencí. Z původně ekonomicky i technologicky zaostalé Číny se – ironicky díky pomoci Spojených států – stala ekonomická i geopolitická velmoc, jež má ambice změnit současné světové uspořádání a ukončit tak americkou hegemonii. Práce zmapovala proměnu těchto vztahů z počátečního dlouhotrvajícího režimu strategické kooperace až na současnou strategickou konkurenci.

Bylo vysvětleno, že rozdíl v hodnotách obchodu publikovaných oběma stranami je zapříčiněn především rozdílnou metodikou výpočtu a re-exportem zboží přes Hong Kong, a při jejich započtení tento rozdíl téměř zcela zmizí.

Mezi hlavní problémy současných bilaterálních vztahů patří především od druhé poloviny 80. let rostoucí deficit americké obchodní bilance, zejména zapříčiněný přesunem amerického zpracovatelského průmyslu do Číny po jejím vstupu do Světové obchodní organizace a nekalými praktikami v podobě nuceného transferu technologií, státem řízenou průmyslovou špionáží či devalvací vlastní měny. Tyto skutečnosti vedly v konečném důsledku k dominanci Číny v globálním obchodu, ale také k rostoucím technologickým možnostem. S ohledem na odklon od přislíbené liberalizace zahájené v předešlých desetiletích zpět směrem k autoritářství, větší centralizaci, militarismu a teritoriálním ambicím – zejména v Jihočínském moři a pro hi-tech sektor důležitém Tchajwanu - pod vedením prezidenta Si tak dnešní Čína představuje zásadní ohrožení současné americké hegemonie a v konečném důsledku i její národní bezpečnosti.

Důvodem obchodní války zahájené prezidentem Trumpem byla snaha zvrátit progresivně se zhoršující obchodní deficit. Ačkoliv Spojené státy svých vytyčených cílů, pod vedením prezidenta Trumpa nedosáhly, prezident Biden v klíčových oblastech této politiky navzdory očekáváním pokračoval a kroky podniknuté jeho administrativou v závěru roku 2022 mohou v konečném důsledku a v rámci přesunu hi-tech výroby zpět do Spojených států těchto cílů dosáhnout.

Zhoršující se bilaterální vztahy sice dočasně snížily vzájemný obchod, jeho hodnota ovšem od roku 2021 začala zase stoupat. Překvapením pak bylo, že vzájemné investice tento konflikt zasáhl jen minimálně. V případě hi-tech sektoru pak byl propad znatelnější.

Případová studie Huawei ukázala výrazný ekonomický propad společnosti v důsledku americké kampaně a restrikcí v oblasti pokročilých mikročipů, které zasáhly zejména sektor spotřebitelského zboží. Ekonomickému poklesu navzdory ovšem společnost nadále rozšiřuje kapitálové investice do výzkumu a vývoje moderních technologií a její inovační kapacity tak v současnosti nebyly tímto konfliktem zasaženy, naopak tento tlak může vést, stejně jako v obecném případě u Číny k ještě většímu zaměření na technologický vývoj.

Seznam použité literatury

Knižní a časopisecké tituly

ALI, Ehab, Mahamod ISMAIL, Rosdiadee NORDIN a Nor Fadzilah ABDULAH. *Beamforming techniques for massive MIMO systems in 5G: overview, classification, and trends for future research*. 2017, **18**(6), 753-772. ISSN 2095-9184. Dostupné z: doi:10.1631/FITEE.1601817

FRIIS, Karsten a Olav LYSNE. Huawei, 5G and Security: Technological Limitations and Political Responses. *Development and Change*. 2021, **52**(5), 1174-1195. ISSN 0012-155X. Dostupné z: doi:10.1111/dech.12680

FUNKE, Michael a Adrian WENDE. Modeling Semiconductor Export Restrictions and the US-China Trade Conflict. SSRN Electronic Journal. ISSN 1556-5068. Dostupné z: doi:10.2139/ssrn.4307050

HUA, Shiping. The political logic of the US-China trade war. Lanham, Maryland: Lexington Books, [2022]. ISBN 978-179-3624-994.

Krolikowski, A., and T. H. Hall. "Non-Decision Decisions in the Huawei 5G Dilemma: Policy in Japan, the United Kingdom, and Germany." Japanese Journal of Political Science, Cambridge University Press, 2022.

MORRISON, Willson. China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States. *Congressional Research Service* [online]. 2019 [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RL/RL33534>

OATLEY, Thomas H. International political economy. Sixth edition. New York, NY: Routledge, 2019. ISBN 978-1138490741.

PALATTELLA, Maria R. et al., "Internet of Things in the 5G Era: Enablers, Architecture, and Business Models," in *IEEE Journal on Selected Areas in Communications*, vol. 34, no. 3, pp. 510-527, March 2016, doi: 10.1109/JSAC.2016.2525418.

Rühlig, T. & Björk, M. (2020) What to Make of the Huawei Debate? 5G Network Security and Technology Dependency in Europe. UI Paper no. 10, January 2020.

YAN, Xu a Minyi HUANG. Leveraging university research within the context of open innovation: The case of Huawei. *Telecommunications Policy*. 2022, **46**(2). ISSN 03085961. Dostupné z: doi:10.1016/j.telpol.2020.101956

WANG. China's Trade Relations with the United States in Perspective. *Journal of Current Chinese Affairs*. **39**(3), 165-210. ISSN 1868-1026. Dostupné z: doi:10.1177/186810261003900307

Seznam internetových zdrojů

Odborné texty

ALESSI, Christopher. Challenging China's Trade Practices. *Council on Foreign Relations* [online]. 2012, 14.3. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/interview/challenging-chinas-trade-practices>

ATKINSON et.al., Robert. Worse Than the Great Depression: What Experts Are Missing About American Manufacturing Decline. *The Information Technology and Innovation Foundation* [online]. 2012 [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.nist.gov/system/files/documents/2017/05/09/2012-american-manufacturing-decline.pdf>

BOWN, Chad. China bought none of the extra \$200 billion of US exports in Trump's trade deal. *Peterson institute for international economics* [online]. [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: https://www.piie.com/blogs/realtime-economic-issues-watch/china-bought-none-extra-200-billion-us-exports-trumps-trade#_ftn14

BOWN, Chad a Soumaya KEYNES. Why did Trump end the WTO's Appellate Body? Tariffs. *Peterson institute for international economics* [online]. [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.piie.com/blogs/trade-and-investment-policy-watch/why-did-trump-end-wtos-appellate-body-tariffs>

CARPENTER, Ted. China's Surging Authoritarian Nationalism Under Xi Jinping. *CATO Institute* [online]. 2018, 11.3. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.cato.org/commentary/chinas-surging-authoritarian-nationalism-under-xi-jinping#>

CYRILL, Melissa. China Reinforces IP Laws to Protect Trademarks, Trade Secrets. *China Briefing* [online]. [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.china-briefing.com/news/china-ip-protections-trademarks-trade-secrets/>

DOYON, Jerome. Influence without Ownership: the Chinese Communist Party Targets the Private Sector. *Institute Montaigne* [online]. 2021, 26.1. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.institutmontaigne.org/en/analysis/influence-without-ownership-chinese-communist-party-targets-private-sector>

FENG, Ashley. We Can't Tell if Chinese Firms Work for the Party. *Foreign Policy* [online]. 2019, 7.2. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2019/02/07/we-cant-tell-if-chinese-firms-work-for-the-party/>

FLACKS, Marti. The Uyghur Forced Labor Prevention Act Goes into Effect. *Center for Strategic and International Studies* [online]. 2022, 27.6. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.csis.org/analysis/uyghur-forced-labor-prevention-act-goes-effect>

FRANKENFIELD, Jake. Forced Technology Transfer (FTT). *Investopedia* [online]. 2022, 5.12. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/forced-technology-transfer-fft-4687680>

GIBSON DUNN. New Controls on Emerging Technologies Released, While U.S. Commerce Department Comes Under Fire for Delay. *Gibson Dunn* [online]. 2020 [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.gibsondunn.com/new-controls-on-emerging-technologies-released-while-us-commerce-department-comes-under-fire-for-delay/>

HADFIELD, Frances et al.. Latest U.S. Trade Actions/Tariffs and Other Countries Retaliatory Measures. *Crowell* [online]. 2022 [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.cmtradelaw.com/2018/10/latest-u-s-trade-actions-tariffs-and-other-countries-retaliatory-measures/>

HUANG, Victoria. U.S.-China Intellectual Property Issues in a Post-Phase-One Era. *The National Bureau of Asian Research* [online]. 2022, 29.1. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.nbr.org/publication/u-s-china-intellectual-property-issues-in-a-post-phase-one-era/>

HULD, Arendse. US Securities Body Gains Full Access to Audit Records for US-Listed Chinese Firms. *China Briefing* [online]. 2022, 16.12. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.china-briefing.com/news/us-access-audit-records-prevent-chinese-company-delistings/>

KEARNEY. *The tides are turning* [online]. 2022 [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.kearney.com/operations-performance-transformation/us-reshoring-index>
KEO, Bernard. Crossing the River by Feeling the Stones: Deng Xiaoping in the Making of Modern China. *Association for Asian Studies* [online]. 2020 [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.asianstudies.org/publications/eaa/archives/crossing-the-river-by-feeling-the-stones-deng-xiaoping-in-the-making-of-modern-china/>

LIEBERTHAL, Kenneth. The American Pivot to Asia. *Brookings Institution* [online]. 2011, 21.12. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.brookings.edu/articles/the-american-pivot-to-asia/>

MANAK, Inu. Unpacking the IPEF: Biden's First Big Trade Play. *Council on Foreign Relations* [online]. [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/article/unpacking-ipef-bidens-first-big-trade-play>

MCBRIDE, James a Andrew CHATZKY. Is 'Made in China 2025' a Threat to Global Trade?. *Council on Foreign Relations* [online]. 2019, 13. 5. [cit. 2023-01-04]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/background/made-china-2025-threat-global-trade>

MCCALLION, Christopher. Semiconductors are not a reason to defend taiwan. *Defense Priorities* [online]. 2022, 5.10. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.defensepriorities.org/explainers/semiconductors-are-not-a-reason-to-defend-taiwan>

POHLMANN, Tim a Magnus BUGGENHAGEN. Who leads the 5G patent race November 2021?. *IPlytics* [online]. [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.iplytics.com/report/5g-patent-race-november-2021/>

POLING, Gregory. Beijing's Upper Hand in the South China Sea. *Foreign Affairs* [online]. 2022, 18.8. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/china/beijing-upper-hand-south-china-sea>

REYNOLDS, Matthew. Assessing the New Semiconductor Export Controls. *Center for Strategic and International Studies* [online]. 2022, 3.11. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.csis.org/analysis/assessing-new-semiconductor-export-controls>

SCHMITT, Trevor, Soo-Mi RHEE a John BARKER. The End of Hong Kong's "Preferential Treatment": US Imposes Similar Export Controls as on China and Introduces Sanctions. *Arnold & Porter* [online]. 2020, 4.8. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.arnoldporter.com/en/perspectives/blogs/enforcement-edge/2020/08/the-end-of-hks-preferential-treatment>

SETH, Shobhith. Why China Buys U.S. Debt With Treasury Bonds. *Investopedia* [online]. 2022, 23.10. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/articles/investing/040115/reasons-why-china-buys-us-treasury-bonds.asp>

VARAS, Antonio et. al. Strengthening the Global Semiconductor Supply Chain in an Uncertain Era. *BCG* [online]. 2021, 1.4. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.bcg.com/publications/2021/strengthening-the-global-semiconductor-supply-chain>

WEI, Zongyou a Yunhan ZHANG. The Biden Administration's Indo-Pacific Strategy and China-U.S. Strategic Competition. *China Quarterly of International Strategic Studies*. 2021, 07(02), 157-178. ISSN 2377-7400. Dostupné z: doi:10.1142/S2377740021500068

XU, Beina. South China Sea Tensions. *Council on Foreign Relations* [online]. 2014, 14.5. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/backgrounder/south-china-sea-tensions>

Novinářské texty

AMADEO, Kimberley. Did Donald Trump Bring Back American Jobs?. *The Balance* [online]. 2021 [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.thebalancemoney.com/trump-and-jobs-4114173>

BADE, Gavin. 'A sea change': Biden reverses decades of Chinese trade policy. *Politico* [online]. 2022 [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.politico.com/news/2022/12/26/china-trade-tech-00072232>

BERMINGHAM, Finnbar a Wendy WU. Coronavirus: China yet to meet key phase one trade deal target due to Covid-19 lockdown. *South China Morning Post* [online]. 2020 [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3079036/coronavirus-china-yet-meet-key-phase-one-trade-deal-target>

BLOOMBERG NEWS. Huawei Has Sufficient Inventory of Communications Equipment. *Bloomberg* [online]. 2020 [cit. 2023-01-09]. Dostupné z:

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-09-23/huawei-has-sufficient-inventory-of-communications-equipment?leadSource=verify%20wall#xj4y7vzkg>

BOWN, Chad. US-China Trade War: The Guns of August. *Peterson institute for international economics* [online]. [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.piie.com/blogs/trade-and-investment-policy-watch/us-china-trade-war-guns-august>

BRADSHER, Kieth. U.S.-China Trade Talks End With Strong Demands, but Few Signs of a Deal. *The New York Times* [online]. 2018 [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2018/05/04/business/china-us-trade-talks.html>

BUCKLEY, Chris a Chris HORTON. Xi Jinping Warns Taiwan That Unification Is the Goal and Force Is an Option. *The New York Times* [online]. 2019, 1.1. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2019/01/01/world/asia/xi-jinping-taiwan-china.html>

DENG, Iris. Huawei signs patent licensing deal with smartphone rival Oppo as it fights to make money amid ongoing US pressure. *South China Morning Post* [online]. 2022, 9.12. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.scmp.com/tech/big-tech/article/3202584/huawei-signs-patent-licensing-deal-smartphone-rival-oppo-it-fights-make-money-amid-ongoing-us>

DENG, Iris. Huawei posts small revenue drop in first 9 months without revealing net profit. *South China Morning Post* [online]. 2022 [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.scmp.com/tech/big-tech/article/3197441/huawei-posts-small-revenue-drop-first-nine-months-without-revealing-net-profit>

JACOBS, Jennifer, Jenny LEONARD a Iain MARLOW. Biden's Vow to Defend Taiwan Makes US Policy Shift Explicit. *Bloomberg* [online]. 2022, 20.9. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-09-20/biden-s-vow-to-defend-taiwan-makes-us-policy-shift-explicit#xj4y7vzkg>

HEEB, Gina. FBI Says It Opens New Espionage Investigation Into China 'Every 10 Hours'. *Forbes* [online]. 2021, 14.4. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/ginaheeb/2021/04/14/fbi-says-it-opens-new-espionage-investigation-into-china-every-10-hours/?sh=c6dc31b7a5de>

HOLAND, Steve a David LAWDER. Trump ups ante on China, threatens duties on nearly all its imports. *Reuters* [online]. 2018 [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china/trump-ups-ante-on-china-threatens-duties-on-nearly-all-its-imports-idUSKCN1LN1TH>

HORSLEY, Scott. Trump Formally Orders Tariffs On Steel, Aluminum Imports. *NPR* [online]. 2018 [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.npr.org/2018/03/08/591744195/trump-expected-to-formally-order-tariffs-on-steel-aluminum-imports>

HUI, Zhang a Chen QUINGQUING. China and Russia reaffirm deepened relations at all levels, 'embodiment of major-country diplomacy'. *Global Times* [online]. 2022 [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.globaltimes.cn/page/202210/1278240.shtml>

KAPLAN, Thomas. U.S. Bans Imports of Some Chinese Solar Materials Tied to Forced Labor. *The New York Times* [online]. [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2021/06/24/business/economy/china-forced-labor-solar.html>

KOTY, Alexander. US, China Reach Trade Truce, Announce 90-day Ceasefire at G20 Summit. *China Briefing* [online]. 2018, 3.12. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.china-briefing.com/news/us-china-trade-truce-90-days-g20-summit/>

KOTY, Alexander. China, US Suspend Trade War. *China Briefing* [online]. 2018 [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.china-briefing.com/news/china-us-suspend-trade-war>

LAWDER, David. U.S. says China has fallen short on 'Phase 1' intellectual property commitments. *Reuters* [online]. [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/business/us-says-china-has-fallen-short-phase-1-intellectual-property-commitments-2021-04-30/>

LEARY, Alex a Lingling WEI. White House Says Biden Warned China's Xi of Consequences if Beijing Supports Russia on Ukraine. *The Wall Street Journal* [online]. 2022, 15.3. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.wsj.com/articles/biden-xi-talk-as-u-s-threatens-actions-if-china-backs-russia-in-ukraine-war-11647611124>

LOVELLS, Hogan. BIS expands Entity List with addition of 44 Chinese parties. *Lexology* [online]. 2018, 2.8. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=ee7413ab-83fb-4410-a833-1f1e8ede4346>

MASON, Jeff. Trump ratchets up pressure on China, threatens tariff hikes. *Reuters* [online]. 2019, 5.5. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china/trump-ratchets-up-pressure-on-china-threatens-tariff-hikes-idUSKCN1SB0KP>

MERVIS, Jeffrey. U.S. innovation bill clears major Senate hurdle with research provisions intact. *Science* [online]. 2022, 21.7. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.science.org/content/article/u-s-innovation-bill-clears-major-senate-hurdle-research-provisions-intact>

MORRIS, Iain. Odds shorten on Huawei 5G ban in Czech Republic. *LightReading* [online]. 2022, 2.8. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.lightreading.com/5g/odds-shorten-on-huawei-5g-ban-in-czech-republic/d/d-id/775161>

MULLEN, Andrew. US-China trade war: was the phase-one trade deal a 'historic failure', and what's next?. *South China Morning Post* [online]. 2022, 27.2. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.scmp.com/economy/global-economy/article/3168399/us-china-trade-war-was-phase-one-trade-deal-historic-failure>

NIKKEI. Xi Jinping's '37-year plan' for Taiwan reunification. *NIKKEI ASIA* [online]. [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://asia.nikkei.com/static/vdata/infographics/xi-jinpings-37-year-plan-for-taiwan-reunification/>

PEREZ, Jane. Tribunal Rejects Beijing's Claims in South China Sea. *The New York Times* [online]. 2016, 12.7. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2016/07/13/world/asia/south-china-sea-hague-ruling-philippines.html>

SANGER, David a David MCCABE. Biden Expands Trump-Era Ban on Investment in Chinese Firms Linked to Military. *The New York Times* [online]. 2021, 3.6. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2021/06/03/us/politics/biden-ban-chinese-firms-trump.html>

SEVASTOPULO, Demetri. US investors barred from shares in China military-linked companies. *Financial Times* [online]. 2020, 13.11. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/c3c034cd-15bb-415d-89d7-203b1681523e>

SHEPARDSON, David, Karen FREIFELD a Alexander ALPERT. U.S. moves to cut Huawei off from global chip suppliers as China eyes retaliation. *Reuters* [online]. 2020 [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-huawei-tech-exclusive-idUSKBN22R1KC>

TIEZZI, Shannon. Biden, Xi Emphasize Conflict Management at First Virtual Summit. *The Diplomat* [online]. [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://thediplomat.com/2021/11/biden-xi-emphasize-conflict-management-at-first-virtual-summit/>

TIMMONS, Heather. Five US jobs will be lost for every new one created by Trump's steel tariffs. *QUARTZ* [online]. 2018 [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://qz.com/1221912/trump-tariffs-five-us-jobs-will-be-lost-for-every-new-one-created-by-trumps-steel-tariffs>

US EMBASSY. *U.S. sanctions leaders of China's Hong Kong crackdown* [online]. 2020 [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://ge.usembassy.gov/u-s-sanctions-leaders-of-chinas-hong-kong-crackdown/>

YAP, Chuin-Wei. State Support Helped Fuel Huawei's Global Rise. *The Wall Street Journal* [online]. 2019, 25.12. [cit. 2023-01-08]. Dostupné z: <https://www.wsj.com/articles/state-support-helped-fuel-huaweis-global-rise-11577280736>

WALSH, Elaine. President Trump Issues Global Safeguard Tariffs on Solar Products. *Lexology* [online]. 2018 [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=27f3b63f-a70e-4160-a661-ca8affd15184>

Seznam obrázků

Obrázek č. 1:	24
Obrázek č. 2	33
Obrázek č. 3	61

Seznam tabulek

Tabulka č. 1	15
Tabulka č. 2	26
Tabulka č. 3	65

Seznam grafů

Graf č. 1	11
Graf č. 2	13
Graf č. 3	14
Graf č. 4	16
Graf č. 5	18
Graf č. 6	21
Graf č. 7	22
Graf č. 8	23
Graf č. 9	37
Graf č. 10	41
Graf č. 11	43
Graf č. 12	44
Graf č. 13	50
Graf č. 14	51
Graf č. 15	52
Graf č. 16	55
Graf č. 17	56
Graf č. 18	57
Graf č. 19	57
Graf č. 20	60
Graf č. 21	64
Graf č. 22	61

